

**Fikseeritud elektroonilisele sidevõrgule (füüsilise) juurde -
pääsuteenuste turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks
tunnistamise otsuse kavand**

Konkurentsiamet

28. aprill 2009

SISUKORD

1. KOKKUVÕTE	4
2. SISSEJUHATUS	5
2.1. ÜLDINE ÕIGUSLIK RAAMISTIK.....	5
2.2. KOOSTÖÖ JÄRELEVALVE- JA KORRALDUSASUTUSTEGA NING KONKURENTSIAMETI KONKURENTSITEENISTUSEGA	6
2.3. RIIGISISENE KONSULTEERIMINE	6
2.4. KONSULTEERIMINE EUROOPA KOMISJONI JA EL LIIKMESRIIKIDE SIDETURU REGULAATORITEGA	7
3. TURU PIIRITLEMINE.....	7
3.1. TURU PIIRITLEMISE PÕHIMÕTTED JA MEETODID	7
3.1.1. Turu piiritlemise õiguslik alus	7
3.1.2. Tooteturu kindlakstegemise põhimõtted	8
3.1.3. Turu geograafilise käibimisala piiritlemise põhimõtted	10
3.2. ASJAKOHASE TURU PIIRITLEMINE: JUURDEPÄÄSU TURG.....	10
3.2.1. Mõisted	10
3.2.2. Muudatused regulatsioonis.....	11
3.2.3. Fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate juurdepääsuteenuste määratlemine	12
3.2.3.1. Turgude seotus.....	15
3.2.4. Teenuste asendatavus	17
3.2.4.1. Hüpoteeetilise monopolisti testi rakendatavus.....	18
3.2.4.2. Valguskaablil põhinev (füberoptiline) juurdepääsuvõrk	18
3.2.4.3. Raadiosidel põhinev juurdepääsuvõrk (FWA – Fixed Wireless Access)	23
3.2.4.4. Mobiilsidel põhinev juurdepääsuvõrk	26
3.2.4.5. Kaabelvivõrgul põhinev juurdepääsuvõrk	28
3.2.4.6. Lairiba juurdepääsu teenus	30
3.2.4.7. Püsiliiniteenused	30
3.3. TURUOSALISED	31
3.4. ASJAKOHASE TURU PIIRITLEMINE: GEOGRAAFILINE KÄIBIMISALA	31
3.5. JÄRELDUS: ASJAKOHANE TURG.....	32
4. TURUANALÜÜS	33
4.1. TURUANALÜÜSI ÜLDISED PÕHIMÕTTED	33
4.2. TURU ÜLEVAADE JA AJALUGU	35
4.2.1. Lairiba ja häälkõneteenuste jaeturud	35
4.3. TURUJÕU HINDAMINE	37
4.3.1. Turuosad.....	37
4.3.2. Infrastruktuur ja investeeringud	40
4.3.2.1. Sidevõrgu infrastruktuur	40
4.3.2.2. Investeeringud sidevõrgu infrastruktuuri	42
4.3.2.3. Järeldused.....	43
4.3.3. Sisenemistõkked	44
4.3.3.1. Regulaatiivsed tõkked	44
4.3.3.2. Struktuursed tõkked.....	44
4.3.3.2.1. Pöördumatud kulud	45
4.3.3.2.2. Juurdepääs finantsvahenditele ja kapitaliturgudele	46
4.3.3.2.3. Mastaabisääst	46
4.3.3.2.4. Vertikaalne integratsioon	47
4.3.3.3. Kokkuvõte	47
4.4. TASAKAALUSTAV OSTJA JÕUD FIKSEERITUD JUURDEPÄÄSU HULGITURUL	48
4.5. KONKURENTSIPROBLEEMID PIIRITLETUD TURUL	49
4.5.1. Juurdepääsuga seotud konkurentsiprobleemid: juurdepääsust keeldumine	49
4.5.2. Hinnaga seotud konkurentsiprobleemid	49
4.5.3. Muud diskrimineerimisega seotud konkurentsiprobleemid	50
5. MÄRKIMISVÄÄRSE TURUJÕUGA ETTEVÕTJATE KINDLAKSMÄÄRAMINE	50
6. KEHTESTATAVAD KOHUSTUSED	51
6.1. KOHUSTUSTE KEHTESTAMISE EESMÄRK	51
6.2. KOHUSTUSTE KEHTESTAMISE ALUSED	52

6.3. JUURDEPÄÄSU KOHUSTUSED	52
6.3.1. Juurdepääsu kohustuste eesmärk.....	52
6.3.2. Vaskpaarile juurdepääsu kohustuse kehtestamine.....	53
6.3.3. Valguskaablile juurdepääsukohustuse kehtestamine	54
6.3.4. Juurdepääsukohustuse kehtestamine otsuse kavandi punkti 3.5. alapunktis 5 sätestatud tugiteenustele	55
6.3.5. Juurdepääsu kohustuste kehtestamise motivatsioon	55
6.4. MITTEDISKRIMINEERIMISE KOHUSTUS.....	58
6.4.1. Mittediskrimineerimise kohustuse eesmärk	58
6.4.2. Mittediskrimineerimise kohustuse kehtestamine fikseeritud juurdepääsu hulgiturul (väljaarvatud juurdepääs valguskaablile).....	58
6.4.3. Mittediskrimineerimise kohustuse motivatsioon	58
6.5. LÄBIPAISTVUSKOHUSTUSED	60
6.5.1. Läbipaistvuskohustuste eesmärk.....	60
6.5.2. Läbipaistvuskohustuste kehtestamine fikseeritud juurdepääsu hulgiturul.....	60
6.5.2.1. Läbipaistvuskohustuste kehtestamine juurdepääsuks vaskpaarile	60
6.5.2.2. Läbipaistvuskohustuste kehtestamine juurdepääsuks kaabelkanalisatsioonile.....	61
6.5.3. Läbipaistvuskohustuse kehtestamise motivatsioon	61
6.6. KULUDE ERALDI ARVESTAMISE JA KULUDELE ORIENTEERITUD TASUDE KOHUSTUS FIKSEERITUD JUURDEPÄÄSU HULGITURUL.....	63
6.6.1. Kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasude kohustuse alused ja eesmärk	63
6.6.2. Kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasude kohustuse kehtestamine	64
6.6.2.1 Vaskpaarile juurdepääsu teenustele kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasudega seotud kohustuse kehtestamine.....	64
6.6.2.2 Valguskaabli kliendiliinile juurdepääsu teenustele kulude eraldi arvestamise kohustuse kehtestamine	65
6.6.2.3 Kaablikanaliseerimisele juurdepääsu teenustele kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasudega seotud kohustuse kehtestamine	65
6.6.3. Kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasude kohustuse motivatsioon	66
6.6.4. Hinna reguleerimise meetodika valiku analüüs.....	67
6.6.4.1. Kuludele orienteeritud hinnakontrolli meetodika	67
6.6.4.2. ECPR hinnakontrolli meetodika	68
6.6.4.3. Võrreldavate turgude hindade kasutamise meetodika	68
6.6.4.4. Hinna reguleerimise meetodika analüüsi kokkuvõte.....	69
6.6.4.5. Investeeringute ja mõistliku kasumi teenimise võimaluse arvesse võtmine.....	69
6.6.4.6. Efektive ja pideva konkurentsi huviga arvestamine ja lõppkasutajate kasu suurendamine	69
6.7. KOHUSTUSTE TÄITMISE TÄHTAEG	70

1. KOKKUVÕTE

Käesolevas dokumendis on Konkurentsiamet piiritletud kooskõlas elektroonilise side seaduse¹ (edaspidi *ESS*) 5. peatükiga *fikseeritud elektroonilisele sidevõrgule (füüsilise) juurdepääsuteenuste turu*, teostanud piiritletud sideteenuse turul konkurentsiolukorra analüüsi ning tuvastanud selle tulemusena, et nimetatud sideteenuse turul ei toimi konkurents. Sellest tulenevalt on Konkurentsiamet välja selgitanud piiritletud sideturul märkimisväärset turujõudu omava sideettevõtja.

Turu piiritlemisel on jõudnud Konkurentsiamet järeldusele, et piiritletud hulgituru koosseisu kuuluvad valguskaablile ja vaskpaarile juurdepääsu teenused, millega üks sideettevõtja annab teisele sideettevõtjale kasutada (täielikult või jagatult) oma fikseeritud sidevõrgu juurdepääsuvõrgu vaskpaari, et teine sideettevõtja saaks osutada kliendile lairiba- ja häälkõneteenuseid. Sealhulgas hõlmab asjaomane hulgiturg ka juurdepääsu tugiteenuseid (sh seadmemajutust, kaabelkanalisatsiooni ja hoonete ühiskasutust) niivõrd, kui need on vajalikud fikseeritud juurdepääsu hulgiturul osutatavate hulgiteenuste kasutamiseks.

Piiritletud turu geograafiline käibimisala on Eesti Vabariigi territoorium tervikuna.

Läbiviidud turuanalüüsi raames hinnati konkurentsiolukorda asjakohasel hulgiturul mitme kriteeriumi alusel ning leiti, et piiritletud hulgiturul ei toimi konkurents ning et ESS § 45 lg 2 vastavate tunnustega ettevõtja piiritletud sideteenuste turul on Elion Ettevõtted AS (edaspidi *Elion*).

Konkurentsiamet teeb ettepaneku tunnistada Elion piiritletud hulgiturul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks.

Tulenevalt piiritletud hulgiturul kindlaks tehtud konkurentsiprobleemidest teeb Konkurentsiamet ettepaneku kehtestada nimetatud konkurentsiprobleemide lahendamiseks märkimisväärse turujõuga ettevõtjale järgmised kohustused:

- juurdepääsu kohustused vastavalt otsuse kavandi punktidele 6.3.2. – 6.3.4.;
- mittediskrimineerimise kohustus vastavalt otsuse kavandi punktile 6.4.2.;
- läbipaistvuskohustused vastavalt otsuse kavandi punktile 6.5.2. (koos alapunktidega);
- hinnakontrolli kohustus vastavalt otsuse kavandi punktile 6.6.2. (koos alapunktidega).

Käesolev dokument on märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise otsuse kavand, mille suhtes kohaldatakse ESS §-s 47 sätestatud. Otsuse kavand tehakse avalikkusele kättesaadavaks 28. aprillil 2009; avalikkusel on õigus esitada selle kohta arvamusi kuni 28. maini 2009. Sideettevõtjal, keda Konkurentsiamet kavatseb tunnistada märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks, on õigus esitada oma vastulause otsuse kavandi kohta ühe kuu jooksul, arvates selle kättesaamisest, posti teel või elektrooniliselt (ESS § 47 lõiked 2 ja 3).

¹ RT I 2004, 87, 593; 2008, 28 181.

2. SISSEJUHATUS

2.1. Üldine õiguslik raamistik

2005. aasta 1. jaanuaril jõustus elektroonilise side turge reguleeriv elektroonilise side seadus, millega Eesti võttis üle Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku². EL-i uue reguleeriva raamistiku eesmärgiks on ühtsustada elektroonilise side valdkonna regulatsiooni EL-i liikmesriikides.

Aastatel 2005 – 2007 viis Sideamet kooskõlas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 7. märtsi 2002. a direktiivi 2002/21/EÜ (raamdirektiiv) artikli 15 lõikega 3 elektroonilise side turgudel läbi turuanalüüsid.

Sideteenuste turgude loetelus lähtus Sideamet Euroopa Komisjoni soovitusel „*Ex ante* põhimõttel reguleeritavate elektroonilise side valdkonna toote- ja teenuseturgude kohta“³ (edaspidi *2003. aasta toote- ja teenuseturgude soovitus*), mille lisas defineeriti 18 elektroonilise side turgu.

31.12.2007 lõpetas Sideamet oma tegevuse⁴ ning tema ülesanded jagati Konkurentsiameti ja Tehnilise Järelevalve Ameti vahel. Alates 01.jaanuarist 2008 viib elektroonilise side turgude turuanalüüsi läbi Konkurentsiamet.

ESS § 44 kohaselt teostab Konkurentsiamet regulaarselt, kuid mitte harvem kui kord kolme aasta jooksul piiritletud sideteenuste turgudel konkurentsiolekorra analüüsi kooskõlas Euroopa Liidu konkurentsioiguse põhimõtetega ja juhindudes Euroopa Komisjoni soovitustest ja suunistest⁵ ning Euroopa Kohtu otsustest.

Konkurentsiamet alustas teist turuanalüüside läbiviimise etappi 2008. aasta septembris. Analüüsitava turgude loetelus lähtub Konkurentsiamet Euroopa Komisjoni 2007. aasta soovitusel „*Ex ante* põhimõttel reguleeritavate elektroonilise side valdkonna toote- ja teenuseturgude kohta“⁶ (edaspidi *2007. aasta toote- ja teenuseturgude soovitus*), mille lisas defineeritakse 7 elektroonilise side turgu.

² Ühine reguleeriv raamistik koosneb Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 7. märtsi 2002. a direktiivist 2002/21/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku kohta (raamdirektiiv) ning neljast eridirektiivist: Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiiv 2002/20/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenustega seotud lubade andmise kohta (loadirektiiv), Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiiv 2002/19/EÜ elektroonilistele sidevõrkudele ja nendega seotud vahenditele juurdepääsu ja vastastikuse sidumise kohta (juurdepääsudirektiiv), Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiiv 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul (universaalteenuse direktiiv), Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2002/58/EÜ, 12. juuli 2002, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (“eridirektiivid”).

³ Commission Recommendation of 11 February 2003 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to *ex ante* regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services (2003/311/EC). OJ L 114, 8.5.2003, p 45.

⁴ Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus tulenevalt valitsusasutuste ühendamisest” § 1 p 3 RT 2007, 66, 408.

⁵ Commission guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the Community regulatory framework for electronic communications networks and services (2002/C 165/03) (Text with EEA relevance).

⁶ Commission Recommendation of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to *ex ante* regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European

Käesoleva otsuse kavandiga piiritletakse 2007. aasta toote- ja teenuseturgude soovitusel lisa punktis 4 nimetatud *fikseeritud elektroonilisele sidevõrgule (füüsilise) juurdepääsuteenuste* turg (edaspidi *fikseeritud juurdepääsu hulgiturg*) ning turul viiakse läbi turuanalüüs. Eelnevalt on Sideamet läbi viinud turuanalüüsi vaskpaarile ja alamvaskpaarile lairiba ja häälkõneteenuste osutamise eesmärgi eraldatud juurdepääsu turul, sealhulgas jagatud juurdepääsu turul. (2003. aasta toote- ja teenuseturgude soovitusel punkt 11).

Vaskpaarile juurdepääsuteenus kuulub fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu.

Kui turuanalüüsist tuleneb, et fikseeritud juurdepääsu hulgiturul toimib konkurents, koostab Konkurentsiamet ESS § 44 lõige 7 kohaselt otsuse kavandi märkimisväärse turujõuga ettevõtja määramata jätmise kohta.

Kui Konkurentsiamet turuanalüüsi käigus tuvastab, et fikseeritud juurdepääsu hulgiturul ei toimi ning et nimetatud turul tegutsev sideettevõtja omab eraldi või ühiselt koos teiste ettevõtjatega märkimisväärset turujõudu, mis võimaldab tal tegutseda märkimisväärset määral sõltumatult konkurentidest, lepingupartneritest ja lõppkasutajatest, määratakse sideturul kindlaks üks või mitu märkimisväärse turujõuga ettevõtjat ning kooskõlas ESS-iga kehtestatakse neile asjakohased valdkonnaspetsiifilised kohustused.

2.2. Koostöö järelevalve- ja korraldusasutustega ning Konkurentsiameti konkurentsitenistusega

ESS § 144 lõigete 1 ja 2 kohaselt teevad elektroonilise side valdkonnas turu reguleerimisel järelevalve- ja korraldusasutused igakülgset koostööd ning võivad vajaduse korral vahetada omavahel ka konfidentsiaalset äriteavet. Sellisel juhul kohaldub järelevalve- ja korraldusasutuse ametnikele ESS-is sätestatud konfidentsiaalsuskohustus.

Alates 1. jaanuarist 2008 on ESS 5. peatükis sätestatud valdkonnaspetsiifilise reguleerimise menetluste läbiviimine Konkurentsiameti pädevuses⁷. Konkurentsiameti põhimääruse⁸ § 21 kohaselt viib menetlust läbi Konkurentsiameti sideteenistus (edaspidi *sideteenistus*).

Läbiviidud turuanalüüside tulemused, märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise või selle kehtetuks tunnistamise otsuse kavand ning ettevõtjale ESS §-des 50 ja 54–56 sätestatud kohustuste kehtestamise otsuse kavand edastab sideteenistus seisukoha saamiseks Konkurentsiameti konkurentsitenistusele.

Konkurentsiameti konkurentsitenistuse seisukohad kajastatakse hiljem otsuse eelnõu ja otsuse punktis 2.3 „Riigisisene konsulteerimine“ all.

2.3. Riigisisene konsulteerimine

Kui turuanalüüsi läbiviimisel leitakse, et sideteenuse turul toimib konkurents, koostab Konkurentsiamet otsuse kavandi märkimisväärse turujõuga ettevõtja määramata jätmise kohta (ESS § 44 lõige 7). Kui tuvastatakse, et sideteenuse turul konkurents ei toimi ning turul on sideettevõtja, kes omab märkimisväärset turujõudu, koostab Konkurentsiamet otsuse kavandi märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise kohta (ESS § 46 lõige 1).

Niisugune otsuse kavand (jättes välja ärisaladust sisaldava informatsiooni) tehakse kättesaadavaks avalikkusele, kellel on õigus ühe kuu jooksul esitada selle kohta arvamusi. Otsuse kavand saadetakse sideettevõtjale, keda Konkurentsiamet kavatseb tunnistada

Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services. OJ L 344, 28.12.2007 P. 0065 – 0069.

⁷ Vastavalt ESS § 40 lõikele 4.

⁸ RTL 2007, 97, 1628; 2008, 34, 501.

märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks. Viimane võib selle kohta esitada oma vastulause ühe kuu jooksul otsuse kavandi kättesaamisest arvates, vastavalt ESS §-le 47.

Vastavalt ESS § 47 lõikele 3 koostab Konkurentsiamet märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise või märkimisväärse turujõuga ettevõtja määramata jätmise otsuse eelnõu, arvestades riigisisese konsulteerimise käigus esitatud arvamuste ja vastulausega. Esitatud seisukohtadega mitteamestamist põhjendab Konkurentsiamet otsuse eelnõu lisas „*Riigisisese konsultatsiooni tulemused*“.

2.4. Konsulteerimine Euroopa Komisjoni ja EL liikmesriikide sideturu regulaatoritega

Kooskõlas ESS § 48 ning raamdirektiivi artikliga 7 peab Konkurentsiamet informeerima Euroopa Komisjoni ja EL liikmesriikide sideturu regulaatoreid ESS § 47 lõike 3 alusel koostatud märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise või märkimisväärse turujõuga ettevõtja määramata jätmise otsuse eelnõust, andmaks neile võimaluse esitada arvamus planeeritavate toimingute või meetmete kohta. Kõnealuse menetluse käigus hindab Euroopa Komisjon asjakohase sideturu piiritlemise kooskõlas 2007. aasta toote- ja teenuseturgude soovitusel ning turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suunistes sätestatuga, ettevõtja märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise või märkimisväärse turujõuga ettevõtja määramata jätmise kooskõlas Euroopa ühtse turu arengu ning EL õigusega.

Raamdirektiivi artikli 7 lõike 5 kohaselt peab riigi reguleeriv asutus otsuse eelnõu koostamisel võtma arvesse Euroopa Komisjoni ning liikmesriikide reguleerivate asutuste poolt esitatud seisukohtasid, pärast mida edastatakse otsuse eelnõu Euroopa Komisjonile.

3. TURU PIIRITLEMINE

3.1. Turu piiritlemise põhimõtted ja meetodid

3.1.1. Turu piiritlemise õiguslik alus

Et kindlaks teha, kas konkreetset sideteenuse turul toimib konkurents või mitte, st kas ettevõtja eraldi või ühiselt koos teiste ettevõtjatega omab märkimisväärset turujõudu ehk positsiooni, mis võimaldab tal (või neil ühiselt) sellel turul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, lepingupartneritest ja lõppkasutajatest⁹, piiritleb Konkurentsiamet esmalt kooskõlas ESS §-ga 43 sideteenuse turud ja nende geograafilise käibimisala.

Vastavalt ESS § 43 lõikele 1 piiritleb Konkurentsiamet sideteenuste turud kooskõlas EL konkurentsioiguse põhimõtetega, juhindudes seejuures toote- ja teenuseturgude soovitusel, turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suunistest ning Euroopa Komisjoni ja Euroopa Kohtu otsustest.

Seega ei anna ESS Konkurentsiametile täpsemaid juhiseid, kuidas turgude piiritlemist läbi viia, vaid Konkurentsiamet peab lähtuma asjakohastest Euroopa Komisjoni õigusaktidest ning Euroopa Kohtu otsustest.

Turu piiritlemisel järgitakse komisjoni juhiste 2002/C 165/03 punktis 44 sätestatut. Selle kohaselt koosneb nn asjakohane kaubaturg tulenevalt kohtupraktikast kõikidest nendest toodetest või teenustest, mis on omavahel piisavalt vahetatavad või asendatavad. Seejuures ei ole tooted,

⁹ Sama definitsiooni erinevas redaktsioonis kasutatakse nii konkurentsiseaduses (RT I 2001, 56, 332; 2007, 13, 69) (§ 13 lg 1) kui ka elektroonilise side seaduses (§ 45 lg 2).

mis on vaid vähesel määral vahetatavad või asendatavad, sama turu osaks. Komisjoni juhiste samas punktis tuuakse selgesõnaliselt välja reguleeriva asutuse kohustus esmalt defineerida nn asjakohane kaubaturg läbi selle, et grupeeritakse tooted ja teenused, mida tarbijad kasutavad samadel eesmärkidel ehk mis on omavahel asendatavad või vahetatavad.

Piiritletavad sideteenuse turud sätestatakse toote- ja teenuseturgude soovitusel lisas.

Kooskõlas ESS § 43 lõikega 1¹, raamdirektiivi artikli 15 lõikega 3 ning toote- ja teenuseturgude soovitusel preambuli punktiga 17 ning turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktidega 9 ja 36 on Konkurentsiamet õigus piiritleda sideteenuse turg erinevalt toote- ja teenuseturgude soovitusel määratletud turgudest juhul, kui see on põhjendatud siseriikliku konkurentsiolekorraga, ning selleks kehtestatud menetluskorda järgides. Üldjuhul peab Konkurentsiamet aga juhinduma toote- ja teenuseturgude soovitusel lisas esitatud turu määratlusest. Seega on Konkurentsiametil kohustus analüüsida sideteenuste turge vastavalt soovitusel sätestatud.

Turu piiritlemiseks esitatakse otsuse kavandis vastavalt suuniste punktile 34 esmalt sideteenuse (toote) kirjeldus, mille abil piiritletakse konkreetne teenuseturg; seejärel piiritletakse nimetatud turu geograafiline käibimisala. Hinnang selle kohta, missugused tooted kuuluvad ühe ja sama turu koosseisu, antakse lähtudes turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste 2. peatükis sätestatud kriteeriumitest.

3.1.2. Tooteturu kindlakstegemise põhimõtted

Otsuse kavandis piiritletakse asjakohane turg kooskõlas ESS § 43 nõuetega vastavalt konkurentsioiguse põhimõtetele.

Peamised konkurentsipiirangud turul, mis avaldavad survet ettevõtjate hinnakujundusele ja seega omavad tähtsust asendatavate toodete ja teenuste määratlemisel ning seeläbi konkreetse turu ulatuse piiritlemisel, on nõudluse- ja pakkumisepoolne asendatavus (turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktid 38 ja 39).

Asendatavuse hindamise meetodi peamine printsiip on eeldus, et tooted ja teenused, mis võivad üksteist asendada, kuuluvad ühe ja sama turu koosseisu. Vastavalt turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktis 44 viidatud Euroopa Kohtu konkurentsioiguse-alasele kohtupraktikale¹⁰ hõlmab asjakohase turu koosseis kõiki tooteid või teenuseid, mis on üksteisega piisaval määral vahetatavad või asendatavad ning sarnanevad üksteisega mitte ainult kasutajatele oluliste objektiivsete omaduste ja nende hindade või kavatsetud kasutamise poolest, vaid ka vaatlusel oleva turu nõudluse ja pakkumise konkurentsitingimuste ja/või struktuuri põhjal.

Nõudlusepoolse asendatavuse puhul hinnatakse seda, mil määral kasutajad on valmis asendama turul olulise konkreetse toote või teenuse teise toote või teenusega. Nõudlusepoolse

¹⁰ Euroopa Kohtu 14. novembri 1996. a otsus kohtuasjas C-333/94 P: *Tetra Pak vs. Komisjon*; EKL 1996, lk I-0595, lõik 13; Euroopa Kohtu 11. detsembri 1980. a otsus kohtuasjas 31/80: *L'Oréal*; EKL 1980, lk 03775, lõik 25; Euroopa Kohtu 9. novembri 1983. a otsus kohtuasjas 322/81: *Michelin vs. Komisjon*; EKL 1983, lk 03461, lõik 37; Euroopa Kohtu 3. juuli 1991. a otsus kohtuasjas C-62/86: *AKZO Chemie vs. Komisjon*; EKL 1991, lk I-03359; Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 12. juuni 1997. a otsus kohtuasjas T-504/93: *Tiercé Ladbrooke vs. Komisjon*; EKL 1997, lk II-00923, lõik 81; Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 30. märtsi 2000. a otsus kohtuasjas T-65/96: *Kish Glass vs. Komisjon*; EKL 2000, lk II-01885, lõik 62; Euroopa Kohtu 25. oktoobri 2001. a otsus kohtuasjas C-475/99: *Ambulanz Glöckner vs. Landkreis Südwestpfalz*; EKL 2001, lk I-08089, lõik 33; Euroopa Kohtu 21. veebruari 1973. a otsus kohtuasjas 6-72: *Europemballage ja Continental Can vs. Komisjon*; EKL 1973, lk 00215, lõik 32; Euroopa Kohtu 13. veebruari 1979. a otsus kohtuasjas 85/76: *Hoffmann-La Roche vs. Komisjon*; EKL 1979, lk 00461, lõik 23.

asendatavusega on tegu, kui kaks või enam toodet on kasutaja seisukohalt omaduste, hinna ja kasutusvõimaluste alusel omavahel vahetatavad või asendatavad.

Pakkumisepoolse asendatavuse hindamisel lähtutakse sellest, mil määral teised teenuseosutajad, kes ei paku asjakohasel turul olulisi tooteid ja teenuseid, on võimelised suhteliselt lühikeses perspektiivis ilma märkimisväärsete kuludeta ümber korraldama oma tootmise nii, et oleks võimalik pakkuda turul olulist toodet või teenust (mis väljendub kas teenuse pakkumise kasvus või uute pakkujate turuletulekus).

Asendatavuse hindamisele hulgiturul aitab kaasa vertikaalselt seotud jaeturgude analüüs.

Üks võimalik viis nõudluse- ja pakkumisepoolse asendatavuse hindamiseks on *hüpoteetilise monopolisti testi* (tuntud ka kui nn *SSNIP*-test) rakendamine (turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punkt 40). Kui hüpoteetiline monopolist tõstab väikesel, kuid märgataval määral (5-10%) püsivalt teenuse hinda ja läbimüük selle tulemusena kasumit mõjutaval määral ei vähene, kuulub teenus teisele turule. Kui aga hinnatõusule järgneb klientide vähenemine, kuna nad hakkavad kasutama teisi analoogseid teenuseid ja see muudab hinnatõusu kahjumlikuks, tuleks sellised asendusteenused kaasata asjakohase turu koosseisu.

Hüpoteetilise monopolisti test on põhimõtteliselt rakendatav vaid nende toodete ja teenuste puhul, mille hinnad kujunevad vabalt ega allu regulatsioonile. Turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punkti 42 kohaselt eeldatakse vastupidist tõendavate asjaolude puudumisel, et kui teenust pakutakse reguleeritud kulupõhise hinnaga, siis on hind konkurentsivõimeline ja tuleks seega võtta hüpoteetilise monopolisti testi rakendamise aluseks.

Hüpoteetilise monopolisti testi rakendamise otsustab vastavalt turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktidele 40 ja 43 Konkurentsiamet kaalutusõiguse alusel. Testi rakendamise eelduseks on, et selle rakendamine konkreetset sideteenuse turul on asjakohane, st konkreetse teenuse asendamine ei ole olemuslikult välistatud ning teenus on reaalset eksisteeriv.

Hüpoteetilise monopolisti test võimaldab välja arvutada müügimahtude alanemise piiri, millest alates on hüpoteetilisele monopolistile püsiv 5-10% hinnatõus kahjumlik. Nt 10% hinnatõusu puhul muutub kahjumlikuks 9,1% turu kaotus (eeldusel, et muutuvkulud ei ole; kui muutuvkulud on olemas, siis muutub hinnatõus kahjumlikuks suurema turuosa kaotamise korral) ($p_1 \cdot q_1 - p_2 \cdot q_2 \geq 0$ ehk $p_1 \cdot q_1 - p_1(1+t) \cdot q_1(1+l) \geq 0$ ehk $l \geq -t/(1+t)$ ¹¹). Seega võib hüpoteetilise monopolisti testi alusel hinnata, kas turu koosseisu kuuluvad hinnatasemelt oluliselt kallimad potentsiaalsed asendustooted ning, arvestades välja turuosa kaotuse hinnatõusu korral, hinnata, kas potentsiaalsete asendustoodete müügimaht võimaldab sellist turuosa kaotust kompenseerida.

Teine põhimõte, millest Konkurentsiamet lähtub turu piiritlemisel, on *tehnoloogilise neutraalsuse printsiip* kooskõlas raamdirektiivi artikli 8 punktiga 2 ning ESS § 40 lõikega 3. Sellest lähtuvalt on turu piiritlemisel hinnatud vaid näitajaid, mis on seotud peamiselt toote funktsionaalsuse, omaduste ja hinnaga, ning spetsiifiline tehnoloogiline lahendus ei oma olulist tähtsust. Tehnoloogilise lahenduse eristamine on asjakohane vaid juhtudel, kui see on otseselt seotud toote või teenuse funktsionaalsuse, omaduste või hinnaga. Tehnoloogilise neutraalsuse printsiibi rakendamine tähendab, et ühtegi konkreetset tehnoloogiat ei eelistata.

¹¹ p_1 on hind enne ja p_2 on hind pärast hinnatõusu; q_1 on müügi kogus enne ja q_2 on müügi kogus pärast hinnatõusu, t on hinnatõus protsentides ja l on müügi koguse muutus.

3.1.3. Turu geograafilise käibimisala piiritlemise põhimõtted

Pärast konkreetse toote või teenuse turu piiritlemist on järgmiseks sammuks piiritleda konkreetse turu geograafiline ulatus. Pärast teenuse või toote turu geograafilise mõõtme defineerimist saab Konkurentsiamet adekvaatselt hinnata sellel turul valitsevaid konkurentsitingimusi.

Vastavalt ESS § 43 lõikele 2 võib Konkurentsiamet sideteenuse geograafilise käibimisalana piiritleda kogu Eesti Vabariigi territooriumi või osa sellest. Sama paragrahvi lõike 3 kohaselt moodustab teatud piirkond ühtse geograafilise käibimisala, kui selles piirkonnas on sarnased või piisavalt homogeenised konkurentsitingimused ning seda piirkonda saab eristada teistest piirkondadest, kus vastavad konkurentsitingimused on märkimisväärsel määral erinevad. Sama põhimõtte esitab turuanalüüsi ja märkimisväärsel turujõu hindamise suuniste punkt 56 ning selles viidatud Euroopa Kohtu kohtupraktika¹². Ühtse geograafilise käibimisala kriteeriumiks on sarnased või piisavalt homogeenised konkurentsitingimused, mis erinevad märkimisväärselt teiste piirkondade konkurentsitingimustest. Geograafilise turu piiritlemine ei eelda, et konkurentsitingimused toote pakujate või teenuseosutajate vahel oleksid täiuslikult homogeenised, piisab sarnasusest või piisaval määral esinevast homogeenisusest – ühise turu käibimisalasse ei kuulu seega need piirkonnad, kus konkurentsitingimused leitakse olevat heterogeensed¹³.

Elektroonilise side valdkonnas piiritletakse turu geograafiline käibimisala peamiselt kahe kriteeriumi alusel: lähtudes sidevõrgu katvusalasest ja õiguslike või muude regulatiivsete instrumentide olemasolul viimaste nõuetest (turuanalüüsi ja märkimisväärsel turujõu hindamise suuniste punkt 59).

3.2. Asjakohase turu piiritlemine: juurdepääsu turg

3.2.1. Mõisted

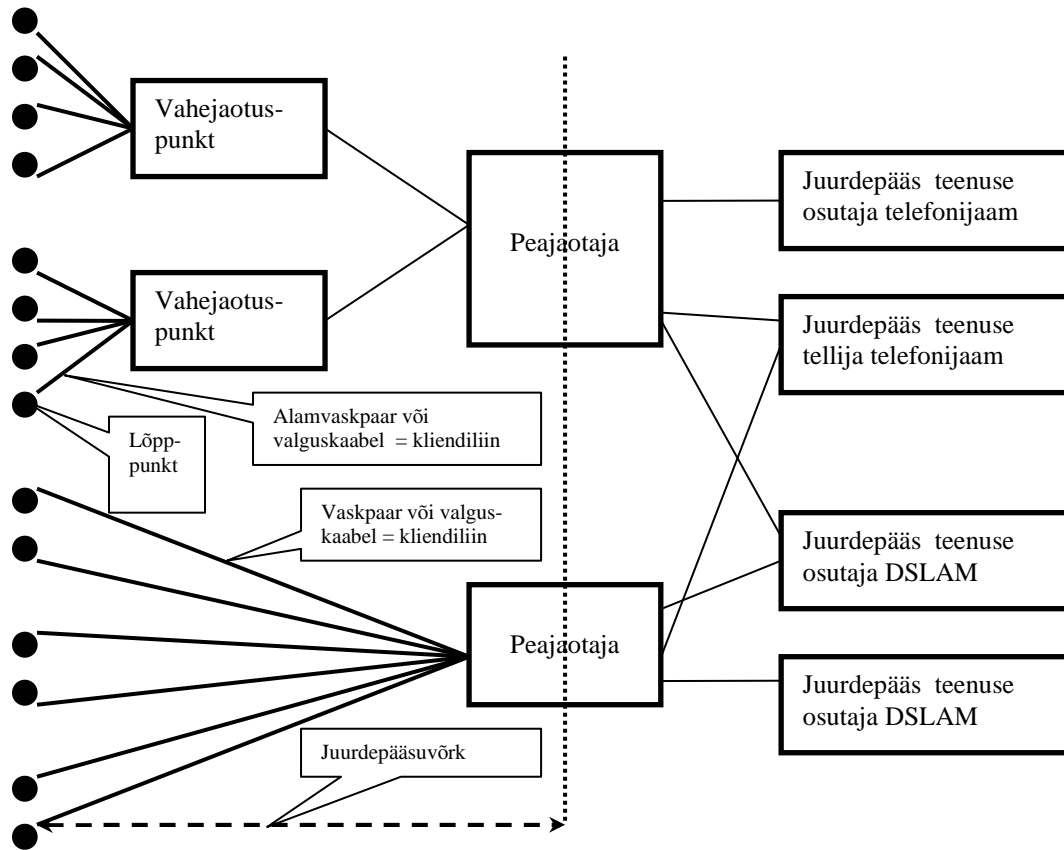
Otsuse kavandis kasutatakse mõisteid ESS-is sätestatud tähenduses. Mõisteid, mida ESS-is defineeritud ei ole, kasutatakse järgmises tähenduses:

- a) **splitter** – jagur, filter signaalide sageduslikuks eraldamiseks või liitmiseks;
- b) **peajaotaja** – telefonijaama ja/või DSLAM-i juures asuv kliendiliinide jaotusseade;
- c) **vahejaotuspunkt** – peajaotaja ja sidevõrgu lõpp-punkti vahel asuv kliendiliinide jaotusseade (kasutatakse juhul, kui lõpp-punktid ei ole kaabli abil vahetult ühendatud peajaotajaga);
- d) **DSLAM (Digital Subscriber Line Access Multiplexer)** – vaskpaaridel DSL-lairibaihenduste pakumiseks kasutatav seade (kommutaator), mis ühtpidi kontsentreerib selle külge ühendatud vaskpaaride andmesideliiklust ja suunab need vastavasse sidevõrgu liidesesse ning teistpidi eraldab sidevõrgu signaalid ühe kliendi kohasteks lairiba signaalideks ning suunab need vastavatesse ühenduspunktidesse;
- e) **juurdepääsuvõrk** – kliendiliinidest koosnev sidevõrgu osa, mille kaudu on klientidel võimalik saada juurdepääs elektroonilise side võrgule.

¹² Euroopa Kohtu 14. veebruari 1978. a otsus kohtuasjas 27/76: *United Brands*; EKL 1978, lk 00207, lõik 44; 322/81: *Michelin vs. Komisjon*, op. cit., lõik 26; Euroopa Kohtu 5. oktoobri 1988. a otsus kohtuasjas 247/86: *Alsattel vs. Novasam*; EKL 1988, lk 05987, lõik 15; T-504/93: *Tiercé Ladbroke vs. Komisjon*, op. cit. lõik 102.

¹³ *Deutsche Bahn v Commission* [1997] ECR II-1689, paragraph 92. Case T-139/98 *AAMS v Commission*, [2001] ECR0000-II, paragraph 39, viidatud turuanalüüsi ja märkimisväärsel turujõu hindamise suuniste punktis 56).

Alljärgneval joonisel on skemaatiliselt selgitatud juurdepääsuvõrgu ülesehitust.

Joonis 1. Juurdepääsuvõrgu skeem. Vaskpaarid ja alamvaskpaarid sidevõrgus.

3.2.2. Muudatused regulatsioonis

17. detsembrini 2007 aastani kehtinud toote ja teenuse turgude soovituselise lisa punkti 11 järgi määratleti turuna, mille riiklik sideregulaator pidi piiritlema eesmärgiga kindlaks teha, kas piiritletud sideteenuse turul toimib efektiivne konkurents, vaskpaarile ja alamvaskpaarile lairiba- ja häälkõneteenuste osutamise eesmärgi eraldatud juurdepääsu turg, sealhulgas jagatud juurdepääsu turg.

2007. aastal viidi läbi eelmise regulatsiooni¹⁴ järgi turuanalüüside esimene ring ning selle tulemusena koostas Sideamet 20. aprillil 2007. a otsuse nr J.1.-45/07/1 „Elion Ettevõtted ASi märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnustamine vaskpaarile ja alamvaskpaarile lairiba- ja häälkõneteenuste osutamise eesmärgil eraldatud juurdepääsu turul, sealhulgas jagatud juurdepääsu turul ning märkimisväärse turujõuga ettevõtjatele kohustuste kehtestamine“. Piiritletud sideteenuse turul kindlaks tehtud konkurentsiprobleemide lahendamiseks kehtestas Sideamet Elion Ettevõtted AS-ile järgmised kohustused:

¹⁴ Commission Recommendation of 11/02/2003 On Relevant Product and Service Markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services (Text with EEA relevance). Brussels, 11/02/2003, C(2003)497.

- juurdepääsu kohustused;
- mittediskrimineerimise kohustus;
- läbipaistvuskohustused;
- kuluarvestuse lahususe, hinnakontrolli ja kuluarvestuse kohustus.

Alates 17. detsembrist 2007.a. kehtib uus toote- ja teenuseturgude soovitus, mille lisa punktis 4 määratletakse turuna, mille riiklik sideregulaator peab piiritlema fikseeritud elektroonilisele sidevõrgule (füüsilise) juurdepääsu turg, sealhulgas jagatud juurdepääsu turg. Soovituse punkti 4 kohaselt vastab see turg raamdirektiivi lisa 1 lõikes 2 viidatud direktiivis 97/33/EÜ¹⁵ ja direktiivis 98/10/EÜ¹⁶ käsitletud turule („juurdepääs üldkasutatavale telefonivõrgule, koos juurdepääsuga kliendiliinile“), samuti turule, millele on viidatud raamdirektiivi lisa 1 lõikes 3 määruse nr 2887/2000¹⁷ suhtes. Suuniste punktist 45 lähtuvalt kuuluvad nimetatud turule kõik tehnoloogiad, mis küll võivad erineda tehnoloogiliselt üksteisest, kuid nende lõppeesmärgiks on pakkuda juurdepääsu fikseeritud elektroonilisele sidevõrgule.

Otsuse kavandi sissejuhatavas osas on välja toodud, et Sideamet viis 2006. aastal läbi turuanalüüsi vaskpaarile ja alamvaskpaarile lairiba ja häälkõneteenuste osutamise eesmärgi eraldatud juurdepääsu turul, sealhulgas jagatud juurdepääsu turul.

Kuna aga 2007. aasta toote- ja teenuseturgude soovituselise lisa punkt 4 kohaselt on turuanalüüsi koosseisu kaasatud teenuste määratlemine laiem (muuhulgas kuulub teenuste koosseisu ka juurdepääs vaskpaarile) ning ei keskenduta enam konkreetsele tehnoloogiale, siis vaadeldakse fikseeritud juurdepääsu hulgituru määratlemisel kõiki tehnoloogiaid, mis oma olemuselt ja tehnilistelt võimalustelt oleksid asendusteenusteks fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvatele juurdepääsuteenustele (sealhulgas juurdepääs vaskpaarile).

3.2.3. Fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate juurdepääsuteenuste määratlemine

Fikseeritud juurdepääsu hulgiturul pakutakse võrguteenust tarbivatele sideettevõtjatele juurdepääsu, sh jagatud juurdepääsu teenuseid. Lisaks hõlmab asjaomane hulgiturg ka juurdepääsu tugiteenustele. Juurdepääsu tugiteenused seisnevad juurdepääsu võimaldamises muudele sidevõrgu osadele, seadmetele ja teenustele (muu hulgas juurdepääs seadmemajutuse¹⁸ teenusele, kaablikanalisatsioonile ja hoonete ühiskasutusel), mis on teisele sideettevõtjale vajalikud juurdepääsu turu koosseisu kuuluvate hulgitteenuste kasutamiseks või oma sidevõrgu väljaehitamiseks.

Fikseeritud juurdepääsu hulgiturul toodetakse sisendeid peamiselt lairiba- ja häälkõneteenuste jaeturgudele, st juurdepääsu teenused võimaldavad osutada lairiba- ja häälkõneteenuseid

¹⁵ Directive 97/33/EC of the European Parliament and of the Council of 30 June 1997 on interconnection in telecommunications with regard to ensuring universal service and interoperability through application of the principles of open network provision (ONP) (1) (1) OJ L 199, 26.7.1997.

¹⁶ Directive 98/10/EC of the European Parliament and of the Council of 26 February 1998 on the application of open network provision (ONP) to voice telephony and on universal service for telecommunication in a competitive environment. OJ L 101, 1.4.1998.

¹⁷ Regulation (EC) No 2887/2000 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2000 on unbundled access to the local loop. OJ L 336, 30.12.2000.

¹⁸ seadmemajutus (*collocation*) - teisele sideettevõtjale antakse kasutada kõrgendatud turvanõuetele vastava lahenduse ja spetsiaalse tehnilise infrastruktuuriga ruumid võrguelementide ja nendega seotud vahendite majutamiseks ja haldamiseks mahus, mis on vajalik vaskpaarile juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate teenuste kasutamiseks.

lõppkasutajatele, kusjuures häälkõneteenuseid on võimalik osutada kas eraldi häälkõneteenusena või lairibateenuse vahendusel.

Eestis toimub häälkõne ja lairibateenuse osutamine lõppkasutajale peamiselt üle vaskpaaril põhineva juurdepääsuvõrgu. Sellise lahenduse puhul on *PSTN*-juurdepääsuvõrku täiustatud *xDSL*¹⁹-tehnoloogiaga sedavõrd, et selle vahendusel saab pakkuda lairibateenuseid.

Samas eksisteerib lisaks vaskpaaril juurdepääsuvõrgule veel terve hulk alternatiivseid füüsilist juurdepääsu võimaldavaid sidevõrgu tehnoloogiaid:

- valguskaablil põhinev (fiiberoptiline) võrk;
- raadiosidel põhinev juurdepääsuvõrk (*FWA – Fixed Wireless Access*);
- kaabellevivõrk;
- mobiiltelefonivõrk.

Nõudlus alternatiivsete tehnoloogiliste lahenduste järele kasvab sedavõrd, kuivõrd kasvab nimetatud sidevõrkude vahendusel osutatavate toodete hulk, lairibateenuste maksimaalne edastuskiirus ning langeb jaemüügihind.

Kuna juurdepääsuteenuse mõiste on tehnoloogiliselt neutraalne, hõlmab vaadeldav juurdepääsu teenus lisaks eelmise turuanalüüsis vaadeldud ja analüüsitud *PSTN* infrastruktuurile (st vaskpaaril põhinev juurdepääsuteenus) ka teiste tehnoloogiliste lahendustega sidevõrgu infrastruktuure. Selleks et hinnata alternatiivsete tehnoloogiate (st kaabelleivi-, valguskaabli ja raadiosidevõrkude²⁰) vahendusel osutatav juurdepääsu teenuste kuulumist asjakohase turu koosseisu, tuleb vaadelda vastavate tehnoloogiate vahendusel osutatavate juurdepääsu teenuste asendatavust vaskpaarile juurdepääsu teenustega.

Eelmise turuanalüüsi läbiviimisel määratleti vaskpaarile ja alamvaskpaarile lairiba- ja häälkõneteenuste osutamise eesmärgil eraldatud juurdepääsu turul, sealhulgas jagatud juurdepääsu turul koosseisu kuuluvateks teenusteks:

- 1) täielik juurdepääs vaskpaarile (*fully unbundled local loop*) – teisele sideettevõtjale antakse kasutada (renditakse) vaskpaar (füüsiline keerdpaarühendus peajaotajast lõpp-punktini) tervikuna kogu sagedusspektri ulatuses, vt joonist 2;
- 2) jagatud juurdepääs vaskpaarile (*shared access local loop*) – teisele sideettevõtjale antakse kasutada (renditakse) vaskpaar (füüsiline keerdpaarühendus peajaotajast lõpp-punktini) osaliselt sagedusspektri jagamise teel ja võimaldatakse rentida kõnesagedusest kõrgemat spektriosa lairibateenuste osutamiseks. Spektriosa jagamiseks kasutatakse splitterit, mille asukoht sõltub teenuse osutaja ja teenuse tellija omavahelisest kokkuleppest, arvestades sidevõrkude tehnilisi võimalusi, vt joonist 3;
- 3) täielik juurdepääs alamvaskpaarile (*fully unbundled sub-loop*) – teisele sideettevõtjale antakse kasutada (renditakse) alamvaskpaar (füüsiline keerdpaarühendus vahejaotuspunktist lõpp-punktini) tervikuna kogu sagedusspektri ulatuses, vt joonist 2;
- 4) jagatud juurdepääs alamvaskpaarile (*shared access sub-loop*) – teisele sideettevõtjale antakse kasutada (renditakse) alamvaskpaar (füüsiline keerdpaarühendus vahejaotuspunktist lõpp-punktini) osaliselt sagedusspektri jagamise teel ja võimaldatakse rentida kõnesagedusest kõrgemat spektriosa lairibateenuste osutamiseks. Spektriosa jagamiseks kasutatakse splitterit, mille asukoht sõltub teenuse osutaja ja teenuse tellija omavahelisest kokkuleppest, arvestades sidevõrkude tehnilisi võimalusi, vt joonist 3.

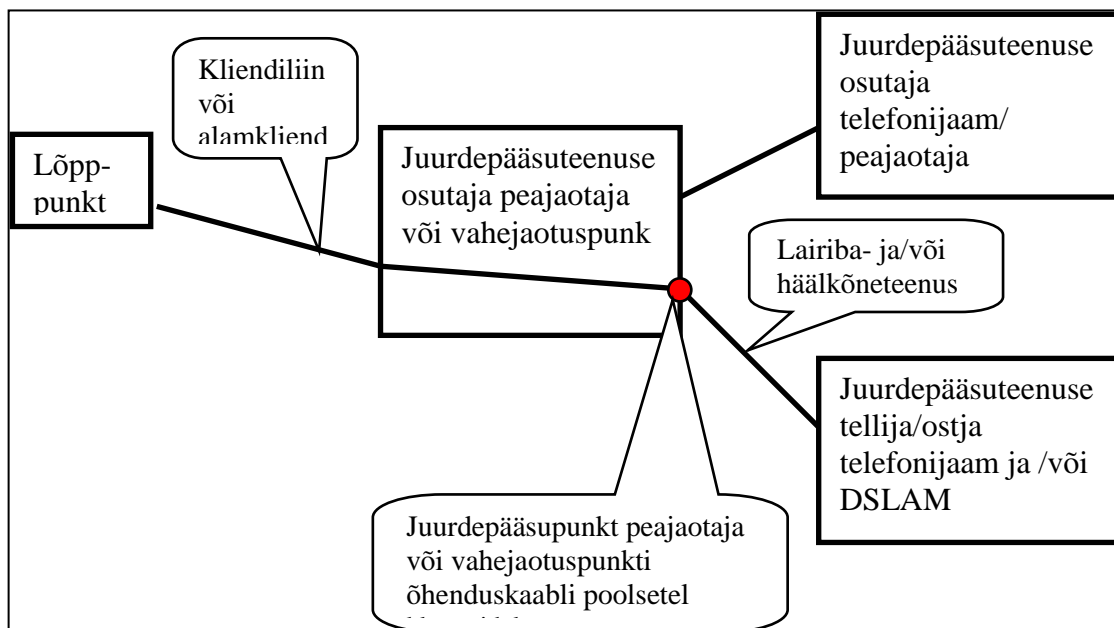
¹⁹ *Digital Subscriber Line* – digitaalne abonendiliin.

²⁰ toote- ja teenuseturgude soovitusel seletuskiri (selgitav memorandum), lk 25.

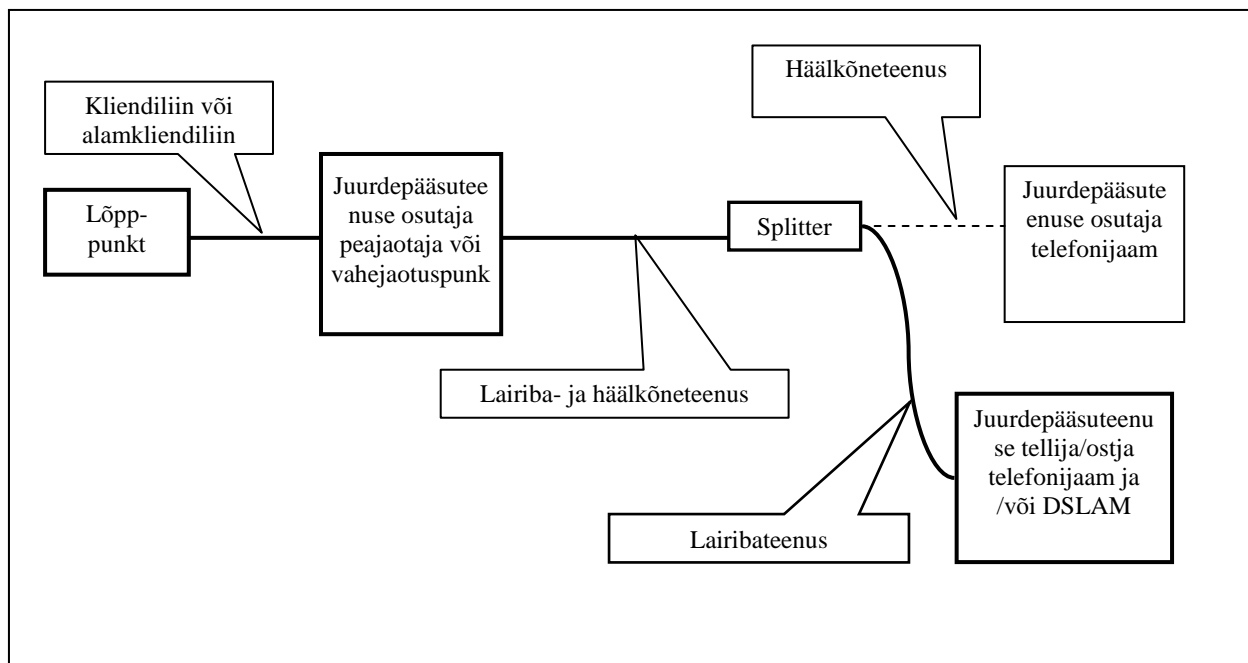
Seoses fikseeritud juurdepääsu hulgituru tehnoloogiliselt neutraalseks muutumisega, muutuvad tehnoloogiliselt neutraalseks ka juurdepääsu teenused, mis kuuluvad vaadeldava turu koosseisu. Seega kuuluvad vaadeldavale turule järgmised põhiteenused ja tugiteenused:

- 1) täielik juurdepääs kliendiliinile (*fully unbundled local loop*) – teisele sideettevõtjale antakse kasutada (renditakse) kliendiliin (füüsiline ühendus peajaotajast lõpp-punktini) tervikuna kogu sagedusspektri ulatuses, vt joonist 2;
- 2) jagatud juurdepääs kliendiliinile (*shared access local loop*) – teisele sideettevõtjale antakse kasutada (renditakse) kliendiliin (füüsiline ühendus peajaotajast lõpp-punktini) osaliselt sagedusspektri jagamise teel ja võimaldatakse rentida kõnesagedusest kõrgemat spektriosa lairibateenuste osutamiseks. Spektriosa jagamiseks kasutatakse splitterit, mille asukoht sõltub teenuse osutaja ja teenuse tellija omavahelisest kokkulepest, arvestades sidevõrkude tehnilisi võimalusi, vt joonist 3;
- 3) täielik juurdepääs alamkliendiliinile (*fully unbundled sub-loop*) – teisele sideettevõtjale antakse kasutada (renditakse) alamkliendiliin (füüsiline ühendus vahejaotuspunktist lõpp-punktini) tervikuna kogu sagedusspektri ulatuses, vt joonist 2;
- 4) jagatud juurdepääs alamkliendiliinile (*shared access sub-loop*) – teisele sideettevõtjale antakse kasutada (renditakse) alamkliendiliin (füüsiline ühendus vahejaotuspunktist lõpp-punktini) osaliselt sagedusspektri jagamise teel ja võimaldatakse rentida kõnesagedusest kõrgemat spektriosa lairibateenuste osutamiseks. Spektriosa jagamiseks kasutatakse splitterit, mille asukoht sõltub teenuse osutaja ja teenuse tellija omavahelisest kokkulepest, arvestades sidevõrkude tehnilisi võimalusi, vt joonist 3;
- 5) juurdepääsu tugiteenused - teisele sideettevõtjale juurdepääsu võimaldamises muudele sidevõrgu osadele, seadmetele ja teenustele (muuhulgas juurdepääs seadmemajutuse²¹ teenusele, kaablikanalisisatsioonile ja hoonete ühiskasutusele), mis on teisele sideettevõtjale vajalikud juurdepääsu turu koosseisu kuuluvate tugiteenuste kasutamiseks või oma sidevõrgu väljaehitamiseks.

²¹ Seadmemajutus (*collocation*) - teisele sideettevõtjale antakse kasutada kõrgendatud turvanõuetele vastava lahenduse ja spetsiaalse tehnilise infrastruktuuriga ruumid võrguelementide ja nendega seotud vahendite majutamiseks ja haldamiseks mahus, mis on vajalik vaskpaarile juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate teenuste kasutamiseks.

Joonis 2. Täielik juurdepääs.

Joonis 3. Jagatud juurdepääs kliendiliinile või alamkliendiliinile.

Selleks, et hinnata, kas fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvad peale vaskpaarile ja alamvaskpaarile juurdepääsu teenuste ka teiste tehnoloogiliste lahenduste baasil osutatavad juurdepääsu teenused, mis oleksid suutelised pakkuma vaskpaar ja alamvaskpaar juurdepääsu teenustele piisavat konkurentsivõimet (turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punkt 38), hindas Konkurentsiamet erinevate tehnoloogiliste lahenduste vahendusel osutatavate juurdepääsuteenuste nõudluse- ja pakkumise poolset asendatavust (käsitletud otsuse kavandi punktides 3.1.2. (põhimõtted) ja 3.2.4. (sisuline analüüs)).

3.2.3.1. Turgude seotus

Kui ettevõtjal on konkreetsel turul märkimisväärne turujõud, võib ta märkimisväärset turujõudu omada ka sellega lähedalt seotud turul, kui seosed nende kahe turu vahel on sellised, et turujõud

ühel turul võib kanduda üle teisele, suurendades selle kaudu ettevõtja turujõudu (raamdirektiivi artikli 14 lõige 3; ka turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste 3.1.1. *Leverage of market power*).

Elektroonilise side turud võivad olla omavahel seotud nii vertikaalselt kui ka horisontaalselt (turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste alajaotus 3.1.1., punktid 84 ja 85).

Vertikaalselt seotud turud jagunevad ülespoole seotud turgudeks (turud, kus toodetakse asjakohasel turul olulise toote või teenuse arendamiseks vajalikku sisendit) ja allapoole seotud turgudeks (turud, mille jaoks asjakohasel turul toodetud toode või teenus on sisendiks).

Vaskpaarile juurdepääsu turuga vertikaalselt allapoole seotud turgudeks on järgmised jaeturud:

- kliendiliinile juurdepääsu jaeturg – turg, kus pakutakse lõppkasutajatele juurdepääsu kliendiliinidele. Selleks, et pakkuda lõppkasutajatele juurdepääsu kliendiliinile, tuleb vastav kliendiliin (näiteks vaskpaar) rajada või teiselt sideettevõtjalt rentida. Fikseeritud juurdepääsu hulgiturg võimaldab teiselt sideettevõtjalt rentida kliendiliine (k.a alamkliendiliine), pakkudes nende vahendusel oma lõppkasutajatele juurdepääsu oma sidevõrgule ja teenustele. Seega on fikseeritud juurdepääsu hulgiturg sisendiks kliendiliinile juurdepääsu jaeturule;
- Lairiba- ja häälkõneteenuste osutamise jaeturud – turud, kus pakutakse lõppkasutajatele lairiba- ja häälkõneteenuid. Selleks, et pakkuda lõppkasutajatele lairiba- ja häälkõneteenuid, tuleb rajada või teiselt sideettevõtjalt rentida vastav füüsiline ühendus (näiteks vaskpaar) lõppkasutajani, mis nimetatud teenuste osutamist võimaldab. Juurdepääsu turul pakutavad hulgitreenused võimaldavad teistelt sideettevõtjalt rentida kliendiliine (kaasa arvatud alamkliendiliine) ja nende kaudu osutada oma lõppkasutajatele lairiba- ja häälkõneteenuid. Seega on fikseeritud juurdepääsu hulgiturg sisendiks lairiba- ja häälkõneteenuste osutamise jaeturgudele.

Ettevõtjaid, kes osutavad üheaegselt teenuseid nii hulgiturul kui ka vastava turuga vertikaalselt allapoole seotud jaeturgudel, nimetatakse vertikaalselt integreeritud ettevõtjateks.

Horisontaalselt seotud turud on näiteks turud, mis on:

- põhiklientuuri kaudu seotud: tooted ja teenused on suunatud samale sihtgrupile kui asjaomase turu tooted;
- omaduste kaudu seotud: funktsioonide poolest sarnased tooted, mida kasutatakse sarnastel eesmärkidel.

Toote- ja teenuseturgude soovitusel lisa punktis 4 nimetatud fikseeritud juurdepääsu hulgiturg horisontaalselt seotud sama lisa punktis 5 nimetatud lairiba juurdepääsu turuga. Nendel turgudel teenuste osutamiseks kasutatav sidevõrgu infrastruktuur on olulises osas kattuv – lairiba juurdepääsuteenuse osutamisel kasutatakse ka juurdepääsuvõrku klientideni jõudmiseks. Samuti on lairiba juurdepääsu turu tooted ja teenused ning fikseeritud juurdepääsu hulgituru tooted ja teenused suunatud samale sihtgrupile (võrguteenuste kasutajad).

Samuti on fikseeritud juurdepääsu hulgituruga horisontaalselt seotud toote- ja teenuseturgude soovitusel lisa punktis 6 nimetatud püsiliinide lõppsegmentide turg, kuna mõlemal nimetatud turul teenuste osutamiseks kasutatav sidevõrgu infrastruktuur (juurdepääsuvõrk) on olulises osas kattuv ja mõlemal turul osutatakse teenuseid peamiselt teistele sideettevõtjatele, kes omakorda pakuvad vastavate teenuste vahendusel teenuseid lõppkasutajatele.

Eeltoodut arvesse võttes leiab Konkurentsiamet, et fikseeritud juurdepääsu hulgituru analüüsimisel on asjakohane hinnata analüüsitava ettevõtjate näitajaid ka fikseeritud juurdepääsu hulgituruga lähedalt seotud turgudel. Konkurentsiolekorrast tingitud vajaduse korral

on Konkurentsiametil õigus nimetatud turge reguleerida ESS § 43 lõike 1¹, raamdirektiivi artikli 15 lõike 3 ning toote- ja teenuseturgude soovitusel preambuli punkti 17 ning turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktide 9 ja 36 alusel.

3.2.4. Teenuste asendatavus

Toote- ja teenuseturgude soovitusel preambuli punkti 7 kohaselt on turgude piiritlemisel ja kindlaksmääramisel lähtepunktiks jaeturgude kirjeldamine teatud ajaperioodi jooksul, võttes arvesse nõudluse- ja pakkumisepoolset asendatavust. Olles kirjeldanud ja piiritlenud jaeturud, mis sisaldavad lõppkasutajate nõudlust ning toodete ja teenuste pakkumist neile, on asjakohane kindlaks määrata asjakohased hulgiturud, mis sisaldavad toodete ja teenuste nõudlust kolmandate isiku poolt ning toodete ja teenuste pakkumist kolmandatele isikutele, kes soovivad pakkuda teenuseid lõppkasutajatele.

Samuti märgitakse ka turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste alajaotuses 2.2.1., et asjaomase teenuse turu piiritlemisel tuleb ühe aspektina hinnata pakutavate toodete ja teenuste omavahelist asendatavust ka lõppkasutaja seisukohast. Kuna juurdepääsu teenuseid tarbitakse eesmärgiga osutada lairiba- ja häälkõneteenuseid lõppkasutajatele, tuleneb nõudlus juurdepääsu teenuste järele nõudlusest lairiba- ja häälkõneteenuste järele. Kuna nende nõudluste vahel on tugev seos, siis analüüsis Konkurentsiamet ka lairiba- ja häälkõneteenuste jaeturge.

Nõudlusepoolse asendatavusena on kooskõlas turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktidega 44 ja 51 käsitletav olukord, kus kaks või enam toodet on kasutaja seisukohalt omaduste, hinna ja kasutusvõimaluste alusel omavahel piisaval määral vahetatavad või asendatavad. Omavahel asendatavad tooted või teenused loetakse vastavalt suuniste punktile 44 kuuluvaks sama turu koosseisu.

Pakkumisepoolne asendatavus esineb, kui turul olulist toodet mitteasendavate toodete pakkujad saavad ilma märkimisväärsete lisakulutuste või olulise riskita muuta oma tootmist ja turustamist nii, et oleks võimalik pakkuda turul olulist toodet asendatavaid tooteid.

Reeglina osutatakse juurdepääsu teenust teistele sideettevõtjatele, kes nende teenuste abil saavad osutada lõppkasutajatele lairibateenuseid, mis omakorda võimaldavad osutada lõppkasutajatele ka häälkõneteenuseid. Lõppkasutajatele ainult telefoniteenuse osutamine juurdepääsu teenuse vahendusel toimub reeglina harva, seetõttu on teenuste asendatavuse hindamisel vaadeldud eelkõige lairibateenuste osutamist ning vähem häälkõneteenuste (sh telefoniteenuste) osutamist.

Konkurentsiamet hindas juurdepääsu teenuste nõudluse- ja pakkumisepoolset asendatavust järgmiste alternatiivsete lairiba- ja häälkõneteenuste osutamist võimaldavate tehnoloogiate vahendusel pakutavate juurdepääsu teenustega:

- valguskaablil põhinev (fiiberoptiline) võrk;
- raadiosidevõrk (*FWA – Fixed Wireless Access*);
- mobiiltelefonivõrk;
- kaabellevivõrk.

Ent kuivõrd pakutavate toodete ja teenuste omavahelise asendatavuse hindamisel on oluline nende asendatavuse kindlakstegemine ka lõppkasutaja seisukohast, hindas Konkurentsiamet, kas vastavate juurdepääsu tehnoloogiate baasil osutatavad lairiba- ja häälkõneteenused on oma omaduste, hinna ja kasutamisevõimaluste poolest asendusteenuseks vaskpaaril põhineva juurdepääsuvõrgu baasil osutatavatele lairiba- ja häälkõneteenustele.

Samuti hindas Konkurentsiamet juurdepääsu asendatavust:

- lairiba juurdepääsu- ja püsiliiniteenustega.

3.2.4.1. Hüpooteetilise monopolisti testi rakendatavus

Hüpooteetilise monopolisti testi (edaspidi *SSNIP-test*; *SSNIP - Small but Significant Non-transitory Increase in Price* - väike, ent märkimisväärne püsiv hinnatõus) rakendatavust nõudluse- ja pakkumisepoolse asendatavuse kindlakstegemisel vaskpaarile juurdepääsu turul tuleb hinnata konkreetse riigi turuolukorda arvesse võttes. Eestis osutab vaskpaarile juurdepääsu teenust arvestatavas mahus Elion. *SSNIP*-testi rakendamisel vaskpaarile juurdepääsu turu puhul võetakse arvesse kõik tehnoloogiad, mis võivad pakkuda vaskpaarile põhinevale tehnoloogiale sarnaseid teenuseid, so vertikaalselt allapoole seotud jaeturu teenuseid – lairiba- ja häälkõneteenuseid.

Nõudlusepoolse asendatavuse puhul hinnatakse, kas vaskpaarile juurdepääsu teenuse püsiva 10%-lise hinnatõusu korral on tõenäoline, et muul tehnoloogial põhinevate toodete lõppkasutajad kaaluvad asendustoote kasutama hakkamist (nt oluliselt kallima potentsiaalse asendustoote puhul seda pigem ei tehta). Pakkumisepoolse asendatavuse puhul hinnatakse *SSNIP*-testi raames, kas vaskpaarile juurdepääsu teenuse püsiva 10%-lise hinnatõusu korral on tõenäoline, et muul tehnoloogial põhinevate teenuste pakkujad oleksid võimelised võtma üle piisava turuosa, et muuta niisugune püsiv hinnatõus hüpooteetilisele monopolistile kahjumlikuks.

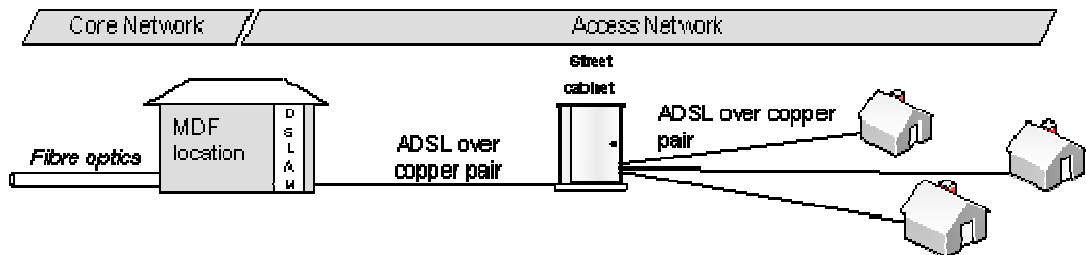
Vaskpaarile juurdepääsu teenuse asendusteenuseid käsitletakse alljärgnevas otsuse kavandi punktides.

3.2.4.2. Valguskaablil põhinev (füberoptiline) juurdepääsuvõrk

Nõudlusepoolne asendatavus

Traditsioonilises *PSTN* võrgus baseerub juurdepääsuvõrk vaskpaaridel st kliendiliini lõppkasutaja ja peajaotaja (*MDF*) vahel ja *MDF*is asuvadki *xDSL* seadmed (*DSLAM*). *MDF*id on omavahel ühendatud ülekandevõrguga, mis baseerub optilistel ja/või vaskkaablitel.

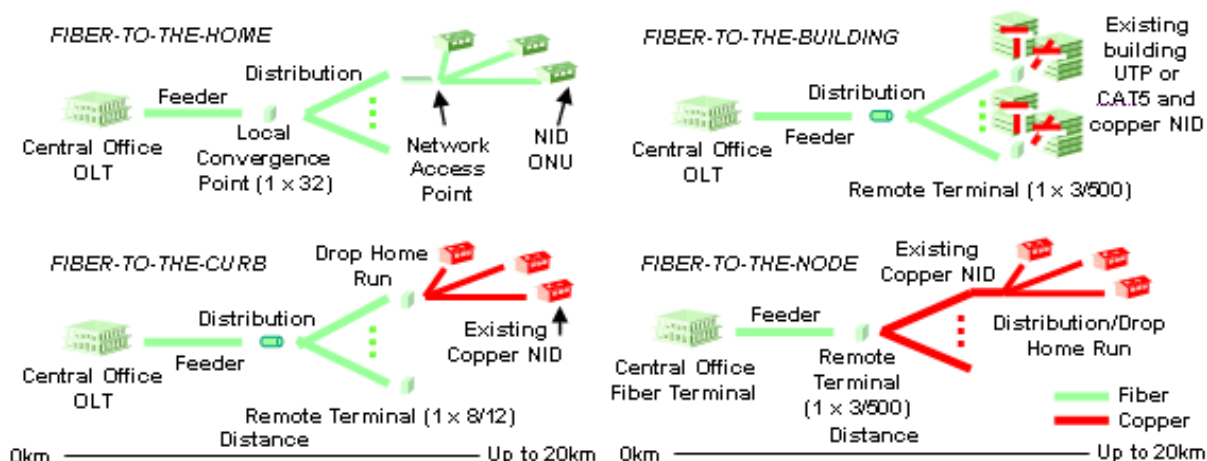
Valguskaablil põhineva juurdepääsuvõrgu puhul on kliendiliiniks sidevõrgu lõpp-punkti ja peajaotaja või muu vastava seadme vaheline valguskaabel, mis võimaldab pakkuda vaskpaariga analoogseid lairiba- ja häälkõneteenuseid.

Joonis 4. Vaskpaaril põhinev juurdepääs²².

Valguskaablil põhineva juurdepääsu oluliseks erinevuseks on see, et niisugusel juurdepääsul põhinevaid sidevõrke kasutatakse suure läbilaskevõimega lairibateenuste osutamiseks, mis ületavad läbilaskevõimelt mitmekordselt vaskpaaril põhineva juurdepääsuga sidevõrke. Valguskaablil põhineva juurdepääsu (*FTTx* ehk *Fiber-to-the-x*) erinevad variandid on optiline kaabel koduni (eramajani või korterini) *FTTH* (*Fiber-to-the-Home*), optiline kaabel majani (seda nii kortermaja või ärihooneni) - *FTTB* (*Fiber-to-the-Building*), optiline kaabel vahejaotuspunktini e tänavajaotuskapini - *FTTN* (*Fiber-to-the-Node/Neighborhood*), optiline kaabel lõpp-punkti (lõpp punkt asub eraomandi piiril ning on võimalus vastavast punktist tagada eramajadele juurdepääs sidevõrgule) - *FTTC* (*Fiber-to-the-Curb*).

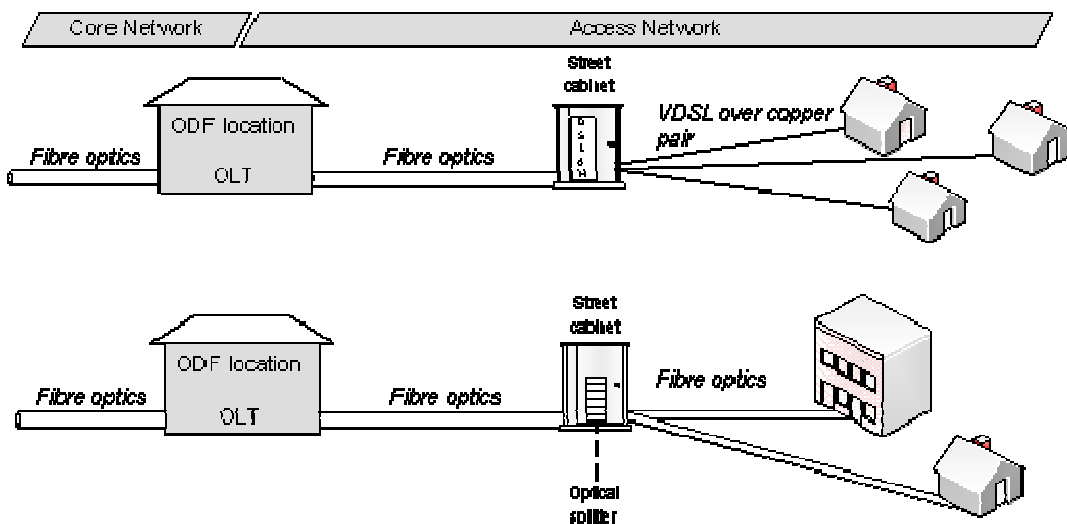
²² Allikas: <http://www.cullen-international.com/documents/cullen/telecom/europe/states/tables/ngannetwstruc.cfm>.

Joonis 5. Valguskaabel juurdepääsu võrgu erinevad variandid²³.

Samas tuleb märkida, et kõik kirjeldatud valguskaabel-lahendused ei ole täies ulatuses realiseeritud ainult valguskaablitel, vaid on osaliselt välja ehitatud nn segalahendustena kus kliendiliinis kasutatakse nii valguskaableid kui ka vaskpaar- või erand juhtudel LAN-lahendusi, nagu näiteks lahendused FTTC ja FTTN ning mõnel juhul ka FTTB lahenduste puhul. Kuid üldjuhul ei ole enam majasisesed ja eramajade territooriumil paiknevad ühendusliinid sideettevõtja juurdepääsuvõrgu osa, vaid tegemist on majaomanikule kuuluva liini osaga.

Vaskpaaride vahendusel signaalide edastusvõimsus langeb kaugusega, seega operaatorid ei ole alati võimelised osutama suuri edastusmahte ja stabiilseid kiiruseid, mis võimaldavad pakkuda näiteks kolmikpakett (*triple-play*). Outilise kaabli toomine võrgu hierarhias allapoole võimaldab operaatoritel paigaldada oma DSLAM seadmed lõppkasutajale lähemale ning saavutada suurema mahulisi ja stabiilsema kiirusega lairibateenuseid. Mõned lahendused lubavad lõppkasutajad ühendada otse valguskaabliga, mis lubab pakkuda eriti suurte kiiruste ja mahtudega lairibateenuseid. Joonised näitavad võimalikke lahendusi juurdepääsuvõrgus.

Joonis 6. FTTC, FTTN ja FTTB lahendused²⁴.

²³ Allikas: http://www.iec.org/online/tutorials/fiber_home/topic05.html.

²⁴ Allikas: <http://www.cullen-international.com/documents/cullen/telecom/europe/states/tables/ngannetwstruc.cfm>.

FTTC ja *FTTN* lahenduste puhul paigaldatakse optiline kaabel peajaotajast kuni tänava jaotuskapini (*Street Cabinet*) ja/või vahejaotuspunkti ning tänavajaotuskapist ja /või vahejaotuspunktist kuni lõppkasutajani vaskpaar. Vastav lahendus võimaldab osutada *VDSL/VDSL2*²⁵ lairibateenuseid.

FTTB lahenduse puhul paigaldatakse optiline kaabel peajaotajast kuni majas asuva lõpp-punktini või jaotuspunktini ning majasiseselt läbi vasepaar või *LAN*-võrgu vahendusel luuakse liin lõppkasutajani. Vastav lahendus võimaldab osutada *VDSL/VDSL2* lairibateenuseid.

FTTH lahenduse puhul paigaldatakse optiline kaabel peajaotajast kuni lõpppunktini ja lõpppunktist kuni ühenduspunktini. Sellisel juhul on juurdepääsu liin ja kliendile kuuluv liin realiseeritud optiliste kaablite vahendusel, kaasates *MDF*-i ja tänavajaotuskapi. Kuigi mõnda neist võib kasutada optilise jaotajana (splitterina) ja optilise eraldajana (*ODF - optical distribution frames*).

Valguskaablil täielikult või osaliselt põhinevad juurdepääsuliinid võimaldavad osutada täielikku juurdepääsu või jagatud juurdepääsu hulgiteenuseid samas mahus ja sama kvaliteediga või isegi suuremates mahtudes ja parema kvaliteediga, kui seda on võimalik osutada üle vaskpaaril põhineva juurdepääsuvõrgu.

Valguskaablil põhinevas juurdepääsuvõrgus kasutatavad seadmed on kallimad vaskpaaril põhinevas juurdepääsuvõrgus juurdepääsuteenuste osutamiseks kasutatavatest seadmetest, samas on valguskaabli kaudu võimalik edastada oluliselt suuremat andmeedastusmahtu kui vaskpaari kaudu. Seega võivad tulla kulud ühe mahuühiku kohta valguskaabli puhul väiksemad ning suurt andmeedastusmahtu tarbivate lõppkasutajate puhul on mõttekas rajada kliendini valguskaabel (*FTTH*). Samuti on otstarbekas rajada valguskaabel sidevõrgu vahejaotuspunktini või lõpppunktini, mida kasutavad ühiselt mitu klienti (*FTTB*, *FTTC* ja *FTTN*).

Käesoleval ajal on valguskaablipõhised juurdepääsuvõrgud, mis võimaldavad osutada lairiba- ja häälkõneteenuid, rajatud põhiliselt suurematesse linnadesse. Praktikas luuaksegi valguskaablil põhinevad ühendused eelkõige ärihoonetesse ja kortermajadesse (*FTTB*), kus ühe valguskaabel ühenduse vahendusel osutatakse lairiba- ja häälkõneteenuid mitmetele klientidele.

Kui valguskaablil põhinevad juurdepääsuvõrgud ehitatakse välja piirkondades ja klientidele, kus eelnevalt olid kasutusel vaskpaaril põhinevad juurdepääsuvõrgud, siis üldjuhul asendatakse vaskpaarvõrgud valguskaablil põhinevate juurdepääsuvõrkudega ja seega ei säili võimalus kasutada paralleelselt vaskpaar ja valguskaabel juurdepääsuvõrke ning seega ei saa teenuste kasutamisel tehnoloogiate vahel valida.

See tähendab, et kui vaskpaaril põhinevatele juurdepääsu teenustele analoogseid teenuseid ei osutata valguskaablil põhinevates juurdepääsuvõrkudes, siis sidevõrkude moderniseerimise käigus väheneb juurdepääsu teenuste kasutajate võimalus lõppkasutajani jõudmiseks teiste sideettevõtjate juurdepääsuvõrgu vahendusel. Selline areng aga piirab konkurentsi ja teenuste turgul.

Viimastel aastatel on valguskaablil põhineva juurdepääsuvõrgu osakaal kiiresti kasvanud. Tabel 1 nähtub, et valguskaablipõhiste juurdepääsuvõrkude osakaal lõppkasutajate arvu alusel on arvestatav ja kiiresti kasvav. Kuna tarbijate vajadused kiirema andmeside järele kasvavad kiiresti, on eeldatav, et valguskaablil põhineva juurdepääsuvõrgu rajamine laieneb.

²⁵ *VDSL (Very-high-bit-rate Digital Subscriber Line)*- väga kiire digitaalne abonentliin, väga kiire Digitaalne asümmeetriline abonentliini, mille andmeedastuskiirus allalaadimisel on 51,84 Mbit/s ja üleslaadimisel 2,3 Mbit/s.

Juurdepääsuvõrgu tehnoloogia	2005	2006	2007	2008
xDSL (vaskpaaril põhinev võrk)	47%	44%	41%	39%
Kaabellevivõrk	34%	32%	32%	32%
Valguskaablil põhinev võrk	9%	12%	11%	13%
FWA	3%	4%	9%	11%
Muud	7%	8%	7%	5%
KOKKU	100%	100%	100%	100%

Tabel 1. Lairibateenuse lõppkasutajate jaotus juurdepääsuvõrgu tehnoloogia alusel.

Eeltoodust tulenevalt on valguskaablil põhinevad lairiba- ja häälkõneteenused jaetasandil vaskpaaril põhinevatele lairiba- ja häälkõneteenustele asendusteenusteks, kui valguskaablit kasutatakse täna enamlevinud lairibateenuste andmeedastuskiirustest oluliselt suurema kiirusega andmeedastusega lairibateenuste osutamiseks (üksikud suured ärikliendid) või kui valguskaablit kasutatakse lairibateenuste osutamiseks mitmele kliendile (äri- ja kortermajad). Vaskpaaril põhinevaid lairiba- ja häälkõneteenuseid saab asendada valguskaablil põhinevate lairiba- ja häälkõneteenustega jaetasandil, kui kliendini rajatakse eraldi kliendiliini (*FTTH*).

Sarnaselt jaetasandile saab ka hulgitasandil vaskpaarile juurdepääsu teenust asendada valguskaablile juurdepääsuteenusega. Kliendini eraldi rajatud valguskaabli rentimine hulgitasandil on küll kallim kliendini eraldi rajatud vaskpaari rentimisest hulgitasandil, kuid vastavalt suuniste punktile 46 sama funktsionaalsusega, kuid parema kvaliteediga kallim toode kuuluvad ühele turule. Võrdluseks võib tuua näiteks Elioni vaskpaari ja valguskaablikiu rendihinnad hulgitasandil:

Teenus	Liitumistasu (kr, km-ga)	Kuutasu (kr, km-ga)	Kokku 1 km puhul (kuutasu + 1/36 liitumistasu)
Vaskkaablipaari rent (häälkõne jaoks)	823,64	92,04(olenemata pikkusest)	115
Vaskkaablipaari rent (lairibateenuse jaoks)	1 059,64	113,28(olenemata pikkusest)	143
Valguskaablikiu rent	2 031,96	0,71 (jm)	766
10% - renditava valguskaabli kiu kogupikkus alates 50000 m	2 031,96	0,64 (jm)	696
20% - renditava valguskaabli kiu kogupikkus alates 100000 m	2 031,96	0,57 (jm)	626

Tabel 2. Elioni vaskpaari ja valguskaablikiu rendihinnad hulgitasandil (seisuga 01.08.2008).

Tabelist nähtub, et ühekilomeetrise vask- ja valguskaablil põhineva kliendiliini võrdluses on ühe valguskaablikiu rent oluliselt kallim kui ühe vaskpaari rent: vastavalt 766 ja 143 krooni st 6 korda. Kuid kui lähtuda seisukohast, et vaskpaar võimaldab edastada lairibateenust sõltuvalt kasutatavast tehnoloogiast 2 -24 Mbit/s siis valguskaabli kiud võimaldab edastada lairibateenust sõltuvalt kiu läbimõõdust kuni 1Gbit/s. Seega, kui lõppkasutaja soovib suuremahulist teenust, siis on valguskaablil põhinev lahendus kasulik, kuna vaskkaabel võrgus kasutatakse kiiruseid 12 Mbit/s – 144 Mbit/s.

Hetkel ei osutata valguskaablil põhinevate juurdepääsuvõrkude vahendusel jagatud juurdepääsu teenust, kuid kui lähtuda valguskaabel juurdepääsu võrkude tehnoloogilisest ülesehitusest, siis põhiliseks hulgitasandil valguskaablil põhinevates juurdepääsu võrkudes muutuks just jagatud juurdepääsu teenus. Seda tulenevalt asjaolust, et valguskaablil põhineva juurdepääsu võrgu *FTTB*, *FTTN* ja *FTTC* lahenduste puhul ei eraldata igale konkreetsele kliendile valguskiudu

peajaotajast kuni lõpp-punktini või vahejaotus-punktini, vaid enamus juhtudel toimub peajaotajast kuni lõpppunktini või vahejaotus punktini teenuse osutamine ühe valguskiu vahendusel. See üks valguskiud võimaldakski ainult jagatud juurdepääsu teenuse tarbimist. Jagatud juurdepääsu teenus peaks olema odavam kui terve kiu renditeenus, seega oleks teenus ka oma hinna poolest võrreldavam vaskpaarile juurdepääsu või jagatud juurdepääsu teenustega vaskpaarile.

Seega on valguskaablil põhineva juurdepääsu võrgu vahendusel osutatavad juurdepääsu teenused oma omaduste ja tehniliste lahenduste poolest nõudluse poolse asendatavuse seisukohast asendusteenuseks vaskpaaril põhinevatele juurdepääsuteenustele.

Pakkumisepoolne asendatavus

Tehniliselt on valguskaablipõhise juurdepääsuvõrgu baasil võimalik osutada omaduste ja kasutamisevõimaluste poolest vaskpaaripõhise juurdepääsuvõrgu baasil osutatavate vaskpaar juurdepääsu hulgiteenustega samaväärseid hulgi- ja teenuseid. Üldjuhul võimaldab valguskaabel (tulenevalt selle suurest andmeedastuskiirusest) võrreldes vaskpaariga isegi oluliselt kvaliteetsemat ning suuremahulisemat lairiba- ja häälkõneteenuste pakkumist jaeklientidele ja samuti juurdepääsu hulgiteenuseid.

Valguskaablil põhineva juurdepääsuvõrgu tehnilise ülesehituse tõttu ei ole aga valguskaablil põhinevas juurdepääsuvõrgus võimalik pakkuda vaskpaarile ja alamvaskpaarile täieliku juurdepääsu teenusega hinna poolest samaväärset teenust, kuna ühe valguskaabli kasutada andmine teisele sideettevõtjale on oluliselt kallim kui ühe vaskpaari kasutada andmine teisele sideettevõtjale (vt Tabel 2). Samas tuleb lisada, et üks valguskaabli kiud võimaldab edastada tunduvalt suurema andmeedastuskiirusega teenuseid, kui seda võimaldaks vaskpaar ning kui klientide nõudlus suurema andmeedastuskiirusega teenuste vastu kasvab siis väheneb erinevus vaskpaarile juurdepääsu hindades, kuna mahuühiku hind valguskaablite kasutamisel suurtel kiirustel muutub väiksemaks kui vaskpaaril põhineva juurdepääsuvõrgu kasutamisel.

Kuna täieliku juurdepääsu teenus vaskpaarile on tunduvalt odavam kui täieliku juurdepääsu teenus valguskaabli kiule ning kuna üldjuhul valguskaablil põhineva juurdepääsuvõrgu *FTTB*, *FTTN* ja *FTTC* lahenduste puhul paigaldatakse peajaotaja ja lõpp-punkti või vahejaotus-punkti vahele üks või paar vagukaabli kiudu, siis põhiliseks teenuse pakkumiseks valguskaablil põhinevates juurdepääsuvõrkudes on/saab olema jagatud juurdepääsu teenuse osutamine.

Jagatud juurdepääsuteenuse pakkumiseks peaksid valguskaablil põhinevat juurdepääsuvõrku haldavad sideettevõtjad täiendama oma juurdepääsuvõrku vastavate seadmetega. Näiteks on spekter-*WDM* (*wavelength-division multiplexing* – lainepikkusjaotusega multipleksimine) tehnoloogia abil võimalik valguskaabel jaotada kaheks kuni 64-ks eraldiseisvaks kanaliks, mida saavad kasutada mitmed sideettevõtjad oma teenuste osutamiseks. Sellisel juhul tuleb paigaldada valguskaabli otstesse multiplekserid. Need seadmed on oluliselt kõrgema hinnaga (valguskaabli kaheks jagava multiplekseri maksumus on ligikaudu 250 eurot, valguskaabli kaheksaks jagav multiplekser maksab orienteeruvalt 5000 eurot) võrreldes splitteritega, mis jagavad vaskpaari sagedused selliselt, et selle kaudu saavad lõppkasutajale lairiba- ja häälkõneteenuseid osutada erinevad sideteenuse osutajad (vastavalt Elioni vaskpaari rendi hinnakirjale on 24-paarise splitterkaart ja liitumistasu koos käibemaksuga 01.08.2008 Elioni hinnakirja alusel 4302 krooni). Samuti võivad multiplekseri paigaldustööd olla kulukad valguskaabli kaabeldustööde vajaduse tõttu.

Samas tuleb märkida, et valguskaablil põhinevad juurdepääsuvõrgud vahetavad välja moraalselt vananenud või nõudlust mitte rahuldavad vaskpaaril põhinevad juurdepääsuvõrgu osad, et tagada klientidele kvaliteetsema ja suurema andmeedastuskiirusega teenuste osutamine. See tähendab, et vaskpaaril põhinevate juurdepääsu võrkude osakaal väheneb, kuna paralleelseid valguskaabel

ja vaskpaar juurdepääsu võrke sideettevõtjad teenuse osutamiseks üldjuhul ei kasuta, kuna kahe paralleelse juurdepääsuvõrgu hoolduskulud on liiga kallid ja nende haldamine ei ole majanduslikult mõistlik. Seega kui vaskpaaril põhinev juurdepääsuvõrk on välja vahetatud valguskaablil põhineva juurdepääsuvõrgu vastu, siis teistel teenuse osutajatel on ainukeseks võimaluseks valguskaabliga ühendatud lõppkasutajateni jõudmiseks osta valguskaablil põhinevaid juurdepääsuteenuseid või ehitada oma juurdepääsuvõrk.

Seega on sideettevõtjad võimelised osutama valguskaablil põhineva juurdepääsuvõrgu baasil hulgiteenuseid, mis võimaldaksid lõppkasutajatele vaskpaaripõhise juurdepääsuvõrgu baasil osutatavate lairiba- ja häälkõneteenustega samaväärseid teenuseid. Ka valguskaablil põhineva juurdepääsuvõrgu baasil on võimalik pakkuda vaskpaarile täielikku juurdepääsu ja jagatud juurdepääsu ning alamvaskpaarile täielikku juurdepääsu ja jagatud juurdepääsuga samaväärseid hulgiteenuseid.

Järeldus

Nõudluse ja pakkumise asendatavuse hindamisest nähtub, et valguskaablil põhineva juurdepääsuvõrgu baasil on võimalik osutada hulgiteenuseid, mis oma omaduste, hinna ja kasutamisevõimaluste poolest on vaskpaaril osutatava juurdepääsu teenusele asendusteenusteks. Sellest tulenevalt on põhjendatud valguskaablil põhineva juurdepääsuvõrgu baasil osutatava kliendiliinile juurdepääsuteenuse kaasamine asjakohase turu koosseisu.

3.2.4.3. Raadiosidel põhinev juurdepääsuvõrk (FWA – Fixed Wireless Access)

Nõudlusepoolne asendatavus

FWA puhul on kliendiliiniks konkreetsetes sagedusalas masti ja raadioseadme vaheline avatud keskkonnas leviv elektromagnetlaineline, mis võimaldab pakkuda lairiba- ja häälkõneteenuseid.

FWA geograafiline leviala on Eestis võrreldav vaskpaaril põhineva juurdepääsuvõrgu levialaga või isegi teatud piirkondades ületab seda, kuid FWA juurdepääsu kasutab oluliselt vähem lõppkasutajaid (vt Tabel 1).

FWA-d osutatakse Eestis peamiselt kahe tehnoloogia vahel WiMax²⁶ ja CDMA-450 tehnoloogia vahendusel.

Võrreldes osutatavate jaeteenuste hindu, on täna FWA baasil osutatavad lairibateenused lõppkasutajale ka rahaliselt kallimad.

Teenus	Tehnoloogia	Kiirus	Modemi kuurent	Kuutasu	Kuutasu kokku	Liitumistasu	Kuumaksumus kokku	Vahe %
Elion Kodutöö ADSL	ADSL	1 Mbit/s / 256 kbit/s	95	495	590	0	590	14%
Elion WiFi	WiMax	1 Mbit/s / 256 kbit/s	150	495	645	990/36*	672,5	
Elioni korrusmaja Internet	LAN	1 Mbit/s / 512 kbit/s	-	165	165	0	165	265%
Televõrgu „Kõu“ Internet	CDMA	Kuni 2Mbit/s/ 144kbit/s	Järeldmaks 109.- /kuu (36 kuud)	298	407	0	407	31%

²⁶ WiMAX (World Interoperability for Microwave Access)- kiirem ja suurema tegevusulatusega kui WiFi.

* liitumistasu/kasutusaeg kuudes²⁷.

Tabel 3. FWA lairibateenuse jaemüügihindade võrdlus teistel tehnoloogiatel põhinevate hindadega (kr, km-ga, hinnakiri seisuga 01.10.2008).

Nagu tabelist nähtub, osutuvad *FWA (WiMax)* tehnoloogial põhinevate teenuste hinnad kuni mitmekordselt kõrgemateks võrreldes teiste tehnoloogiate vahendusel osutatavate lairibateenuste hindadega. *CDMA-450* tehnoloogia on küll odavam nii *WiMax* tehnoloogiast kui ka näiteks Elioni Kodutöö *ADSL* teenusest, kuid antud teenuse puhul on teenuse kvaliteet sõltuvuses ilmastikuoludest ning võrgu koormatusest (ühendatud tarbijate hulgast). Vastavalt Televõrgu AS (edaspidi *Televõrgu*) internetiteenuse tüüptingimustele on internetiühenduse kiirus allalaadimisel vahemikus 9,6 kbit/s kuni 2 Mbit/s, üleslaadimisel vahemikus 4,8 kbit/s kuni 144 kbit/s. Samas on *xDSL* teenuste kvaliteet tagatud ning kiirused ei sõltu ilmastikuoludest või võrgu koormusest ning viimane võimaldab ka tunduvalt suuremaid nii alla- kui üleslaadimiskiiruseid. Kuigi *WiMax* üldjuhul tagab kindla kiiruse, ei ole tagatud teenuse kättesaadavus teatud geograafiliste iseärasuste tõttu samal tasemel teiste tehnoloogiatega. Samuti on *WiMax* tehnoloogial põhineva lairibaühenduse kiirused piiratud või oluliselt kallimad võrreldes teiste tehnoloogiatega (üldjuhul kuni 2Mbits, erilahendustega võimalik ka sümmeetrilised lahendused või kuni 10Mbits allalaadimiskiirus).

FWA tehnoloogial põhinev juurdepääsuvõrk on Eestis jõudsalt laienemas ning pakutavate jaeteenuste omadused on kvalitatiivsetelt näitajatelt võrreldavad vaskpaaril põhineva juurdepääsu baasil pakutavatega. Eriti aktiivselt laieneb *WiMax* tehnoloogial põhinev juurdepääsuvõrk. Kuid nagu igasugune raadiosidel põhinev juurdepääs, on ka *WiMax* piiratud mahuga (kanalite arvuga) juurdepääs ühes juurdepääsu piirkonnas. See tähendab aga, et *WiMax* sobib eelkõige hajaasustusega piirkondade teenindamiseks, kuivõrd tiheasustuse korral võib kõigi soovijate teenindamiseks ressursi mitte jätkuda.

Siiski on *FWA* tehnoloogia baasil osutatavad lairiba- ja häälkõneteenused veel suhteliselt väikese lõppkasutajate arvuga ning kallimad analoogsete parameetritega vaskpaari vahendusel osutatavatest lairiba- ja häälkõneteenustest. Ka hüpoteetilise monopolisti testis rakendamise korral on hinnatav, et vaskpaarile juurdepääsu teenuse püsiv 5-10%-line hinnatõus suure tõenäosusega ei põhjustaks lõppkasutajate liikumist *FWA* tehnoloogial põhinevatele teenustele. Samuti on *FWA* tehnoloogiad (nt *WiMax*) alles sedavõrd hiljuti turule tulnud, et alternatiivsete infrastruktuuride rajamise soodustamiseks, mis tõhustaks konkurentsi asjakohasel turul, ei ole põhjendatud *FWA* tehnoloogial põhineva juurdepääsu kaasamine asjakohase turu koosseisu.

Seega ei ole *FWA* tehnoloogia baasil osutatavad lairiba- ja häälkõneteenused oma omaduste, hinna ja kasutamisevõimaluste poolest vaskpaaril põhineva juurdepääsuvõrgu baasil osutatavatele jaeteenustele asendusteenusteks. Ka juhul, kui *FWA* baasil osutatavate lairiba ja häälkõne jaeteenuste olulised näitajad (hind, leviala ja andmeedastuse kiirused) lähima kolme aasta jooksul siiski muutuvad sedavõrd, et osutuvad asendusteenuseks vaskpaaripõhise juurdepääsuvõrgu baasil osutatavatele lairiba- ja häälkõneteenustele, on kolm aastat Konkurentsiameti hinnangul siiski liiga lühike aeg selleks, et need teenused hakkaksid märkimisväärselt mõjutama konkurentsiolukorda lairiba ja häälkõne jaeteenuste turul.

Järeldust, et *FWA* tehnoloogia vahendusel osutatav lairiba- ja häälkõneteenused ei kuulu piiritletava sideturu koosseisu, toetab ka hüpoteetilise monopolisti analüüs. Kuna hinnatase on üle 10% kõrgem *ADSL*-i hinnatasemest, siis ei ole tõenäoline, et 10% püsiva *ADSL*-i

²⁷ Raadiosidel põhineva interneti ning lairiba püsiihenduse jaehindade võrdlemisel lähtub Sideamet Euroopa Komisjoni dokumendist „11th Report on the Implementation of the telecommunications Regulatory Package-2005“, kus vaadeldavaks ajavahemikuks on võetud 36 kuud (3 aastat).

hinnataseme tõusu korral hakkaksid valikuvõimalust omavad lõppkasutajad kasutama raadiosidel põhinevat juurdepääsu.

Pakkumisepoolne asendatavus

Tehniliselt on *FWA* tehnoloogia baasil vaskpaarile täieliku juurdepääsuteenusega sarnase teenuse osutamine võimalik - üks sideettevõtja, kes omab mingit konkreetset sagedusala konkreetses piirkonnas (kliendiliini), annab selle kasutada teisele sideettevõtjale. Samuti on teoreetiliselt võimalik, et üks sideettevõtja rendib temale eraldatud sagedusalas ühe spektriosa teisele sideettevõtja lairiba- või häälkõneteenuste osutamiseks, jättes teise spektriosa endale oma lõppkasutajatele jaeteenuste osutamiseks.

Samas ei ole eeltoodud hulgiteenuste pakkumine väga levinud, kuna sagedusressursi järele on suur nõudlus ning sideettevõtja, kes on endale teatud sagedusressursi (sagedusloa) hankinud, soovib seda üldjuhul kasutada võimalikult palju oma lõppkasutajatele jaeteenuste osutamiseks. Aastal 2006 toimus *WiMax*-ile ettenähtud sagedusala ümberplaneerimine ning sageduslubade tingimuste muutmine. Sagedusalas väljastati uued sagedusload (kolm üleriigilist, üks üleriigiline välja arvatud Harju mk. ning üks Harju maakonnas). Aastal 2007 avati Eestis ka ülemaailmne sagedusala osa -3,6-3,8GHz ning väljastati 4 üleriigilist ning üks regionaalne sagedusluba. Vaatamata sellele, et huvi antud sagedusala osas oli ja jääb väga kõrgeks ning kogu sagedusressurss on operaatoritele välja antud, väga vähesed neist on võrgu välja arendanud ning realselt osutavad teenust ainult 4 operaatorit ning see teenus on geograafiliselt väga piiratud ulatusega.

Siiski osutab lairiba juurdepääsuteenust *FWA* tehnoloogia baasil teistele sideettevõtjatele üks ettevõtja – AS Levira (edaspidi *Levira*). Samas alustas Levira *FWA* juurdepääsuvõrgu väljaehitamist alles 2005. aasta lõpus ja hulgiteenuse osutamist 2006. aasta kevadel. Levira on ehitanud välja *WiMax* tehnoloogial baseeruva sidevõrgu, mis katab hinnanguliselt 80% Eesti territooriumist. Levira kasutab teenuse osutamiseks tema omandis olevaid ringhäälingumaste ja osutab ainult hulgiteenuseid. Tema võrgu vahendusel osutavad jaeklientidele teenuseid 22 andmesideteenuse osutajat.

WiMax tehnoloogial osutatavate *FWA* lairibateenuste osakaal moodustas 2008 aasta lõpul 4% lairiba jaeteenuse turu kogumahust. Ülejäänud *FWA* mahust (vt Tabel 2) moodustab *CDMA* tehnoloogia vahendusel osutatav lairiba jaeteenus.

Eestis on *CDMA-450* tehnoloogial baseeruva sidevõrgu välja ehitanud ja osutab lairiba teenuseid alates 2007 aastat Televõrgu AS (edaspidi *Televõrgu*), kelle sidevõrk katab hinnanguliselt ca 100% Eesti territooriumist. Televõrgule väljastatud sagedusloaga pandi ettevõtjale kohustus osutada teistele sideettevõtjatele juurdepääsuteenuseid. Samas tuleb märkida, et kuna Televõrgu *CDMA* sidevõrk põhineb mobiilsidetehnoloogial, siis juurdepääsu teenusena saab osutada lairiba juurdepääsuteenust ehk juurdepääs Televõrgu sidevõrgule on võimalik ainult peajaama vahendusel. Vaskpaaril põhineva juurdepääsuga võrreldavat teenust *CDMA* sidevõrgu vahendusel osutada ei ole võimalik. Seega ei ole *CDMA* tehnoloogial põhinev juurdepääsuteenus vaadeldav kui asendusteenus vaskpaari juurdepääsuteenusele.

Konkurentsiameti hinnangul ei suuda Levira *WiMax* sidevõrgus osutatavad juurdepääsuteenused vaadeldava ajaperioodi (st lähima kolme aasta) jooksul oluliselt mõjutada konkurentsiolukorda fikseeritud juurdepääsu hulgiturul ja nimetatud turuga lähedalt seotud lairiba jaeteenuse turul.

Järeldus

Eeltoodud nõudluse- ja pakkumisepoolse asendatavuse hindamisest nähtub, et *FWA* tehnoloogia baasil osutatavad juurdepääsuteenused ei ole oma omaduste, hinna ja kasutamisevõimaluste

poolest vaskpaarile juurdepääsu teenustele asendusteenusteks ja ei mõjutaks oluliselt konkurentsiolekorda fikseeritud juurdepääsu hulgiturul. Sellest tulenevalt ei ole põhjendatud FWA tehnoloogia baasil osutatava juurdepääsu teenuse kaasamine asjakohase turu koosseisu.

3.2.4.4. Mobiilsidel põhinev juurdepääsuvõrk

Nõudlusepoolne asendatavus

Mobiiltelefonivõrgu juurdepääsuvõrgu puhul on kliendiliiniks konkreetsetes sagedusalas masti ja mobiiltelefoni vaheline avatud keskkonnas leviv elektromagnetlainne, mis võimaldab pakkuda vaskpaariga analoogseid lairiba- ja häälkõne jaeteenuseid.

Mobiiltelefonivõrgu baasil osutatavate lairiba jaeteenuste kvalitatiivsed näitajad on viimastel aastatel märkimisväärselt paranenud, kuid seda vaid teatud tiheasustusega piirkondades, kus andmeedastuskiirused on kasvanud kuni 7,2 Mbit/s. Viimase paari aasta jooksul on kõik suuremad mobiiltelefonioperaatorid turule tulnud spetsiaalselt andmesideks mõeldud pakettidega. Mobiilset andmesideteenust pakutakse seejuures üle kolme erineva võrgutehnoloogia – GPRS²⁸, EDGE²⁹ ja 3G/3,5G (HSDPA³⁰), kuid vaskpaaril põhineva tehnoloogiaga võrreldavaid andmeedastuskiiruseid suudab pakkuda vaid 3G/3,5G võrk, mille katvusala piirdub hetkel peamiselt suuremate linnade ja mõnede asulatega.

	Modemi kuutasu (kr, km-ga)	Kuutasu (kr, km- ga)	Kuumaksumu s kokku (kr, km-ga)	Vahe (%)
EMT Internet 399*		399		59%
Elion Kortermaja Internet	-	165		0%
Elion Kodutöö ADSL (1M/256k)	-	495		67%
Elisa M-internet 349*		349		53%
Tele2 M Internet 325*		325		49%
Tele2 M Internet 175*		175		6%
EMT Internet 199*		199		17%
Elisa M-internet 179*		179		8%

* sisaldab 3GB andmesidemahtu.

** sisaldab 500 MB andmesidemahtu.

*** mahtu ületava megabaidi hind.

Tabel 4. Andmesideteenused mobiiltelefonivõrgus ja fikseeritud võrgus (kr, km-ga).

Kui hinnata teenuste asendatavust hinna baasil, ei ole vaskpaaril põhinev juurdepääs asendatav mobiiltelefonivõrgu vahendusel pakutava lairibateenusega. Võrreldes fikseeritud sidevõrkudega on andmesideteenuste hinnad mobiiltelefonivõrkudes 6%-59% kõrgemad võrreldes Elioni kortermaja Internetiga ning samuti ei ole võrreldav nimetatud mobiilsete ja fikseeritud andmeedastusteenuste läbilaskevõime. Uued tehnoloogiad (nt 3,5G võrgud) on kättesaadavad vaid väga piiratud geograafilises ulatuses.

EMT Internet 199 teenuse kuutasus sisaldub 500 MB andmemahutu. Eeldades, et mobiiltelefoniga Interneti kasutaja tarbib kuus 500 MB allalaaditava mahtu, on GPRS teenuse hind 17% madalam Elioni kortermaja Interneti -teenusest, samas ei taga vastav teenuse andmeedastuskiirust 1Mbit/s EDGE, 3G ja HSDPA ehk 3,5G tehnoloogiad võimaldavad mobiiltelefonivõrgu jaeteenused,

²⁸ General Packet Radio Service – üldine raadio-pakettandmeside teenus.

²⁹ Enhanced Data rates for GSM Evolution – täiustatud GSM andmeside andmeedastuskiirusega kuni 384 kbit/s.

³⁰ High-Speed Downlink Packet Access – kiire allalingiga andmesideteenus, kus andmeside allalaadimise kiirus võib teoreetiliselt ulatuda kuni 10 Mbit/s.

mille andmeedastuskiirus ületab 144 kbit/s, kuid teenuste hinnad, teenuste geograafiline ulatus ja teenuste kasutamiseks vajalike terminaliseadmete hind muudavad teenuse tarbimise raskesti kättesaadavaks võrreldes vaskpaaripõhise juurdepääsuvõrgu baasil osutatavate lairibateenustega.

Kuigi mobiiltelefonivõrgus osutatavate häälkõneteenuste hind on viimastel aastatel pidevalt langenud, on mobiiltelefonivõrgus juurdepääsuvõrgu baasil osutatavate häälkõneteenuste keskmine hind siiski veel kallim vaskpaaripõhise juurdepääsuvõrgu baasil osutatavate häälkõneteenuste hindadest.

Seega ei ole mobiiltelefonivõrgu põhise juurdepääsuvõrgu baasil osutatavad lairibateenused oma omaduste, hinna ja kasutamisevõimaluste poolest vaskpaaripõhise juurdepääsuvõrgu baasil osutatavatele jaeteenustele asendusteenusteks.

Lisaks eeltoodule on Konkurentsiamet läbi viinud hüpoteetilise monopolisti analüüsi, mis omalt poolt toetas mobiiltelefonivõrgul põhineva juurdepääsu vaskpaarile juurdepääsu teenuse turule mitte kaasamist. Kuna hinnatase on üle 10% kõrgem *ADSL*-i hinnatasemest, siis ei ole tõenäoline, et 10% püsiva *ADSL*-i hinnataseme tõusu korral hakkaksid valikuvõimalust omavad lõppkasutajad kasutama mobiiltelefonivõrgul põhinevat juurdepääsu. Arvestades, et hüpoteetilisele monopolistile muutub 10% püsiv hinnatõus kahjumlikuks 9,1% müügitulu kaotuse puhul ja kaotatud klientide võimalusega liikuda muudele, odavamatele tehnoloogiate põhinevatele teenustele (nt valguskaablile), siis ei saa ka eeldada, et vastav tehnoloogia pakub huvi potentsiaalsete liikujatele.

Pakkumisepoolne asendatavus

Käesoleval ajal osutab oma mobiiltelefonivõrgule juurdepääsu teenust ainult Elisa Eesti AS, kes osutab virtuaalvõrguteenust OÜ-le ProGroup Holding. Nimetatud teenuse kaudu saab OÜ ProGroup Holding pakkuda oma klientidele lairiba- ja häälkõneteenuseid. Samas on OÜ ProGroup Holding osutatavad lairibateenused (3,5G), tulenevalt teenuste hinnast, teenuste geograafilisest ulatusest ja teenuste kasutamiseks vajalike terminaliseadmete hinnast, klientidele raskemini kättesaadavad, kui vaskpaaripõhise juurdepääsuvõrgu baasil osutatavad lairibateenused.

Lisaks ei ole mobiiltelefonivõrkudes osutatav juurdepääsu teenus võrreldav vaskpaarile juurdepääsuteenusega, kuna mobiiltelefonivõrgu baasil osutatav juurdepääsu teenuse puhul on tegemist pigem lairiba juurdepääsuteenusega. Mobiiltelefonivõrgus on võrgule juurdepääs võimalik ainult peajaama vahenduse, mitte baasjaama vahendusel, seega ei ole mobiiltelefonivõrgus osutatav juurdepääsuteenus samaväärne vaskpaaril põhineva juurdepääsu teenusega ja teda ei saa vaadelda asendusteenusena.

Seega ei ole sideettevõtjad tehniliselt võimelised mobiiltelefonivõrgu baasil osutama oma omadustelt ja kasutusvõimalustelt vaskpaarile juurdepääsuteenusega samaväärseid hulgitteenuseid. Juhul, kui sellised juurdepääsuteenuseid lähima kolme aasta jooksul siiski pakkuma hakatakse, ei ole Konkurentsiameti hinnangul tõenäoline, et need teenused suudaksid sel ajaperioodil oma uudsusest tingituna mõjutada oluliselt konkurentsiolukorda vaskpaarile juurdepääsu turul.

Järeldus

Eeltoodud nõudluse- ja pakkumisepoolse asendatavuse hindamise tulemusena leiab Konkurentsiamet, et mobiiltelefonivõrgul põhineva juurdepääsuvõrgu baasil ei ole võimalik osutada hulgitteenuseid, mis oleksid oma omaduste ja kasutamisevõimaluste poolest fikseeritud juurdepääsu hulgituru teenuste asendusteenusteks ja mõjutaksid nimetatud turul oluliselt konkurentsiolukorda. Sellest tulenevalt ei ole põhjendatud mobiiltelefonivõrgul põhineva juurdepääsuvõrgu baasil osutatava juurdepääsuteenuse kaasamine asjakohase turu koosseisu.

3.2.4.5. Kaabelvivõrgul põhinev juurdepääsuvõrk

Nõudlusepoolne asendatavus

Kaabelvivõrgu juurdepääsuvõrgu kaudu on võimalik pakkuda fikseeritud juurdepääsu hulgituru juurdepääsuvõrgu kaudu osutatavate lairiba- ja häälkõne jaeteenustega analoogseid teenuseid, kuid neis on suur hulk erinevusi.

Võrreldes vaskpaaril ja valguskaablil põhineva juurdepääsuvõrgu geograafilise ulatusega on kaabelvivõrgupõhine juurdepääsuvõrk piiratud ehk lokaalse ulatusega. Ükski kaabelvivõrgu omanik ei oma üle-eestilist sidevõrku. Seal, kus kaabelvivõrgupõhised juurdepääsuvõrgud on olemas, eksisteerivad need reeglina paralleelselt vaskpaaril põhineva juurdepääsuvõrguga ning sellistes piirkondades on nimetatud lahendustel põhinevad lairiba- ja häälkõneteenused jaetasemel omavahel asendusteenusteks. Peamiselt paiknevad sellised sidevõrgud tiheasustusega piirkondades, enamasti linnade korrusmajade piirkondades, kus nad on vaskpaaril põhinevate juurdepääsuvõrkudega paralleelselt välja ehitatud.

	Pakett	Alla	Üles	Hind	Liitu- mine	Hind kokku	Vahe %
Starman	Kodu (internet)	2 M	250	299		299	45%
	Mini (internet)	500	100	199		199	63%
	Mikro (internet)	35	100	99		99	82%
STV	Kodu (internet +TV)	3M	256	241		241	56%
	Mini (internet +TV)	2M	256	241		241	56%
	Mikro (internet +TV)	64	256	141		141	74%
Valguskaablil	Saturn Mini	1	1	149		149	73%
	Saturn Neo	5	5	199		199	63%
	Saturn Kodu	10	10	299		299	45%
Elisa	Kodu Internet 5	5M		350	990	377,5	24%
Elion	Kodulahendus	Kuni 12 Mbit/s*	Kuni 768 Kbit/s	455		455	17%
	Kodulahendus (internet + telefon)	Kuni 1 Mbit/s	Kuni 256 Kbit/s	395		395	28%
	Kodulahendus (internet + telefon)	Kuni 2 Mbit/s	Kuni 256 Kbit/s	545		545	0%
	Korrusmaja lahendus koos Digi TV-ga	10 Mbit/s	2 Mbit/s	395		395	28%
	Korrusmaja lahendus koos Digi TV-ga	4 Mbit/s	1 Mbit/s	345		345	37%
	Korrusmaja Lahendus	1 Mbit/s	1 Mbit/s	235		235	57%
	Korrusmaja Internet	1 Mbit/s	1 Mbit/s	165		165	70%
	Kodu-ADSL	512 Kbit/s	128 Kbit/s	345		345	37%
	Kodutöö-ADSL	1 Mbit/s	256 Kbit/s	495		495	9%

Tabel 5. Lairibateenuse pakkujate ja Elioni sarnaste pakettide hindade võrdlus seisuga 01.10.2008 (hinnad sisaldavad käibemaksu).

Kaabellevi operaatorid pakuvad lairiba ja telefonikõne teenust tavaliselt pakettidena. Nagu Tabelist 5 nähtub, on sarnased paketid kaabellevi operaatoritel 45%-56% odavamad.

Eeltoodust tulenevalt on Konkurentsiamet seisukohal, et kaabellevivõrgu ja vaskpaaridel põhineva juurdepääsuvõrgu baasil osutatavad lairiba- ja häälkõneteenused on oma omaduste, hinna ja kasutamisevõimaluste poolest üksteisega asendatavad lokaalse ulatusega piirkondades, kus nimetatud juurdepääsuvõrgud eksisteerivad paralleelselt. Seega on mõnedes lokaalse ulatusega piirkondades kaabellevivõrgul põhineva juurdepääsuvõrgu baasil osutatavad lairiba ja häälkõne jaeteenused vaskpaaril põhineva juurdepääsuvõrgu baasil osutatavatele jaeteenustele asendusteenusteks.

Asendatavust jaetasemel (piirkondades, kus esineb paralleelselt nii vaskpaaridel põhinev juurdepääsuvõrk kui ka kaabellevivõrk) toetab ka hüpoteetilise monopolisti analüüs. Kuna kaabellevivõrgus on lairibateenuse hinnatase oluliselt madalam *xDSL* -teenuse hinnatasemest, siis on tõenäoline, et *xDSL* -teenuse 10%-lise püsiva hinnataseme tõusu korral hakkaksid valikuvõimalust omavad tarbijad kasutama kaabellevivõrgul põhinevat juurdepääsu. Hüpoteetilisele monopolistile muutub 10%-line püsiv hinnatõus kahjumlikuks 9,1% müügitulu kaotuse puhul ja kaabellevivõrgu ja vaskpaar-juurdepääsuvõrgu vahendusel osutatavate lairibateenuse lõppkasutajate arvu suhe on ajaperioodil 2005–2008 ühelt poolt küll vähenenud. Kaabellevivõrgu vahendusel osutatavate lairibateenuse lõppkasutajate arvu osakaal on ajaperioodil 2005–2008 kaabellevivõrgu vahendusel osutatavate lairibateenuste lõppkasutajate arvu osas vähenenud 34%-lt 32%-le (vt Tabel 1), kuid teiselt poolt on selline kaabellevivõrgu vahendusel osutatavate lairibateenuste turuosa võrreldes *xDSL* -teenuste turuosaga piisavalt suur. Sellest võib järeldada, et kaabellevivõrgu vahendusel osutatavad lairiba- ja häälkõneteenused on sellistes piirkondades jaetasemel asendusteenusteks vaskpaaril põhineva tehnoloogia vahendusel osutatavatele analoogsetele teenustele.

Pakkumisepoolne asendatavus

Võrreldes juurdepääsuteenuste osutamise võimalusi vaskpaaril põhinevas juurdepääsuvõrgus ja kaabellevivõrgus, võib öelda, et kui vaskpaaril põhineva juurdepääsuvõrgu vahendusel on tehnoloogiline valmisolek kliendiliinile juurdepääsu teenuste osutamiseks olemas, siis kaabellevivõrkude puhul see puudub.

Kaabellevivõrgu juurdepääsuvõrk erineb vaskpaaripõhisest juurdepääsuvõrgust oluliselt selle poolest, et kaabellevivõrgu juurdepääsuvõrgus puudub igal lõppkasutajal oma individuaalne kliendiliin. Kliendiliini, mis võimaldab andmeedastuskiirust 40–80 Mbit/s, jagavad ühiselt mitmed lõppkasutajad, kelle arv võib olla sadades. Samas toimub vaskpaaripõhisel juurdepääsuvõrgus lõppkasutajatele individuaalse kliendiliini ja/või kanalite eraldamine juba peajaotajas (ehk telefonijaamas). Samuti puuduvad kaabellevivõrkude juurdepääsuvõrkudes vaskpaaripõhistele juurdepääsuvõrkudele iseloomulikud peajaotajad, mille kaudu teistel teenuseosutajatel oleks võimalik saada juurdepääsu kliendiliinile. Kaabellevivõrgus on tunneldamist³¹ võimalik teha ainult kaabellevivõrgu peajaamas, kuid ei ole võimalik teha madalamatel tasemetel. Vaskpaaripõhist juurdepääsuvõrku kasutavas sidevõrgus on võimalik juurdepääsu ka ülekandevõrgu peajaamast madalamatel tasemetel, näiteks juurdepääsuvõrgu peajaotajas.

Seega ei ole sideettevõtjad tehniliselt võimelised kaabellevivõrgu juurdepääsuvõrgu baasil osutama oma omadustelt ja kasutusvõimalustelt vaskpaarile juurdepääsu teenusega samaväärseid hulgitteenuseid. Juhul, kui sellised juurdepääsuteenused lähima kolme aasta jooksul siiski pakkuma hakatakse, ei ole Konkurentsiameti hinnangul tõenäoline, et need teenused suudaksid sel ajaperioodil oma uudsusest tingituna mõjutada oluliselt konkurentsiolekorda vaskpaarile juurdepääsu turul.

³¹ *Tunneldamine*: meetod ühe võrgu andmete edastamiseks läbi teise võrgu (www.vallaste.ee).

Järeldus

Eeltoodud nõudlusepoolse asendatavuse hindamisest nähtub, et kaabelvivõrgus osutatav lairibateenus jaetasemel on oma hinnatasemelt ja funktsionaalsuselt vaskpaaril põhinevas juurdepääsuvõrgus osutatava lairibateenuse asendusteenus. Samas ei ole kaabelvivõrgul juurdepääsuvõrgu baasil lähima kolme aasta jooksul võimalik osutada hulgiteenuseid, mis oleksid oma omaduste ja kasutamisevõimaluste poolest fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvatele juurdepäästesteenustele asendusteenusteks ning mõjutaksid oluliselt konkurentiolukorda fikseeritud juurdepääsu hulgiturul. Sellest tulenevalt ei ole põhjendatud kaabelvivõrgul põhineva juurdepääsuvõrgu baasil osutatava kliendiliinile juurdepääsu teenuse kaasamine asjakohase turu koosseisu.

3.2.4.6. Lairiba juurdepääsu teenus

Samuti analüüsis Konkurentsiamet, kuivõrd võib vaskpaarile juurdepääsu teenuse asendusteenuseks olla lairiba juurdepääsu teenus. Konkurentsiamet leidis, et nimetatud teenused ei ole teineteisele asendusteenusteks, kuna lairiba juurdepäästesteenuse funktsionaalsus võimaldab teenuse kasutajal oma jaeteenuseid vähem kontrollida (omaduste ja hinna poolest), kui seda võimaldavad vaskpaarile juurdepääsu teenused. Seetõttu ei ole põhjendatud antud teenuse kaasamine asjakohase turu koosseisu.

3.2.4.7. Püsiliiniteenused

Püsiliiniteenuse korral peaks jaeteenuse pakkuja püsiliiniteenuse osutajalt iga lõppkasutaja tarbeks rentima spetsiaalse püsiliini. Selleks, et pakkuda 2 Mbit/s lairiba jaeteenust, tuleks osta juurdepääsuvõrgu püsiliini vahendusel hulgiteenust, mille liitumistasu ja kuutasu on ligikaudu kaks korda kallimad kui võrreldava lairiba jaeteenuse (vt Tabel 6) vastavad hinnad. Seega ei ole sideettevõtjal, kes kasutab lõppkasutajale lairiba jaeteenuse osutamiseks juurdepääsuvõrgu püsiliini teenust, võimalik konkureerida lairiba jaeturul, kuna hinnad lõppkasutajatele kujuneksid kõrgemaks vaskpaarile juurdepäästesteenuse baasil osutatavast lairiba jaeteenuse hindadest. Sarnaselt jaetasandile ei saa ka hulgitasandil vaskpaarile juurdepääsu teenust asendada püsiliiniteenusega, kuna kliendini eraldi rajatud püsiliini rentimine hulgitasandil on kallim kliendini eraldi rajatud vaskpaari rentimisest hulgitasandil. Võrdluseks võib tuua näiteks Elioni võrguressursi rendi hinnad hulgitasandil:

	Hulgiteenus			Jaeteenus
	Valitud vaskaablipaar	Riigisisese digitaalpüsiliinid	Hulgiteenuste erinevus	Ärimaja (2 Mbit/s)
Liitumistasu	898	2270*	253%	1500
Kuutasu	93,5	1499**	1600%	700

* Juurdepääs võrguõlmele.

** Võrguõlmede vaheline transport kuni 6 km. Üle 6 km võetakse tasu 48 kr iga km eest.

Tabel 6. Elioni riigisiseste püsiliinide hindade võrdlus Elioni jaeteenusega (kr, km-ta, hinnakiri seisuga 07.10.2008).

Tabelist nähtub, et juba vaskaablil põhineva kliendiliini puhul on püsiliini rent oluliselt kallim kui ühe vaskpaari rent hulgi- ja jaetasandil - vastavalt 1600% ja 253%. SSNIP-analüüsi järgi ei ole püsiliiniteenuse puhul tegemist asendusteenusega vaskpaarile juurdepääsu teenusele, kuna pole tõenäoline, et kliendid hakkaksid vaskpaarile juurdepääsu teenuse püsiva ca 10% hinnatõusu puhul tarbima püsiliiniteenust, kuivõrd püsiliiniteenuse hind jääks kliendi jaoks ka vaskpaarile juurdepääsu teenuse väikese, ent märkimisväärse hinnatõusu korral ebamõistlikult kõrgeks.

Seega ei ole püsiliiniteenuse puhul tegemist vaskpaarile juurdepääsu teenuse asendusteenusega, kuivõrd teenuste funktsionaalsus on erinev, samuti on püsiliinide baasil juurdepääsu jaetasandil liiga kulukas ega võimalda kehtestada konkurentsivõimelisi hindu.

3.3. Turuosalised

2007. aasta augustikuus saatis Konkurentsiamet ESS § 148 lg 2 alusel sideettevõtjatele küsimustikud turuanalüüside läbiviimiseks vajalike andmete saamiseks. Küsimustikud hõlmasid konkreetset mobiiltelefonivõrgus häälkõne lõpetamise hulgiturgu (toote- ja teenuseturgude soovitusel punktis 7 nimetatud turg) ja juurdepääsu turge (soovitusel punktides 4 ja 5 nimetatud turud). Eelnevalt konsulteeris Konkurentsiamet sideettevõtjatega, kelle esitatud seisukohad küsimustike sisu osas võeti põhjendatud ulatuses arvesse. Kooskõlas ESS § 148 lõikega 3 ning turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõud hindamise suuniste punktiga 35 oli küsimustike eesmärgiks saada ettevõtjalt motiveeritud mahus võimalikult laiapõhjalised andmed, võimaldamaks turgude piiritlemisel võtta arvesse kõiki olulisi teenuseid ning asjaolusid ja vältimaks vajadust andmeid korduvalt küsida.

Vastavalt turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktile 74 tuleb ettevõtjaid, kes teenuse väikese, kuid märkimisväärse ja püsiva hinnatõusu korral võivad „keskpikas perspektiivis“ otsustada turule siseneda, kohelda potentsiaalsete turuosalistena isegi sel juhul, kui nad hetkel asjakohast teenust ei osuta. Kuna fikseeritud juurdepääsu hulgituru sisenemistõkked on kõrged (vt otsuse kavandi punkti 4.3.4. koos alapunktidega), saab potentsiaalsete turuosalistena kohelda vaid niisuguseid sideettevõtjaid, kellel on vaskpaaril ja valguskaablil põhinev juurdepääsuvõrk ning fikseeritud juurdepääsu hulgiturul teenuste osutamiseks teatav tehniline valmisolek olemas. Konkurentsiameti hinnangul ei ole lähema kolme aasta perspektiivis selliste infrastruktuuride puudumisel võimalik fikseeritud juurdepääsu hulgiturule siseneda.

Peab arvestama, et 01.09.2007 juhatuse otsusega ühendas 3G litsentsi omav ProGroup Holding OÜ endaga järgnevad äriühingud: mobiilsideteenuste ettevõtte Bravocom Mobiil AS; fikseeritud sideteenuseid pakkunud äriühingu ViaTel OÜ; interneti- ja hooldusteenuste ettevõtte IP Telefonisüsteemid OÜ; ning *WiMaxi* püsiühendusteenuseid pakkunud firma Airwell Group OÜ.

Ettevõtjaid, kes turuanalüüsiks kogutud andmete alusel omasid 2007. aasta lõpu seisuga fikseeritud juurdepääsu hulgituru juurdepääsuvõrku ning kellel oli tehniline valmisolek fikseeritud juurdepääsu hulgiturul teenuste osutamiseks, oli 8:

- Elion Ettevõtted AS (edaspidi *Elion*);
- Elisa Eesti AS (edaspidi *Elisa*);
- OÜ Eleks Telefon (edaspidi *Eleks*);
- Norby Telecom AS (edaspidi *Norby*);
- ProGroup Holding OÜ (edaspidi *ProGroup*);
- AS Telset (edaspidi *Telset*);
- OÜ T-Telefon (edaspidi *T-Telefon*).

Seega tuleb fikseeritud juurdepääsu hulgituru osalisteks lugeda eeltoodud üksteist ettevõtjat.

3.4. Asjakohase turu piiritlemine: geograafiline käibimisala

Turgude geograafilist ulatust on fikseeritud juurdepääsu hulgiturul (nagu selgitatud otsuse kavandi punktis 3.1.3.) võimalik hinnata ettevõtjate sidevõrkude paiknemise ja struktuuri järgi

ning lähtudes ettevõtjate osutatavate fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate juurdepääsuteenuste kättesaadavusest.

Konkurentsiamet leiab, et fikseeritud juurdepääsu hulgiturg on üleriigilise ulatusega. Seda lähtuvalt saadud andmetest, et suurim fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamiseks vajalikku infrastruktuuri omav ettevõtja (Elion) pakub oma teenuseid üleriigiliselt samadel tingimustel. Elion omab turuanalüüsi kaasatud ettevõtjatest ainsana üleriigilist ülekandevõrku.

Teised turuanalüüsi kaasatud teenuseosutajad omavad vaskpaaril või valguskaablil põhinevat juurdepääsuvõrku, mis on lokaalse ulatusega. Nimetatud ettevõtjad ei konkureeri vaskpaarile juurdepääsu turul mitte niivõrd omavahel, kuivõrd üleriigiliselt teenust osutava ettevõtjaga, kelleks on üksnes Elion. Kuna Elioni teenuse osutamise tingimused on üle-eestiliselt homogeensed, võib konkurentsitingimused Eesti territooriumil lugeda homogeenseteks.

Ülaltoodust tulenevalt piiritleb Konkurentsiameti otsuse kavandi punktis 3.1.3. käsitletud kriteeriumite alusel ning kooskõlas ESS § 43 lõikega 2 fikseeritud juurdepääsu hulgituru geograafilise käibimisalana kogu Eesti Vabariigi territooriumi.

3.5. Järeldus: asjakohane turg

Võttes arvesse toote- ja teenuseturgude soovitusi ning turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniseid, samuti arvestades ESSi sätteid ning olukorda fikseeritud juurdepääsu hulgiturul Eestis, piiritleb Konkurentsiamet asjakohase turu kooskõlas toote- ja teenuseturgude soovitusel lisa punktiga 4.

Fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvad valguskaablile ja vaskpaarile juurdepääsu teenused, millega üks sideettevõtja annab teisele sideettevõtjale kasutada (täielikult või jagatult) oma fikseeritud sidevõrgu juurdepääsuvõrgu vaskpaari, et teine sideettevõtja saaks osutada kliendile lairiba- ja häälkõneteenuseid. Sealhulgas hõlmab asjaomane hulgiturg ka juurdepääsu tugiteenuseid (sh seadmemajutust, kaabelkanalisatsiooni ja hoonete ühiskasutust) niivõrd, kuivõrd need on vajalikud fikseeritud juurdepääsu hulgiturul osutatavate hulgiteenuste kasutamiseks.

Fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvad juurdepääsuteenused jagunevad järgmisteks hulgiteenusteks:

- 1) täielik juurdepääs kliendiliinile (*fully unbundled local loop*) – teisele sideettevõtjale antakse kasutada (renditakse) kliendiliin (füüsiline ühendus peajaotajast lõpp-punktini) tervikuna kogu sagedusspektri ulatuses, vt joonist 2;
- 2) jagatud juurdepääs kliendiliinile (*shared access local loop*) – teisele sideettevõtjale antakse kasutada (renditakse) kliendiliin (füüsiline ühendus peajaotajast lõpp-punktini) osaliselt sagedusspektri jagamise teel ja võimaldatakse rentida kõnesagedusest kõrgemat spektriosa lairibateenuste osutamiseks. Spektriosa jagamiseks kasutatakse splitterit, mille asukoht sõltub teenuse osutaja ja teenuse tellija omavahelisest kokkuleppes, arvestades sidevõrkude tehnilisi võimalusi, vt joonist 3;
- 3) täielik juurdepääs alamkliendiliinile (*fully unbundled sub-loop*) – teisele sideettevõtjale antakse kasutada (renditakse) alamkliendiliin (füüsiline ühendus vahejaotuspunktist lõpp-punktini) tervikuna kogu sagedusspektri ulatuses, vt joonist 2;
- 4) jagatud juurdepääs alamkliendiliinile (*shared access sub-loop*) – teisele sideettevõtjale antakse kasutada (renditakse) alamkliendiliin (füüsiline ühendus vahejaotuspunktist lõpp-punktini) osaliselt sagedusspektri jagamise teel ja võimaldatakse rentida kõnesagedusest kõrgemat spektriosa lairibateenuste osutamiseks. Spektriosa jagamiseks

kasutatakse splitterit, mille asukoht sõltub teenuse osutaja ja teenuse tellija omavahelisest kokkulepest, arvestades sidevõrkude tehnilisi võimalusi, vt joonist 3;

- 5) juurdepääsu tugiteenused - teisele sideettevõtjale juurdepääsu võimaldamises muudele sidevõrgu osadele, seadmetele ja teenustele (muu hulgas juurdepääsu seadmemajutuse³² teenusele, kaablikanalisatsioonile ja hoonete ühiskasutusele), mis on teisele sideettevõtjale vajalikud juurdepääsu turu koosseisu kuuluvate hulgitenuste kasutamiseks või oma sidevõrgu väljaehitamiseks.

Tulenevalt asjaolust, et juurdepääsu turu analüüsi kaasatud teenuseosutajad, konkureerivad juurdepääsuteenuseid üleriigiliselt osutava ettevõtjaga, leiab Konkurentsiamet, et konkurentsitingimused on üleriigiliselt homogeenised, ning piiritleb seetõttu fikseeritud juurdepääsu hulgituru geograafilise käibimisalana kogu Eesti Vabariigi territooriumi.

4. TURUANALÜÜS

4.1. Turuanalüüsi üldised põhimõtted

Kooskõlas ESS § 44 ning raamdirektiivi artikliga 16 viib Konkurentsiamet sideturu piiritlemise järel läbi konkurentsiolekorra analüüsi, eesmärgiga teha kindlaks, kas vastaval turul toimib konkurents. Kui turuanalüüsist ilmneb, et sideteenuse turul konkurents toimib, koostab Konkurentsiamet otsuse kavandi märkimisväärse turujõuga ettevõtja määramata jätmise kohta.

Konkurentsiamet määrab kindlaks ühe või mitu märkimisväärse turujõuga ettevõtjat, kui turuanalüüsi käigus on tuvastatud, et vastaval sideteenuse turul ei toimi konkurents ja ettevõtja vastab märkimisväärse turujõuga ettevõtja tunnustele: st ettevõtja eraldi või ühiselt koos teiste ettevõtjatega omab märkimisväärset turujõudu ehk positsiooni, mis võimaldab tal (või neil ühiselt) sellel turul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, lepingupartneritest ja lõppkasutajatest.

Kooskõlas ESS § 45 lõikega 2 võib Konkurentsiamet jätta sama paragrahvi lõikes 2 sätestatud tunnustele vastava ettevõtja konkreetsel teenuseturul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnustamata, kui vastava teenuse turg on uus ja arenev turg ning kohustuste kehtestamine sellel turul võib pikemas perspektiivis piirata turu arengut ning välistada märkimisväärse turujõuga ettevõtja tunnustele vastava ettevõtja motivatsiooni vastava turu edasiarendamiseks.

Märkimisväärse turujõuga ettevõtja kindlaksmääramine *ex ante* kooskõlas raamdirektiivi artikliga 14, ehkki see toimub EL konkurentsioiguse põhimõtete alusel ja kooskõlas Euroopa Kohtu konkurentsialase kohtupraktikaga, rajaneb teistele eeldustele kui need, mida kohaldab konkurentsiasutus oletatava turgu valitseva seisundi kuritarvituse kindlakstegemisel *ex post*, kuivõrd *ex post* analüüs on suunatud juba toimepandud rikkumiste tuvastamisele, sellal kui *ex ante* valdkonnaspetsiifiline regulatsioon on preventiivne ning suunatud konkurentsi tagamisele ja edendamisele sideturul ning rikkumiste ärahoidmisele³³.

Samuti ei tähenda ettevõtja tunnustamine märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks sideturul *ex ante* regulatsiooni mõistes automaatselt, nagu oleks konkreetne ettevõtja ka turgu valitsev ettevõtja ühenduse asutamislepingu artikli 82 või konkurentsiseaduse³⁴ tähenduses, ning ettevõtja

³² Seadmemajutus (*collocation*) - teisele sideettevõtjale antakse kasutada kõrgendatud turvanõuetele vastava lahenduse ja spetsiaalse tehnilise infrastruktuuriga ruumid võrguelementide ja nendega seotud vahendite majutamiseks ja haldamiseks mahus, mis on vajalik vaskpaarile juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate teenuste kasutamiseks.

³³ Turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktid 70, 26 ja 27.

³⁴ RT I 2001, 56, 332; 2007, 13, 69.

märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise puhul ei oma tähendust, kas ettevõtja on kuritarvitanud turgu valitsevat seisundit artikli 82 või konkurentsiseaduse tähenduses. Märkimisväärse turujõu kindlakstegemine omab tähendust üksnes sellest aspektist, kas ettevõtjal on hetkel ja lähemas perspektiivis piiritletud sideturul piisavalt turujõudu, et tegutseda märkimisväärsel määral sõltumatult konkurentidest, lepingupartneritest ja lõpuks ka lõppkasutajatest raamdirektiivi artikli 14 ning ESS § 45 lõike 2 tähenduses. Valdkonaspetsiifiliste *ex ante* kohustuste kehtestamine ettevõtjatele kannab raamdirektiiviga seatud eesmärki, et konkreetset sideturul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistatud sideettevõtja ei saaks oma turujõudu sellel turul kasutada konkurentsi piiramiseks või moonutamiseks või kanda oma turujõudu üle seotud turgudele³⁵.

Vastavalt ESS § 44 lõikele 3 teostab Konkurentsiamet turuanalüüsi kooskõlas EL konkurentsioiguse põhimõtetega ning Euroopa Komisjoni turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suunistega.

Konkurentsioiguse põhimõtetest tulenevalt tuleb selleks, et tuvastada, kas asjakohasel turul toimib efektiivne konkurents või mitte, turu konkurentsitaset hinnata mitme kriteeriumi alusel. Konkurentsiolukorra hindamiseks ja ettevõtja turgu valitseva seisundi kindlakstegemiseks (mis on aluseks märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamisele) asjakohasel turul kasutatakse kooskõlas Euroopa Komisjoni ja Euroopa Kohtu otsustuspraktikaga mitmesuguseid näitajaid. Peamised neist on ettevõtja turuosa, sisenemistõkete olemasolu turul, ettevõtja suurus, kontroll raskesti dubleeritava infrastruktuuri üle jne (turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punkt 78).

Fikseeritud juurdepääsuteenuste konkurentsitaseme analüüsimisel hinnati turgu järgmiste kriteeriumite alusel:

- 1) ettevõtjate turuosad;
- 2) kontroll raskesti dubleeritava infrastruktuuri üle ja investeeringud infrastruktuuri;
- 3) regulatiivsed ja struktuursed sisenemistõkked (pöördumatud kulud, juurdepääs finantsvahenditele ja kapitaliturgudele, mastaabisääst, profiilisääst, teabe kättesaadavus, vertikaalne integratsioon, potentsiaalne konkurents);
- 4) hindade analüüs.

Turuanalüüsi läbiviimiseks fikseeritud juurdepääsuteenuste hulgiturul kogus Konkurentsiamet otsuse kavandi punktis 3.3. viidatud teenuseosutajatelt andmeid kõnealusel turul asjakohaste teenuste osutamise mahtude, hindade ja tulude kohta ning teenuse osutamiseks kasutatava infrastruktuuri kohta. Lisaks küsimustiku vahendusel kogutud teabele kasutab Konkurentsiamet ettevõtjate poolt äriregistrile esitatud teavet ja Konkurentsiametile sideturgude kvartaalse aruandluse raames esitatud teavet.

Käesolevasse turuanalüüsi on tulenevalt turu piiritlemise järeldustest (otsuse kavandi punktid 3.3. ja 3.5.) kaasatud järgmised ettevõtjad:

- Elion;
- Elisa;
- Eleks;
- Norby;
- ProGroup Holding

³⁵ Turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktid 16, 30 ja 31.

- Telset;
- T-Telefon.

4.2. Turu ülevaade ja ajalugu

4.2.1 Lairiba ja häälkõneteenuste jaeturud

Otsuse kavandi punkti 3.2.4. kohaselt tarbitakse fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvaid teenuseid eelkõige eesmärgiga osutada lõppkasutajale lairiba- ja häälkõneteenuseid. Seega on fikseeritud juurdepääs hulgituru ning lairiba- ja häälkõneteenuste jaeturu nõudluste vahel tugev seos ning on asjakohane vaadelda konkurentsi ka lairiba- ja häälkõneteenuste jaeturul.

Ainult telefoniteenust osutatakse fikseeritud juurdepääsuteenuste vahendusel reeglina harva, kuna ka osutatav lairibateenus võimaldab osutada lõppkasutajatele häälkõneteenuseid. Eeltoodust tulenevalt on turuanalüüsis vaadeldud põhjalikumalt lairibateenuste osutamist ning vähem käsitletud häälkõneteenuste (sh telefoniteenuste) osutamist, kuivõrd eeldatakse, et häälkõneteenuse osutamise võimalus on lairibateenuse osutamisega hõlmatud.

Lairiba- ja häälkõneteenuste jaeturul osalevad ja konkureerivad põhiliselt järgmised lairiba- ja häälkõneteenuste pakkujad:

- endised monopoolsed elektroonilise side võrkude omanikud (nn *incumbent operator*);
- kaabelvioperaatorid, kes on oma kaabelvivõrku vajalikul viisil täiendanud ning pakuvad jaeteenuseid kaabelmodemite vahendusel;
- uued turulesisenejad, kes pakuvad lairiba- ja häälkõneteenust, omades selleks vajalikku (piiratud ulatusega) infrastruktuuri ja/või ostes juurdepääsuteenust vajalikku infrastruktuuri omavalt ettevõtjalt ning kujundades ise oma teenused, mida jaeturul pakkuda;
- lairiba- ja häälkõneteenuse edasimüüjad.

Alates aastast 2001 on häälkõne turg fikseeritud sidevõrkudes avatud konkurentstile, kuid möödunud kaheksa aasta jooksul ei ole ükski uus fikseeritud sidevõrkudes häälkõne turule sisenenud teenuse osutaja suutnud saavutada turuosa, mis oleks suuteline avaldama piisavat konkrentsisurvet Elionile, ei häälkõne teenuse osutamise lõppkasutajate osakaalus, häälkõneteenuse osutamisel saadavate tulude ega ka teiste häälkõneteenuse osutamiseks vajalike teenuste tulude osakaalus.

Nelja suurema häälkõneteenuse osutaja turuosa muutumist häälkõneteenuselt saadud tulude alusel aastatel 2005-2008 iseloomustab järgnev Joonis 7.

...*

Joonis 7. Nelja suurema häälkõneteenuse osutaja turuosad tulude alusel aastatel 2005-2008.

...*

Seega on Elion säilitanud märkimisväärselt suure turuosa fikseeritud sidevõrgu baasil häälkõneteenuse osutamisel – tema turuosa on kordades suurem kui kõigi teiste fikseeritud sidevõrkudes häälkõneteenuseid osutavate ettevõtjate turuosad kokku, seda nii häälkõneteenuse osutamise käibe kui ka aktiivsete kliendiliinide arvu osas (vaata Joonis 7 ja Tabel 7). Seega ei ole Elion oma positsiooni häälkõneteenuse turul kaotanud ning tema turuosa häälkõneteenuse osutamisel on endiselt stabiilne ning domineeriv.

Ettevõtja	2005	2006	2007	2008
Elion	...*%	...*%	...*%	...*%
Starman AS	...*%	...*%	...*%	...*%
Elisa	...*%	...*%	...*%	...*%
ProGroup	...*%	...*%	...*%	...*%
STV AS	...*%	...*%	...*%	...*%
Teised	...*%	...*%	...*%	...*%

Tabel 7. Ettevõtjate turuosad häälkõneteenuse jaeturul fikseeritud sidevõrkudele juurdepääsu omavate kliendiliinide arvu alusel aastatel 2005-2008.

Eestis osutab lairiba teenuseid 83 ettevõtjat, samas on 2008. aasta lõpu seisuga esitatud andmete kohaselt üle ...*

Kuigi lairiba teenuse tarbijate arv kasvab kiiresti on lairibateenuse turul turuosade muutused olnud minimaalsed.

...*

...*%. Ülejäänud 71 ettevõtja klientide arv jääb alla ...*ning nende turuosa lairibateenuse klientide arvust on ainult ...*%. Vaadeldaval perioodil on vähenenud ülejäänud lairibateenuse osutajate osakaal, mis on kolme aasta jooksul langenud 4 %. Arengud lairibateenuse turul viitavad sellele, et enamusi uusi lairibateenuse tarbijaid liitub suuremate teenuse osutajatega.

Ettevõtja	2005	2006	2007	2008
Elion	...*%	...*%	...*%	...*%
Starman AS	...*%	...*%	...*%	...*%
STV AS	...*%	...*%	...*%	...*%
Televõrgu AS	...*%	...*%	...*%	...*%
Elisa Eesti AS	...*%	...*%	...*%	...*%
Teised	...*%	...*%	...*%	...*%
Kokku	...*%	...*%	...*%	...*%

Tabel 8. Lairibateenuse osutajate turuosa jagunemine lairibateenuse tarbijate arvu alusel aastatel 2005 -2008.

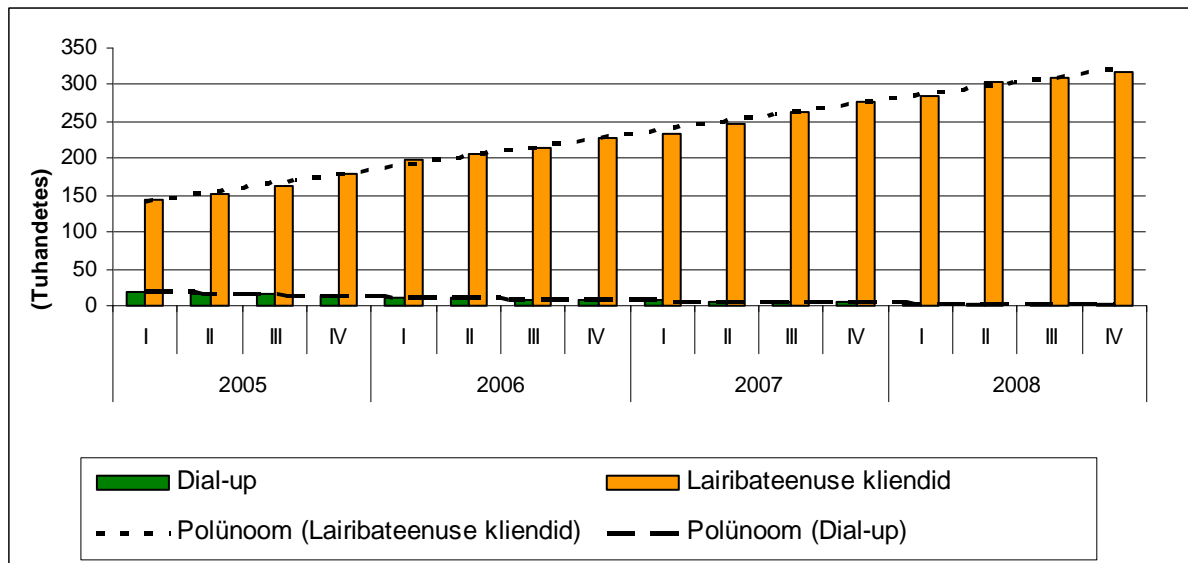
Ettevõtja	2005	2006	2007	2008
Elion	...*%	...*%	...*%	...*%
Elisa	...*%	...*%	...*%	...*%
Starman AS	...*%	...*%	...*%	...*%
STV AS	...*%	...*%	...*%	...*%
Televõrgu AS	...*%	...*%	...*%	...*%
Teised	...*%	...*%	...*%	...*%
Kokku	...*%	...*%	...*%	...*%

Tabel 9. Lairibateenuse osutajate turuosa jagunemine lairibateenuse tulude alusel 2005 -2008.

Lairibateenuste tuludest moodustab Elioni turuosa 2008. aasta seisuga ...*%. Elionile järgneva nelja ...* lairibateenuse osutajate turuosa kokku on ...* % ning ülejäänud väiksemate teenuseosutajate turuosaks on kokku ...*% (Tabel 9).

Konkurentsiamet on alates 2002. aastast kogunud ettevõtjatelt andmeid lairibateenuste osutamise kohta turuülevaadete koostamiseks. 2002. aastast hakkas kiiresti kasvama lairibateenuse

klientide arv ja samas hakkas vähenema sissehelistamisteenuse (*dial-up*) klientide arv. Ka peale esimese ringi turuanalüüsi on kasvu tendents jätkunud (Joonis 8).

Joonis 8. Lairiba- ja sissehelistamisteenuse kasutusstatistika Eestis.

Selline tendents viitab sellele, et enamus lõppkasutajaid ei rahulda kitsasribaline andmesideteenus (*dial-up*) ning kasvab vajadus kiirema ja kvaliteetsema lairibaühenduse järele. Lairibateenuse leviku kasvule aitas kindlasti kaasa lairibateenuse jaeturul konkurentsi tekkimine, millega kaasnes odavamate teenuste turule tulek. Peamiselt on konkurentsiturve Elionile lähtunud kaabelvõrkude operaatoritelt ja viimasel kahel aastal ka Televõrgu poolt osutatava raadiolahendusel baseeruv lairibateenuse Kõu poolt.

Analüüsi läbiviimise ajal on Elion jaemüügiturul peamine vaskpaaril ja valguskaablil põhineva juurdepääsvõrgu vahendusel osutatava lairibateenuse (*xDSL* teenused) osutaja ning sellel tehnoloogial põhinevate teenuste osutamisel tal konkurendid praktiliselt puuduvad.

Kokkuvõte

Seega on fikseeritud juurdepääsu turuga lähedalt seotud lairiba- ja häälkõneteenuste jaeturul suurimaks teenuseosutajaks Elion, kes on suurim teenuseosutaja nii fikseeritud sidevõrkude häälkõneteenuse kui ka lairibateenuse jaeturul. 2008. aasta lõpus moodustas Elioni turuosa fikseeritud sidevõrkudes häälkõneteenuse osutamisel teenuse käibe alusel üle ...% ja häälkõneteenust tarbivate ning sidevõrgule juurdepääsu omavate lõppkasutajate arvu alusel ca ...%, andmesideteenuse käibe alusel moodustas Elioni turuosa ca ...% ning lairibateenuse lõppkasutajate arvu alusel ca ...%.

4.3. Turujõu hindamine

4.3.1. Turuosad

Ettevõtja turujõu üks olulisemaid näitajaid asjakohasel turul on ettevõtja turuosa suurus. Olulise suurusega turuosa on tähtis konkurentseelis, kuna see annab ettevõtjale võimaluse tõsta teenuse hinda, ilma et tulud sellest tingitud tarbimise vähenemise tõttu langeksid. Euroopa Komisjoni otsustuspraktika kohaselt võib rohkem kui 40% suurune turuosa viidata ettevõtja turgu valitsevale seisundile konkreetset turul. Kuigi on vähetõenäoline, et turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja ei omaks turul märkimisväärset turuosa, ei ole üksnes suur turuosa ainus faktor, mis võiks anda ettevõtjale vastaval turul märkimisväärse turujõu ja takistada konkurentsi

toimimist. Märkimisväärse turujõu omamise kahtlus võib tekkida ka ettevõtja 40%-st madalama turuosa puhul, kui esinevad muud asjaolud, mis tõendavad turgu valitseva seisundi omamist.

Vastavalt turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste artiklis 75 viidatud Euroopa Kohtu kohtupraktikale³⁶ loetakse väga suurt turuosa (kohtupraktika kohaselt on selleks 50% ületav turuosa) iseenesest tõendiks turgu valitseva seisundi kohta, välja arvatud erandlike asjaolude korral. Suure turuosaga ettevõtja domineerivat positsiooni turul võib eeldada, kui ettevõtja turuosa on aja jooksul püsinud stabiilsena. Märkimisväärset turuosa omava ettevõtja turuosa vähenemine aastate lõikes näitab, et konkurents elektroonilise side turul tiheneb, välistamata samas märkimisväärse turujõuga ettevõtja olemasolu konkreetsel turul. Ettevõtja kõikum turuosa võib siiski viidata turujõu puudumisele konkreetsel turul.

Ka konkurentsiseaduse § 13 lõige 1 alusel võib eeldada turgu valitseva seisundi omamist ettevõtja puhul, kellele kuulub konkreetsel kaubaturul vähemalt 40% käibest.

Konkurentsiameti poolt läbiviidud analüüsi tulemusena selgus, et kõik turuanalüüsi kaasatud ettevõtjad omavad fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate teenuste osutamiseks vajalikku infrastruktuuri, kuid täielikku juurdepääsu vaskpaarile osutavad vaid kaks ettevõtjat: Elion ja ProGroup Holding.

Sideameti 2006. aasta otsusega nr J.1.-45/07/1 määrati Elion vaskpaarile ja alamvaskpaarile lairiba ja häälkõneteenuste osutamise eesmärgi eraldatud juurdepääsu turul, sealhulgas jagatud juurdepääsu turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks. Kuna aga käesoleva turuanalüüsi koosseisu kaasatud teenuste määratlemine on laiem (hõlmates muuhulgas ka juurdepääsu vaskpaarile), ei keskenduta käesoleva turuanalüüsi läbiviimisel ainult vaskpaarile juurdepääsu analüüsimisele, vaid analüüsitakse lisaks kõiki fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvaid tehnoloogiaid, mis oma olemuselt ja tehnilistelt võimalustelt oleksid asendusteenusteks fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvatele juurdepääsuteenustele.

Elionile juba kehtivate vaskpaarile juurdepääsuga seonduvate kohustuste säilimine või muutmine sõltub käesoleva turuanalüüsi tulemustest. Kehtestatavate kohustustega seonduvat selgitab Konkurentsiamet põhjalikumalt otsuse kavandi punktis 6 (koos alapunktidega).

Järgnev Tabel 10 iseloomustab teistele teenuseosutajatele kasutada antud kliendiliinidele juurdepääsu kliendiliinide arvu alusel aastatel 2005–2008. Turu piiritlemise tulemustest lähtudes ja turuanalüüsi kaasatud kahe tehnoloogia suurtest erinevusest tingituna on otsuse kavandis siin ja edaspidi käsitletud vaskpaaril põhinevaid kliendiliine; kui otsuse kavandis on vajalik eristada muul tehnoloogial põhinevaid kliendiliine, näiteks valguskaablil põhinevat, on see tehnoloogia eraldi mainitud.

Ettevõtja	2005	2006	2007	2008
Elioni poolt kasutada antud vaskpaar kliendiliinid	...*	...*	...*	...*
ProGroup Holdingu poolt kasutada antud vaskpaar kliendiliinid	...*	...*	...*	...*
Kokku kasutada antud vaskpaar kliendiliine	...*	...*	...*	...*

Märkus: Kuna teised turuanalüüsi kaasatud ettevõtjad ei osuta fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvaid teenuseid, ei ole nende andmed tabelis kajastatud.

³⁶ C-62/86: *AKZO Chemie vs. Komisjon*, op. cit., lõik 60; Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 7. oktoobri 1999. a otsus kohtuasjas T-228/97: *Irish Sugar vs. Komisjon*; EKL 1999, lk II-02969, lõik 70; 85/76: *Hoffmann-La Roche vs. Komisjon*, op. cit, lõik 41; Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 22. novembri 2001. a otsus kohtuasjas T-139/98: *AAMS vs. Komisjon*; EKL 2001, lk II-03413, lõik 51.

Tabel 10. Kasutusse antud vaskpaar kliendiliinide arv perioodil 2005-2008.

Samas varustavad kõik analüüsi kaasatud ettevõtjad vertikaalselt integreeritud ettevõtjana ennast vaskpaarile ja valguskaablile juurdepääsu teenustega ettevõttesiseselt (nn *self-supply* ehk sisemine varustamine, enese varustamine vajalike hulgiteenustega) eesmärgiga osutada jaeteenuseid lõppkasutajatele.

...*

Järgnevalt vaatleme fikseeritud juurdepääsu hulgiturul tarbitava täieliku vaskpaarile juurdepääsu teenuse mahtude ehk kasutada antud kliendiliinide arvu ning saadavate tulude jagunemist ettevõtjate vahel aastatel 2005-2008.

Ettevõtja	2005	2006	2007	2008
Elioni poolt kasutada antud kliendiliinid	...*%	...*%	...*%	...*%
ProGroup Holdingu poolt kasutada antud kliendiliinid	...*%	...*%	...*%	...*%
Kokku	100%	100%	100%	100%

Märkus: Kuna teised turuanalüüsi kaasatud ettevõtjad ei osuta antud turu koosseisu kuuluvaid teenuseid, st vaskpaarile juurdepääsu teenust, ei ole nende andmed tabelis kajastatud.

Tabel 11. Ettevõtjate turuosad aastatel 2005–2008 teistele teenuseosutajate kasutada antud vaskpaaril põhinevate kliendiliinide alusel.

Ettevõtja	2005	2006	2007
Elioni poolt kasutada antud kliendiliinid	...*%	...*%	...*%
ProGroup Holdingu poolt kasutada antud kliendiliinid	...*%	...*%	...*%
Kokku	100%	100%	100%

Märkus: Kuna teised turuanalüüsi kaasatud ettevõtjad ei osuta antud turu koosseisu kuuluvaid teenuseid, st vaskpaarile juurdepääsu teenust, ei ole nende andmed tabelis kajastatud.

Tabel 12. Ettevõtjate turuosad aastatel 2005–2007 vaskpaarile juurdepääsuteenuste osutamisest saadud käibe alusel.

Kuna fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate juurdepääsu teenuste osutamise mahud on väikesed, siis moodustab nimetatud teenuse osutamine murdosa vaadeldud kahe ettevõtja kogukäibest. Elioni puhul moodustab fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate juurdepääsu teenuste osutamise käive ...*% ettevõtja 2007. aasta kogukäibest.

Jagatud juurdepääsu vaskpaarile pakub teistele sideettevõtjatele ainult Elion. Konkurentsiametile teadaolevalt peale eelmist vaskpaari turu analüüsi teiste sideettevõtjate poolt nimetatud teenust ei tarbita.

Eeltoodust ilmneb, et Elion omab fikseeritud juurdepääsu hulgiturul märkimisväärset turuosa, kuna ta omas 2005. aastal ...*% turuosa vaskpaarile juurdepääsu turul ning aastaks 2008 on see suurenenud ...*% (vt Tabel 11), teistele ettevõtjatele kasutada antud vaskpaaride arvu osas ja teenuse osutamise käibe alusel oli tema turuosa aastal 2007 ...*% (vt Tabel 12). ProGroup Holdingu poolne juurdepääsu teenuse osutamine ei ole põhjustanud Elioni turuosa arvestatavat langust. Eeltoodud turuosad on olnud viimase vaadeldava perioodi jooksul stabiilsed; olulist muutust selles osas ei ole ette näha ka lähema kolme aasta jooksul, mida haarab käesolev turuanalüüs.

Elioni turuosade suurus viitab sellele, et teised elektroonilise sideinfrastruktuuri omavad ettevõtjad ei ole vaadeldaval ajavahemikul oma infrastruktuure avanud teistele teenuse osutajatele. Seega ettevõtjatel, kelle elektroonilise side võrk on väikese ulatusega või see

puudub, on peamiseks võimaluseks elektroonilise side teenuste osutamiseks või selle laiendamine ainult kasutades Elioni poolt osutatavat füüsilisele sidevõrgule juurdepääsu teenust. Ettevõtjate turuosasid nende omandisse kuuluva infrastruktuuri alusel on lähemalt kirjeldatud otsuse kavandi punktis 4.3.2.

Kokkuvõte

Eestis pakkus fikseeritud elektroonilisele sidevõrgule juurdepääsu teenust vaskpaar kliendiliini baasil kuni aastani 2007 vaid kaks ettevõtjat.

Turul esineb tugev vertikaalne integratsioon ning lairibateenuse osutamiseks vajalikku infrastruktuuri omavatel vertikaalselt integreeritud ettevõtjatel puudub üldjuhul huvi pakkuda hulgiteenust nendega jaateenuse turul konkureerivatele ettevõtjatele. Seega tuleb konkurentsiolekorra hindamiseks analüüsida ettevõtjate turujõudu ka jaemüügiturul, samuti analüüsi kaasatud ettevõtjate omandis oleva sidevõrgu infrastruktuuri tehnilist valmisolekut osutada fikseeritud elektroonilisele sidevõrgule juurdepääsu teenust.

4.3.2. Infrastruktuur ja investeeringud

4.3.2.1. Sidevõrgu infrastruktuur

Infrastruktuuri olemasolu, ulatus ja tehniline valmisolek omavad suurt fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamisel, kuna vastava infrastruktuuri omamine on eelduseks fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate juurdepääsuteenuste osutamisel. Laialdase infrastruktuuri omamine võib anda ettevõtjale olulise eelise lairiba- ja häälkõneteenuste osutamisel lõppkasutajatele võrreldes ettevõtjatega, kellel vastav võrguinfrastruktuur puudub või on piiratud ulatusega.

Eestis osutavad jaateenuseid peamiselt sideettevõtjad, kes omavad sidevõrgu infrastruktuuri, mille vahendusel osutatakse vastavaid teenuseid lõppkasutajatele. Jaateenuseid osutatakse küll ka fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate teenuste vahendusel, kuid selliste teenuste osutamise maht on siiani väga väike võrreldes aktiivsete kliendiliinide arvuga. Peale esimest turuanalüüsi on juurdepääsu kasutada antud liinide arvu kasv kiirenenud, kuid nad ei moodusta olulist osa jaateenuse osutamisel.

Kuna jaateenuseid osutatakse põhiliselt ettevõtjale kuuluva sidevõrgu infrastruktuuri vahendusel, st fikseeritud elektroonilisele sidevõrgule osutatakse juurdepääsuteenuseid ettevõttesiseselt (ettevõtja osutab oma jaemüügiüksuse vahendusel jaateenuseid lõppkasutajatele), on selliselt jaateenuseid osutavad ettevõtjad vertikaalselt integreeritud.

Kui ettevõtjad on võimelised osutama ettevõttesiseselt oma jaeüksustele fikseeritud elektroonilisele sidevõrgule juurdepääsu teenuseid, on nad järelikult võimelised osutama selliseid hulgiteenuseid ka teistele seda teenust osta soovivatele ettevõtjatele, kes soovivad osutada selle vahendusel lairiba- ja/või häälkõneteenuseid lõppkasutajatele.

Seega tuleb vaadelda analüüsi kaasatud ettevõtjate sidevõrgu infrastruktuuri suutlikkust osutada fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuseid, mille tulemusest selgub, millises ulatuses on ettevõtjad potentsiaalselt võimelised vastavaid hulgiteenuseid osutama.

Elektroonilise side teenuste osutamiseks kasutatav infrastruktuur jaguneb peamiselt kaheks osaks: ülekandevõrk ja juurdepääsuvõrk.

Fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamisel mängib olulist osa juurdepääsuvõrgu infrastruktuur, mis võimaldab jaeturul osutada jaateenuseid lõppkasutajatele, aga ka vastavaid hulgiteenuseid teistele sideettevõtjatele. Seetõttu on

asjakohane antud turuanalüüsi raames analüüsida turuanalüüsi kaasatud sideettevõtjate juurdepääsuvõrgu infrastruktuuri.

Analüüsi kaasatud ettevõtjad olid Eestis 2007. aasta lõpu seisuga välja ehitanud kokku 502 tuhat vaskpaar- ja valguskaabel kliendiliini; nendest ligi 396 tuhat kliendiliini on tehniliselt võimelised osutama lairibateenust. Aktiivsetest lairiba kliendiliinidest kuulub Elionile ...*%, Elisale ...*%, Telsetile ...*% (vt. Tabel 13). Ülejäänud analüüsi kaasatud operaatorite aktiivsete kliendiliinide arv kokku moodustab ...*% aktiivsete kliendiliinide kogumahust.

Turuanalüüsi kaasatud sideettevõtjatest on kuuel ettevõtjal üksnes piiratud ulatusega lokaalne sidevõrgu infrastruktuur, mille maht nii välja ehitatud kui aktiivsete kliendiliinide poolest jääb alla ...*%. Elioni ligikaudu ...* vaskpaar- ja valguskaabel kliendiliinidel põhinevat sihtvõrku, millest igauks teenindab oma asukoha piirkonda, paiknevad üle Eesti ning moodustavad kokku ...*% väljaehitatud ja ...*% aktiivsest juurdepääsuvõrgu infrastruktuurist, mille vahendusel on võimalik osutada vaskpaari ja valguskaabli juurdepääsu baasil osutatavaid juurdepääsu hulgi teenuseid.

Juurdepääsuvõrgu omanik ja lairiba- ja/või häälkõneteenu osutaja	Väljaehitatud kliendiliinide arv, mis võimaldavad lairibaühendust (%)				Aktiivsete kliendiliinide arv (%)			
	Kõik	Neist vaskpaare	Neist valguskaableid	Neist segalahendusi	Kõik	Neist vaskpaare	Neist valguskaableid	Neist segalahendusi
Elion	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%
Eleks	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%
Telset	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%
Elisa	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%
Norby Telecom	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%
T-Telefon	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%
ProGroup Holding	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%
Kokku	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%	...*%

Tabel 13. Juurdepääsuvõrgu infrastruktuur 2007. a lõpu seisuga.

...*

Samuti on Elioni valduses peaaegu kogu Eesti Vabariigi kaablikanaliseerimine. 2006. aasta juulis Sideameti läbiviidud uuring näitas, et Elion omab ...* % kogu kaablikanaliseerimisest. 2007. ja 2008. aastal ei ole kaablikanaliseerimise oluliselt laiendatud. Nii Elion kui teised võrguteenuse osutajad on hakanud rohkem kasutama sidevõrgu infrastruktuuri paigaldamist maasse ilma kaablikanaliseerimise kasutamata. Seega laiendavad ettevõtjad oma infrastruktuuri, kuid juba loodud kaablikanaliseerimise maht enam oluliselt ei suurene.

Ettevõtjad, kes osutavad jaeturul jaeteenuseid ja soovivad nimetatud teenuse osutamiseks välja ehitada lairiba- ja häälkõneteenu osutamist võimaldava fikseeritud sidevõrgu, võivad selleks vajaliku kaablikanaliseerimise rajada ise või rentida seda sideettevõtjalt, kellel on kaablikanaliseerimine juba varemalt välja ehitatud – seega ennekõike Elionilt. Kõikjale uue kaablikanaliseerimise, eriti paralleelse kaablikanaliseerimise rajamine ei ole sageli võimalik või on raskendatud keskkonnakaitse- või planeerimis- ja ehitusnõuetest tulenevate piirangute tõttu. Uue kaablikanaliseerimise rajamisel, muuhulgas piirkondades, kus varasemalt välja ehitatud infrastruktuur puudub, kehtivad sellised piirangud võrdselt kõikidele ettevõtjatele. Tulenevalt kaablikanaliseerimise märkimisväärtetest (pöördumatutest) kuludest ja võimalikest ehituspiirangutest on enamikule sideettevõtjatest peamiseks kaablikanaliseerimise kasutamise

võimaluseks selle rentimine Elionilt. Vaba mahu olemasolul on kanalisatsiooni rent mõistlikel tingimustel märgatavalt kiirem võimalus oma sidevõrgu rajamiseks ja ligipääs kaablikanaliseerimisele on sidevõrku rajada soovivatele ettevõtjatele olulise tähtsusega. Seega annab kaablikanaliseerimise omamine Elionile olulise konkurentsieelse teiste sideettevõtjatele võrguteenuste osutamisel, sh vaskpaarile juurdepääsuteenuse osutamiseks, ning samas on teised sideettevõtjad oma tegevuses sõltuvad Elionist, ilma kelle infrastruktuurile juurdepääsuta ei ole neil võimalik efektiivselt teenust osutada.

Kokkuvõte

Turuanalüüsis vaadeldud ettevõtjate sidevõrgu infrastruktuuri juurdepääsuvõrgu osa analüüs näitab, et Elion omab kõige laialdasemat (suurema osa Eestist katva) sidevõrgu infrastruktuuri, tema omandis on ...* % väljaehitatud ja ...* % aktiivsest juurdepääsuvõrgu infrastruktuurist ning ...* % väljaehitatud kaablikanaliseerimisest, mille vahendusel on võimalik osutada fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvaid teenuseid. Ülejäänud ettevõtjate vastav hulgitreenuste osutamist võimaldav sidevõrgu infrastruktuur on lokaalse ulatusega. Seega omab Elion sidevõrgu infrastruktuuri, mis võimaldab oluliselt mõjutada ja kontrollida fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgitreenuste osutamist vaskpaari baasil üle Eesti.

Valguskaabli baasil osutatava juurdepääsu osas on Elionil küll teistes suurem osakaal, kuid analüüsist nähtuvalt on nimetatud tehnoloogial põhinev juurdepääs väga väikese mahuline ja alles arenemisjärgus.

4.3.2.2. Investeeringud sidevõrgu infrastruktuuri

Analüüsi koostamisel küsiti ettevõtjatelt teavet kavandatavate investeeringute kohta aastateks 2008–2010. Kõik ettevõtjad küsitud teavet tulevikus kavandatavate investeeringute kohta ei esitanud.

Andmed esitanud ettevõtjad kavatsevad oma sidevõrgu infrastruktuuri kolme aastaga investeerida ligi 902 miljonit krooni, millest 339 miljonit moodustavad investeeringud fikseeritud elektroonilisele sidevõrgule juurdepääsu võimaldavas sidevõrgu infrastruktuuri.

Fikseeritud juurdepääsu hulgituru ja sellega lähedalt seotud jaeturgude areng on oluliselt seotud investeeringutega, mida ettevõtjad on oma sidevõrgu arendamiseks viimastel aastatel teinud. Seetõttu on järgnevalt antud ülevaade ettevõtjate sidevõrgu infrastruktuuri ja fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgitreenuste osutamiseks vajalikesse seadmetesse tehtud investeeringutest.

Eesti elektroonilise side turul on aastatel 2006–2007 sidevõrkudesse, sh lairibateenuste osutamist võimaldavas infrastruktuuridesse investeeritud 1,8 miljardit krooni. Sellest summast 63% ehk 1,1 miljardit on investeeritud otseselt fikseeritud sidevõrgu infrastruktuuri.

Turuanalüüsis käsitletavat ettevõtjad on investeerinud ...*% kogu sideturu investeeringutest oma ettevõttesse. 2006 - 2007 aastal turuosaliste poolt tehtud kogu fikseeritud sidevõrgu investeeringute mahust on turuosalised investeerinud juurdepääsuvõrku 15% ehk 143 miljonit krooni. 21% investeeringutest on tehtud sidevõrkude ülekande- ja juurdepääsuvõrgu uuendamiseks ja laiendamiseks.

Investeeringute suhteliselt võrdne jagunemine nii juurdepääsuvõrku kui ka ülekandevõrku on seletatav sellega, et samasse ajaperioodi jääb aktiivne kinnisvaraarendusperiood Eestis. Juurdepääsuvõrgu vaskpaar-kliendiliin ehitatakse üldjuhul välja ühele konkreetsele kliendile, ning reeglina ei ole seda võimalik kasutada teisele kliendile teenuse osutamiseks. Infrastruktuuri

rajamiseks on vajalikud suuremad pöördumatud kulud ühe kliendiliini kohta ja juurdepääsuvõrgu investeeringute tagasiteenimise aeg on tunduvalt pikem võrreldes ülekandevõrgu investeeringutega. Investeeringud lairiba võrku on seotud suuremate nõudmistega andmesideteenuste järgi.

Analüüsis käsitletavatest ettevõtjatest on sidevõrgu ülekande- ja juurdepääsuvõrgu infrastruktuuri ning lairibateenuse osutamist võimaldavas sidevõrgu infrastruktuuri kõige rohkem investeerinud Elion. Teiste ettevõtjate investeeringud nimetatud sidevõrgu infrastruktuuri on olnud oluliselt väiksemad (Tabel 14).

Ettevõtja	Investeeringute osakaal %	Investeeringute osakaal fikseeritud sidevõrgu infrastruktuuri (%)	sellest juurdepääsuvõrgu (kliendiliinide) arendusse
Elion	... %	... %	... %
Elisa	... %	... %	... %
ProGroup Holding	... %	... %	... %
Norby Telecom	... %	... %	... %
Telset	... %	... %	... %
T-Telefon	... %	... %	... %
Eleks Telefon	... %	... %	... %
Kokku	100,00%	100,00%	... %

Tabel 14. Sidevõrgu ülekande- ja juurdepääsuvõrgu infrastruktuuri ja lairibateenuste osutamist võimaldavas sidevõrgu infrastruktuuri tehtud investeeringute osakaalud aastatel 2006-2007.

Elioni oluliselt suurem investeeringute maht sidevõrgu ülekande ja juurdepääsu infrastruktuuri võrreldes teiste sideettevõtjatega tuleneb osaliselt Elioni omandis oleva sidevõrgu suurusel, mille käigushoidmine, kaasajastamine ja kohandamine lairibateenuste osutamiseks on nõudnud palju finantsvahendeid.

Ülejäänud analüüsi kaasatud ettevõtjate investeeringud on samuti olnud enamikus suunatud sidevõrgu infrastruktuuri laiendamisele või kvaliteedi parandamisele.

Seega on põhiliseks fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste ning lairiba- ja häälkõneteenuste osutamist võimaldavas sidevõrgu infrastruktuuri investeerijaks käesoleva analüüsi tulemusel Elion, kontrollides olulist osa Eestit katvast lairiba- ja häälkõneteenuste osutamist võimaldavast infrastruktuurist ning ühtlasi omades suurimat kliendibaasi fikseeritud sideteenuste turul (vaata otsuse kavandi punkti 4.2.1.).

Tänu laiaulatuslikule sidevõrgule ja seega suurimatele teenuse osutamise võimalustele lairiba- ja häälkõneteenuste osutamisel kogeb Elion mastaabisäästu, mis uutele turule sisenejatele jääb kättesaamatuks ja on seega oluliseks sisenemistõkkeks fikseeritud juurdepääsu hulgiturule sisenemisel, aga ka sellega lähedalt seotud häälkõne- ja lairibateenuse jaeturgudele.

4.3.2.3. Järeldused

Suures ulatuses Eestit katva sidevõrgu omamine annab Elionile suurimad võimalused fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamisel, mis annab talle ka selge eelise konkurentide ees lairiba- ja häälkõneteenuse jaeturul. Viimased peavad selleks, et tagada Elioniga võrreldavas mahus teenuste osutamine, kas arendama välja Elioniga paralleelse infrastruktuuri, et osutada jaeteenuseid klientidele, või müüma edasi Elioni vastavaid teenuseid. Elion seevastu on konkurentidest üsna sõltumatu, kuna tänu suurima juurdepääsuvõrgu olemasolule kontrollib ta suuremat osa lairiba- ja häälkõneteenuste lõppkasutajatest ja seega on tal olulised eelised kõigi teiste jaeturul jaeteenuseid osutavate ettevõtjate ees. Turuanalüüsi mittekaasatud kaabelvifirmad avaldavad Elionile konkurentsipurvet linnades, kuid see ei ole oluliselt vähendanud Elioni võimet tegutseda teistest teenuse osutajatest sõltumatult.

Konkurentsiamet on seisukohal, et Elioni eelised fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamisel, mida ta omab tänu suurimale infrastruktuurile ja laialdasele kliendibaasile, säilivad ka lähema kolme aasta jooksul, kuna ei ole tõenäoline, et ükski alternatiivne operaator oleks võimeline nii kiiresti edukalt rajama uut, Elioni juurdepääsuvõrku kas täielikult või suures osas dubleerivat infrastruktuuri või tegema vajalikke suuremahulisi investeeringuid olemasoleva infrastruktuuri laiendamiseks ja täiustamiseks, et osutada selle baasil vastavaid hulgiteenuseid.

Kokkuvõte

Elion omab suures ulatuses Eestit katvat lairiba- ja häälkõneteenuse osutamist võimaldavat juurdepääsuvõrgu infrastruktuuri. Tema omandis on ...* % väljaehitatud kliendiliinidest. Seega on Elion kõige paremal positsioonil lairiba- ja häälkõneteenuste osutamiseks lõppkasutajatele ning samuti omab ta parimaid võimalusi fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate teenuste osutamiseks. Ükski teine lairiba- ja häälkõneteenuse osutamist võimaldava infrastruktuuri omanik ei suuda tegutseda olulisel määral sõltumatult Elionist, kuna Elion kontrollib suurimat klientideni välja ehitatud juurdepääsuvõrku ja ...* % välja ehitatud kaablikanaliseerimisest.

4.3.3. Sisenemistõkked

Vastavalt turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktile 80 on turul domineerimise tuvastamiseks oluline hinnata turule sisenemise lihtsust. Ettevõtja võime turul domineerida sõltub muu hulgas uute turuosaliste turule sisenemise võimalusest. Kui turul puuduvad sisenemistõkked, on ettevõtja võimalused turul konkurente eirates tegutseda piiratud isegi juhul, kui ta omab kõnealusel turul märkimisväärset turuosa.

Sisenemistõkked võivad esineda mitmes eri vormis ning ilmned a erinevatel põhjustel. Olemuselt võivad turule sisenemise piirangud olla struktuursed või regulatiivsed.

4.3.3.1. Regulatiivsed tõkked

Regulatiivsed tõkked tähendavad, et teatud territooriumil kehtivad regulatiivsed meetmed piiravad teenuseosutajate tegutsemisvabadust või takistavad üldse võimalust tegutseda (turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punkt 80). Näiteks võib potentsiaalsete turuosaliste arv olla piiratud seeläbi, et väljastatakse vaid teatud hulk teatud teenuse osutamist võimaldavaid litsentse.

Fikseeritud juurdepääsu hulgiturule sisenemisel võivad teatud juhtudel olla regulatiivseteks tõketeks infrastruktuuri ehitust reguleerivad õigusaktid, mis piiravad infrastruktuuri rajamist. Näiteks tiheasustusalal võib kohalik omavalitsus keelata või piirata dubleerivate kaablikanaliseerimise rajamise kui kohaliku omavalitsuse arengukavad ei ühti ettevõtja arengukavadega.

Samas ei kuulu Konkurentsiametile teadaolevalt piiritletud turu koosseisu teenuseid, mille osutamist piiraks näiteks teenuste osutamise vajalike litsentside arv. Võttes arvesse eeltoodut, leiab Konkurentsiamet, et piiritletud turul ei esine sedavõrd kõrgeid regulatiivsed sisenemistõkkeid, et need arvestataval määral takistaksid turule sisenemist tervikuna.

4.3.3.2. Struktuursed tõkked

Struktuursed tõkked tähendavad tehnoloogiast ja sellega seotud kulude struktuurist tingitud erinevaid võimalusi turul juba tegutsevatele ja sinna siseneda soovivatele ettevõtjatele.

Fikseeritud juurdepääsu hulgiturul on struktuurseteks tõketeks kõrged kliendiliinide väljaehitamise kulud. Fikseeritud juurdepääsu hulgiturule siseneda sooviv ettevõtja peab rajama arvestatava hulga kliendiliine, mis nõuab märkimisväärseid investeeringuid ning ajalist ressursi. Turuanalüüsis käsitletakse struktuurseid sisenemistõkkeid, mis uue teenusepakkuja (turulesiseneja) jaoks võivad asjakohasele turule sisenemisel olla olulise tähtsusega:

- suured pöördumatud kulud;
- juurdepääs finantsvahenditele;
- mastaabisääst;
- profiilisääst;
- vertikaalne integratsioon;
- teabe kättesaadavus.

4.3.3.2.1. Pöördumatud kulud

Üheks võimalikuks turule sisenemise tõkkeks on see, kui turule sisenemine nõuab ettevõtjalt suuri ja pikaajalisi investeeringuid enne kasumisse jõudmist. Piiritletud turul saab teenuseid osutada vaid sidevõrgu infrastruktuuri omav ettevõtja. Seega on fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgitteenuste pakkumise eelduseks oma elektroonilise sidevõrgu olemasolu ja tehniline valmisolek teenuste osutamiseks.

Kuna oma sidevõrgu rajamine nõuab ettevõtjalt suuri ja pikaajalisi investeeringuid, eksisteerivad asjakohasele turule sisenemisel kõrged sisenemistõkked, mis on seotud fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgitteenuste osutamiseks vajaliku infrastruktuuri rajamiseks vajalike investeeringutega. Selliseid kulusid võib lugeda pöördumatuteks kuludeks, kuna teatud juhtudel kaotatakse kuni 100% sellistest investeeringutest juhul, kui tekib olukord, kus teenuse pakkuja on sunnitud turult lahkuma. Eelkõige on raskused seotud juurdepääsuga finantsvahenditele, kuna suuremahuliste investeeringu katmiseks vajalikku laenu saab võtta vaid väga suur ja/või piisavat tagatist omav ettevõtja. Teiselt poolt on tehtud investeeringute tagasiteenimine riskantne eelkõige kahel põhjusel:

- 1) Eesti elanikkonna vähesus ja madal asustustihedus maapiirkondades, mis muudab mitme paralleelse üleriigilise sidevõrgu infrastruktuuri väljaehitamise maapiirkondades majanduslikult ebaotstarbekaks, kuna investeeringute tagasiteenimise aeg läheks väga pikaks;
- 2) nagu näitab turu areng, ei ole uued turule sisenejad peale eelmise turuanalüüsi läbiviimist 2006. aastal olnud võimelised tagama arvestatavat teenuse lõppkasutajate arvu, mis tagaks või looks garantii investeeringute tagasiteenimiseks.

Need põhjused on seotud ka laienemise võimaluste puudumisega, kui uutel ettevõtjatel ei ole laienemine äriiselt põhjendatud (nt ei ole majanduslikult põhjendatud ehitada uut dubleerivat sidevõrku telefoniteenuse pakkumiseks). Vt ka investeeringud sidevõrgu infrastruktuuri otsuse kavandi punktis 4.3.2.2.

Samas vähendab struktuursete sisenemistõkete osatähtsust tehnoloogiline areng. Tehnoloogiline eelis teiste ettevõtjate ees tähendab seda, et turul on kasutusel uus tehnoloogia, mis võimaldab teenust pakkuda odavamalt ja efektiivsemalt ning lõppkasutaja saab kasutada kaasaegsemat rohkemate võimalustega teenust lihtsamalt, sh muutub teenus odavamaks. Samas ei lange asjakohaste teenuste osutamiseks vajaliku oma sidevõrgu väljaehitamise kulud kunagi tasemele, kus nende tegemine oleks ettevõtjale kerge/lihtne.

Seega eksisteerivad uutele fikseeritud juurdepääsu hulgiturule sisenejatele kõrged sisenemistõkked, kuna nimetatud turu koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamiseks on vajalikud suured pöördumatute kuludega investeeringud.

4.3.3.2.2. Juurdepääs finantsvahenditele ja kapitaliturgudele

Eespool on kirjeldatud, et sisenemine fikseeritud juurdepääsu hulgiturule on paratamatult seotud kõrgete investeerimiskuludega, sest teenuse osutamise eelduseks on oma elektroonilise sidevõrgu olemasolu, mille rajamise kulud on väga suured. Seetõttu on oluline, et ettevõtja omaks soodsat juurdepääsu finantsvahenditele/kapitaliturgudele; ebasoodus finantsseis võib osutada uutele turule tulijatele sisenemistõkkeks turule tulekul. On üsna tavaline, et tuntud kaubamärkidega ja laialt tuntud teenusepakkuja omab ka paremat juurdepääsu finantsvahenditele. See asjaolu ei tarvitse puudutada neid turule tulijaid, kes on seotud märkimisväärset finantsjõudu omavate rahvusvaheliste investorite toega.

Elion on Eesti suurim telekommunikatsiooni- ja infotehnoloogiaettevõtte. Firma omanikuks on AS Eesti Telekom, kes on noteeritud Tallinna ja Londoni väärtipaberibörsidel (*OMX:ETLAT/LSE:EETD*). Elisa kuulub rahvusvahelisse kontserni ja omab juurdepääsu kõigile Elisa kontserni koostööpartneritele. Seega võib eeldada, et Elion, Elisa omavad paremat juurdepääsu finantsvahenditele teiste kaasatud operaatoritega võrreldes. Ülejäänud turuanalüüsi kaasatud ettevõtjad omavad tagasihoidlikumat esindatust. Uutele väiksematele elektroonilise sidevõrgu infrastruktuuri omanikele võib juurdepääs finantsvahenditele osutada oluliseks sisenemistõkkeks fikseeritud juurdepääsu hulgiturule sisenemisel.

4.3.3.2.3. Mastaabisääst

Kõrgeid struktuurseid tõkkeid võib vähendada mastaabi- ja profiilisääst. Mastaabisääst on keskmise tootmiskulu alanemine toodangumahtude suurenemise tagajärjel. Tooteühiku kulud võivad alaneda tänu suurte sisendikoguste ostmisega kaasnevatele mahuallahindlustele, uurimis- ja teadustöösse investeerimisele, mis tõhustab tootmist.

Majandusteooria kohaselt on mastaabisäästuga tegu juhul, kui väljundi kahekordistamisel kasvab väljundi mahu suurendamiseks tehtud kulu kahekordsest väiksemas määras. Arvesse tuleb võtta majanduses toimivat skeemi, mille juures toote/teenuse keskmised kulud vähenevad toodangu/teenuse mahu kasvades.

Tegelikult tähendab see asjaolu, et uue turule siseneva teenusepakkuja jaoks muutub enesekehtestamine turul raskemaks, kuna turule sisenedes on ettevõtja teenuse osutamise mahud väikesed, kuid madalamad teenuse ühikukulud on seotud suurema teenuste osutamise mahuga. Seega eeldab turule edukas sisenemine uutelt turule tulijatelt piisava hulga lõppkasutajate olemasolu. Samuti ei oma mastaabisäästu ettevõtjad, kes on küll turul juba pikemat aega olnud, kuid kelle turuosaga ei ole arvestatava mastaabisäästu saavutamiseks piisavalt suur.

Kuna väljaehitatud juurdepääsuvõrgu kasutuselevõtt alandab kulusid ühe vaskpaari või valgusoptilise kaabli kohta, siis laiale hulgale lõppkasutajatele pakkuv ettevõtte omab suurimat mastaabisäästu. Kuna teised turuanalüüsi kaasatud ettevõtjad ei oma laiaulatuslikku juurdepääsuvõrku, vaid nende juurdepääsuvõrgud on välja ehitatud piiratud hulgale lõppkasutajatele, samuti on nad oma kogumahult väiksemad, siis Elioniga sarnases ulatuses mastaabisäästu saavutamine ei ole neil piiritletud turul võimalik.

Eeltoodu põhjal saab järeldada, et mastaabisäästu puudumine või väiksus on oluline sisenemistõke fikseeritud juurdepääsu hulgiturul, kuna suuremahulisest teenuse osutamisest saadav kulude kokkuhoid annab tugeva konkurentsieelise turul tegutsevatele suure turuosaga Elionile turule sisenejate ja teiste turuanalüüsi kaasatud ettevõtjate ees.

4.3.3.2.4. Vertikaalne integratsioon

Ettevõtjad, kes omab üheaegselt teenuse osutamiseks vajalikku infrastruktuuri ja tegeleb nii toote/teenuse tootmise, turustamise kui ka müügi ja jaeturul, saab lugeda vertikaalselt integreeritud ettevõtjaks. Nagu eespool näidatud, osutavad Eestis piiritletud turu koosseisu kuuluvaid hulgiteenuseid selleks vajalikku infrastruktuuri omavad ettevõtjad peamiselt enda tarbeks ning ei müü seda teenust edasi teistele teenuseosutajatele. Kuna jaeteenuseid osutatakse põhiliselt ettevõtjale kuuluva sidevõrgu infrastruktuuri vahendusel, (st ettevõttesiseselt osutatakse piiritletud turul juurdepääsu hulgiteenust ettevõtja jaemüügiüksusele, eesmärgiga osutada jaeteenust lõppkasutajatele), on selliselt teenuseid osutavad ettevõtjad vertikaalselt integreeritud. Seega võib kõiki analüüsi kaasatud ettevõtjad lugeda vertikaalselt integreeritud ettevõtjateks.

Turuanalüüsis käsitletavate ettevõtjate hulgast on Elion vertikaalselt integreeritud elektroonilise side ettevõtja, kellel on kõige arenenum sidevõrk, mis katab kõiki võrgutasemeid, ning kellel on sellest tulenevalt võime iseendale kõige mitmekesisemalt vajalikke sisendteenuseid toota. On ilmne, et Elion osutab laias valikus teenuseid nii jae- kui ka hulgitasemel; ükski tema konkurentidest ei suuda pakkuda sarnast laiaulatuslikku kombinatsiooni sideteenustest.

Vertikaalselt integreeritud ettevõtja puhul on võimalik, et teenuse pakkuja turujõud hulgiturul kantakse üle jaeturule või vastupidi ning tekib nn hindade kokkusurumine kahe lähedalt seotud turu vahel. See aga takistab uute turule tulijate turule sisenemist. Juhul, kui teenuste pakkuja, kes on vertikaalselt integreeritud ettevõtja, on monopoolses seisundis ühel turul, saab ta mõjutada konkurentiolukorda ka selle turuga lähedalt seotud turul, kus ta ei ole monopoolses seisundis. Selline tegevus on võimalik seeläbi, et piiratakse juurdepääsu monopoolselt osutatavatele teenustele või toimub teenuste subsideerimine monopoolse turu ja sellega lähedalt seotud turu vahel, kus toimib konkurents.

Vertikaalselt integreeritud ettevõtja võib oma turujõudu laiendada lähedalt seotud turgudele ka seeläbi, et säilitab ainu- või eelisjuurdepääsu oma müügi- ja hanketurgudele, kuhu ta oma konkurentidele juurdepääsu ei võimalda. See kehtib ka Elioni fikseeritud elektroonilisele sidevõrgule juurdepääsu teenuse osutamise puhul. Nii fikseeritud juurdepääsu hulgituru kui ka sellega lähedalt seotud jaeturgude puhul on Elionil võrreldes konkurentidega ülimuslik turupositsioon. Seega väljendab Elioni vertikaalne integratsioon koosmõjus tema omandis oleva sidevõrgu infrastruktuuri ulatuslikkusega tema suurt turujõudu.

4.3.3.3. Kokkuvõte

Konkurentsiamet leiab, et piiritletud turul ei kujuta regulatiivsed tõkked endast sedavõrd kõrgeid sisenemistõkkeid, et need arvestataval määral takistaksid piiritletud turule sisenemist tervikuna. Samas peavad aga turule sisenejad arvestama kõrgete struktuursete sisenemistõkete pöördumatute kulude osas, mis on seotud turu koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamiseks vajalike investeeringutega.

Uutele väiksematele elektroonilise sidevõrgu infrastruktuuri omanikele osutada oluliseks sisenemistõkkeks juurdepääs finantsvahenditele või mastaabisäästu puudumine või väiksus, samuti on teabe ebapiisava kättesaadavuse näol tegemist sisenemistõkkega uute turule sisenejate jaoks.

Samuti on võimalik, et integreeritud teenuse pakkuja turujõud hulgiturul kantakse üle jaeturule või vastupidi ning sellest tuleneva hindade kokkusurumise tõttu on takistatud uute ettevõtjate turule sisenemine.

4.4. Tasakaalustav ostja jõud fikseeritud juurdepääsu hulgiturul

Märkimisväärset turujõudu väljendab, nagu sedastatud Euroopa Kohtu konkurentsialases kohtupraktikas³⁷, ettevõtja suutlikkus tegutseda turul märkimisväärsel määral sõltumatult konkurentidest, lepingupartneritest ja lõppkasutajatest. Ettevõtja suutlikkust turuosalistest sõltumatult käituda võib vähendada tasakaalustav ostja jõud (*countervailing buyer power, countervailing buying power*), mis põhimõtteliselt kujutab endast kliendi läbirääkimise jõudu vahetult teenuse või toote pakkujaga. Selline jõud ilmneb siis, kui kliendil on märkimisväärne mõju teenuseosutaja hinnakujunduslikule käitumisele või kui klient takistab teenuseosutajat tegutsemast temast märkimisväärses ulatuses sõltumatult.

Tasakaalustava ostja jõu olemasolu ja ulatust on asjakohane ja oluline käsitleda juhtudel, kui on tegemist kõrge kontsentratsiooniga turgudega, ja eriti juhtudel, kui teenuseosutaja on monopoolses seisus.

Üldtunnustatud majandusteooria kohaselt on ratsionaalselt tegutseva monopolisti eesmärk maksimeerida oma kasumit, määraes teenustele ja toodetele monopoolsed hinnad. Tavaliselt järgneb sellisele käitumisele ebapiisav tootlikkus, ülemäärased hinnad ja seega ka heaolu langus.

Juurdepääsu sidevõrgu osas omab Elion ligikaudu ...*% väljaehitatud kliendiliinidest, mille kaudu on võimalik fikseeritud juurdepääsu hulgiturul teenuseid osutada. Konkurentsiameti hinnangul ei oma ükski fikseeritud juurdepääsu hulgiturul pakutavaid teenuseid tarbiv ettevõtja märkimisväärset mõju Elioni fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste hinnakujunduslikule käitumisele, kuna puuduvad võimalused samaväärsete alternatiivsete juurdepääsu hulgiteenuste tarbimiseks.

Klientide poolse mõju puudumine Elioni hinnakujunduslikule käitumisele fikseeritud juurdepääsu hulgiturul tuleneb sellest, et kliendid ei oma ülevaadet selle kohta, kas temale osutatavaid jaeteenuseid osutav teenuse osutaja kasutab jaeteenuste osutamiseks oma sidevõrku või osutab teenust teiselt sideettevõtjalt renditud sidevõrgu vahendusel. Lisaks eelnevale ei pruugi sidevõrgule jaeteenusena osutatava juurdepääsuteenus hinnad olla jäigalt sõltuvuses juurdepääsuteenus hulgihindadest kuna jaeteenus turgu ei reguleerita ja sellel turul ei rakendata hinnaregulatsiooni. Seega võivad ettevõtjad jaehindu kujundada lähtuvalt oma jaeteenuste osutamise poliitikast sõltuvalt jaehindadega varieerida. Seetõttu ei saa ka jaeteenuseid tarbivad kliendid oma käitumisega mõjutada hulgiteenus hindasid.

Teised käesolevas turuanalüüsis käsitletavat sideettevõtjad omavad võrreldes Elioniga tunduvalt väiksemat arvu juurdepääsuvõrgu kliendiliine (vt otsuse kavandi punkti 4.3.2.1.) ja nende juurdepääsuvõrkude leviala on suhteliselt piiratud (linnad ja teised suuremad asulad). Sellest tulenevalt ei saa nad tegutseda konkurentidest ja klientidest märkimisväärses ulatuses sõltumatult, kuna klientidel on võimalus kasutada Elioni (kes omab kõige laiaulatuslikumat vaskpaaridel põhinevat juurdepääsuvõrku) poolt pakutavat samaväärset hulgiteenust.

Eeltoodust tulenevalt puudub Elioni poolt pakutavaid fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvaid hulgiteenuseid kasutataval ettevõtjatel tasakaalustav ostja jõud Elioni hinnakujunduslikule käitumisele. Teised fikseeritud juurdepääsu hulgiturul konkureerivad ettevõtjad on ostjate käitumisest sõltuvad ja nende kliendid omavad teatavat mõju hinnakujunduslikule käitumisele.

³⁷ 27/76: *United Brands*, op. cit; 85/76: *Hoffmann-La Roche vs. Komisjon*, op. cit; 322/81: *Michelin vs. Komisjon*, op. cit.; vt ka raamdirektiivi art 14 p 2 ja ESS § 45 lg 2.

4.5. Konkurentsiprobleemid piiritletud turul

Eelnevalt märgiti, et asjakohasel turul konkurentsitaseme määramisel on vaja analüüsida turgu mitme kriteeriumi alusel, mis on suutelised kõige ilmekamalt väljendama ettevõtja märkimisväärse turujõu olemasolu või selle puudumist asjakohasel turul. Sellega tuvastati eelnevalt turujõu hindamise tulemusena, et analüüsitud kriteeriumite alusel tehtud järeldused viitavad selgelt sellele, et Elionil on asjakohasel turul märkimisväärne turujõud, mis võimaldab tal fikseeritud juurdepääsu hulgiturul käituda märkimisväärsel määral sõltumatult konkurentidest, lepingupartneritest ja lõppkasutajatest, ning ta on suuteline oma domineerivat positsiooni ära kasutama selleks, et takistada konkurente turule sisenemast. Konkurentsiamet tuvastas analüüsitud kriteeriumide alusel, et tulenevalt Elioni märkimisväärsest turujõust võivad fikseeritud juurdepääsu hulgiturul järgmise kolme aasta jooksul suure tõenäosusega ilmnedä järgmised konkurentsiprobleemid:

- juurdepääsuga seotud konkurentsiprobleemid: juurdepääsust keeldumine;
- hinnaga seotud konkurentsiprobleemid: hinnadiskrimineerimine;
- muud diskrimineerimisega seotud konkurentsiprobleemid (nt viivitamistaktika, mittekohased nõuded, kvaliteedidiskrimineerimine, toote omaduste strateegiline kujundamine).

Nimetatud konkurentsiprobleemide realiseerumise tõenäosus on suur, kuna tulenevalt jaeteenuste suuremast tulususest võrreldes hulgiteenustega ja Elioni vertikaalsest integreeritusest, on Elion huvitatud fikseeritud juurdepääsu hulgiturul teenuste osutamise piiramisest eesmärgiga vähendada konkurentsi fikseeritud juurdepääsu hulgituruga vertikaalselt allapoole seotud jaeturgudel, kasutades selleks eelloetletud tegevusi.

4.5.1. Juurdepääsuga seotud konkurentsiprobleemid: juurdepääsust keeldumine

Fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvad teenused on olulised sisendid nimetatud turuga vertikaalselt allapoole seotud jaeturgudele siseneja jaoks, kellel puudub oma juurdepääsuvõrk või kelle juurdepääsuvõrk on piiratud ulatusega. Oluline on märkida, et juurdepääsuvõrgud on märkimisväärse mastaabisäästu ja suurte pöördumatute kulude tõttu eriti raskesti dubleeritavad. Arvestades asjaolu, et hulgiteenuste osutamiselt saadav tulu jääb üldjuhul väiksemaks jaeteenuste osutamisest saadavast tulust, on vertikaalselt integreeritud ettevõtja huvitatud rohkem jaeteenuste kui ka hulgiteenuste osutamisest. Sellest tuleneb ka vertikaalselt integreeritud märkimisväärset turujõudu omava ettevõtja huvi piirata fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamist. Nimetatud teenuste osutamisest keeldumisega võidakse piirata uute teenuseosutajate võimalusi siseneda nimetatud hulgituruga vertikaalselt allapoole seotud jaeturgudele.

Konkurentsiameti hinnang juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemi tulevikus esinemise suurele tõenäosusele tugineb asjaolule, et Elion omab ka tulevikus (lähima kolme aasta jooksul) fikseeritud juurdepääsu hulgiturul märkimisväärset turujõudu, mis võimaldab tal tegutseda märkimisväärse määral sõltumatult konkurentidest, lepingupartneritest ja lõppkasutajatest, ning omab sellest tulenevalt märkimisväärset võimet kasutada oma turujõudu uute või väikese kliendibaasiga sideettevõtjate jaeturule sisenemise takistamiseks läbi juurdepääsust keeldumise.

4.5.2. Hinnaga seotud konkurentsiprobleemid

Kuivõrd Elion on vertikaalselt integreeritud ettevõtja, on tal võimalus laiendada oma turujõudu fikseeritud juurdepääsu hulgiturult vertikaalselt allapoole seotud jaeturgudele. Vertikaalse mõju laiendamiseks võib MTE kasutada järgmiseid konkurentsivastaseid hinnakujunduse meetodeid:

ülemäärane hinnakujundus, hinnadiskrimineerimine, röövellik hinnakujundus ja ristsubsideerimine (vt otsuse kavandi lisa 1).

4.5.3. Muud diskrimineerimisega seotud konkurentsiprobleemid

Lisaks eeltoodule võib märkimisväärse turujõuga ettevõtja piiritletud turul tulenevalt oma turujõust põhjustada muuhulgas ka järgmisi diskrimineerimisega seonduvaid konkurentsiprobleeme:

- **Informatsiooni diskrimineeriv kasutamine või varjamine**

Informatsiooni diskrimineeriv kasutamine või varjamine viitab diskrimineerivale tegevusele, kus vertikaalselt integreeritud ettevõtja hulgiteenuse turul annab oma jaateenust pakkuvale harule või konkureerivatele sideettevõtjatele informatsiooni, mida ta teistele jaateenuse ettevõtjatele ei anna või keeldub andmast muud informatsiooni, mis on vajalik hulgiteenuse ja/või jaateenuse osutamiseks.

- **Viivitamistaktika**

Viivitamistaktika märgib käitumist, mille puhul ettevõtja ei keeldu oma konkurentidele jaateenuse turul teatud sisendit tarnimast, kuid iseseisvad ettevõtjad varustatakse sisenditega ajaliselt hiljem, võrreldes oma jaateenust pakkuva haruga. Viivitamistaktikale võib viidata näiteks pikk sidumise äriläbirääkimiste ja lepingute sõlmimise protsess.

- **Mittekohased nõuded**

Mittekohased nõuded on mis tahes lepingutingimused, mis nõuavad, et konkurent käituks viisil, mis ei ole hulgiteenuse pakkumiseks vajalik. Näiteks nagu teatud kallima tehnoloogia kasutamise erinõue, või informatsiooni puudutavad nõuded (konkurentide kliente puudutavad andmed suuremas ulatuses kui majanduslikult või tehniliselt õigustatud oleks).

- **Kvaliteedidiskrimineerimine**

Kvaliteedidiskrimineerimine seisneb teistele konkureerivatele sideettevõtjatele halvema kvaliteediga teenuste osutamises võrreldes endaga. Kvaliteedidiskrimineerimise läbi saab turgu valitsev ettevõtja kas tõsta konkurentide kulusid või piirata oma konkurentide poolt osutatavate teenuste väljamüüki.

- **Teenuste pakett/seotud teenused**

Kvaliteedidiskrimineerimine seisneb teistele konkureerivatele sideettevõtjatele halvema kvaliteediga teenuste osutamises võrreldes endaga. Kvaliteedidiskrimineerimise läbi saab turgu valitsev ettevõtja kas tõsta konkurentide kulusid või piirata oma konkurentide poolt osutatavate teenuste väljamüüki.

5. MÄRKIMISVÄÄRSE TURUJÕUGA ETTEVÕTJATE KINDLAKSMÄÄRAMINE

Eelmises peatükis välja toodud asjaolud väljendavad selgelt, et piiritletud sideturul konkurents ei toimi ning turuanalüüsi kaasatud sideettevõtja Elion omab märkimisväärset turujõudu fikseeritud juurdepääsu hulgiturul.

Piiritletud turul turuanalüüsi käigus tuvastatud asjaolud, millest selgub, et nimetatud ettevõtja omab märkimisväärset turujõudu asjakohasel turul, on järgmised:

- Elioni domineeriv turuosa fikseeritud juurdepääsu hulgiturul;
- Elioni suur turuosa fikseeritud juurdepääsu hulgituruga vertikaalselt allapoole seotud jaeturul;

- Elioni laialdane infrastruktuur, mida on raske dubleerida;
- Elioni tugev vertikaalne integratsioon;
- piiritletud turul eksisteerivad kõrged sisenemistõkked;
- Elioni poolt pakutavaid fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvaid hulgiteenuseid kasutavatel ettevõtjatel puudub tasakaalustav ostja jõud Elioni hinnakujunduslikule käitumisele.

Nimetatud ettevõtja märkimisväärne turujõud võimaldab tal käituda märkimisväärsel määral sõltumatult konkurentidest, lepingupartneritest ja lõppkasutajatest ning on sellega loonud eeldused piiritletud sideteenuse turul järgmiste konkurentsiprobleemide tekkimiseks:

- juurdepääsuga seotud konkurentsiprobleemid: juurdepääsust keeldumine;
- hinnaga seotud konkurentsiprobleemid: hinnadiskrimineerimine;
- muud diskrimineerimisega seotud konkurentsiprobleemid (nt viivitamistaktika, mittekohased nõuded, kvaliteedi diskrimineerimine, toote omaduste strateegiline kujundamine).

Tulenevalt ülaltoodust teeb Konkurentsiamet ettepaneku tunnistada fikseeritud juurdepääsu hulgiturul Elion Ettevõtte AS-i märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks.

6. KEHTESTATAVAD KOHUSTUSED

6.1. Kohustuste kehtestamise eesmärk

Piiritletud sideteenuse turul läbi viidud turuanalüüsi tulemuste alusel tegi Konkurentsiamet otsuse kavandi 5. peatükis ettepaneku tunnistada Elioni fikseeritud juurdepääsu hulgiturul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks.

Konkurentsiameti poolt läbiviidud turuanalüüsist tulenes, et üle-eestilise sidevõrgu omamine annab Elionile otsuse kavandi punktis 3.5. nimetatud teenuste osutamiseks suuremad võimalused ja selge eelise konkurentide ees lairiba- ja häälkõneteenuste turul ning võimaldab tal tegutseda märkimisväärsel määral sõltumatult konkurentidest, lepingupartneritest ja lõppkasutajatest. Samuti kirjeldas Konkurentsiamet otsuse kavandi punktis 4.5. (koos alapunktidega) erinevaid konkurentsiprobleeme, mis piiravad või takistavad fikseeritud juurdepääsu hulgiturul konkurentsi.

Konkurentsiamet leiab, et fikseeritud juurdepääsu hulgiturul on otsuse kavandi punktis 4.5. (koos alapunktidega) kirjeldatud konkurentsiprobleemide vältimiseks, konkurentidele avatud turu arengu tagamiseks ning konkurentide edendamiseks elektroonilise side teenuste osutamisel on vajalik kehtestada Elionile ESS §-des 50-58 toodud märkimisväärse turujõuga ettevõtja kohustusi.

Konkurentsiamet on seisukohal, et kehtestatavad kohustused edendavad konkurentsi sideteenuste osutamisel muuhulgas sellega, et tõkestavad sideteenuste turgudel konkurentide moonutamist ja takistamist. Samuti aitab kohustuste kehtestamine kaasa sideteenuste turu arengule muu hulgas sellega, et toetab üleeuroopaliste sidevõrkude loomist ja arendamist ning üleeuroopaliste sideteenuste koostalitlusvõimet ja läbivühendatavust ning tagab sideettevõtjate võrdse ja mittediskrimineeriva kohtlemise. Lisaks kaitseb kohustuste kehtestamine ka sideteenuste kasutajate õigusi muuhulgas sellega, et tagab lõppkasutajate huvide kaitse, teabe andmise sideettevõtjate poolt, eelkõige sideteenuste tasude ja sideteenuste osutamise tingimuste läbipaistvuse ning sidevõrkude terviklikkuse ja turvalisuse.

6.2. Kohustuste kehtestamise alused

Vastavalt ESS § 41 lg 2 punktile 1 on Konkurentsiametil õigus turgude valdkonnaspetsiifiliseks reguleerimiseks kehtestada märkimisväärse turujõuga ettevõtjale kohustusi vastavalt ESS §-le 46. Sama paragrahvi lõige 2 kohaselt lähtub Konkurentsiamet ettevõtjale kohustuste kehtestamisel ESS §-des 50-58 sätestatust, kehtestades ettevõtjale ühe või mitu asjakohast kohustust sellel turul, millel sideettevõtja on märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistatud. Kohustuste valikul arvestab Konkurentsiamet muu hulgas Euroopa Komisjoni elektroonilise side turgu puudutavate soovitude ja seisukohtadega ning Euroopa Liidu regulaatorite koostöös kujunenud vastava praktikaga.

ESS §-st 135 järgi peavad kehtestatavad kohustused olema mõistlikud ja otstarbekad, objektiivselt kaalutletud, mittediskrimineerivad ja erapooletud, läbipaistvad ning suunatud ESS §-s 134 sätestatud konkreetse eesmärgi saavutamisele ning samas seda eesmärki arvestades proportsionaalsed. Lisaks eeltoodule arvestab Konkurentsiamet fikseeritud juurdepääsu hulgiturul Elionile kohustuste kehtestamisel nimetatud turu eripärast tulenevate konkurentsiprobleemidega ning sideettevõtjatele eelnevalt kehtinud kohustustest tulenevate mõjudega.

Märkimisväärse turujõuga ettevõtjale ESS § 46 lõike 2 alusel valdkonnaspetsiifiliste ex ante kohustuste kehtestamine ei eelda, et turujõu kuritarvitus on tegelikult toimunud. Seda seisukohta kinnitab Euroopa Komisjoni suuniste punktides 30 ja 31 toodud *ex ante* regulatsiooni käsitlus. Ettevõtjatele valdkonnaspetsiifiliste ex ante kohustuste kehtestamine kannab raamdirektiiviga seatud eesmärki, et konkreetset sideturul märkimisväärset turujõudu omav sideettevõtja ei saaks oma turujõudu sellel turul kasutada konkurentsi piiramiseks või moonutamiseks või kanda oma turujõudu üle lähedalt seotud turgudele.

Sideameti 21. aprilli 2007. a otsusega nr J.1.-45/07/1 tunnistati Elion vaskpaarile ja alamvaskpaarile lairiba- ja häälkõneteenuste osutamise eesmärgil eraldatud juurdepääsu turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks ning Elionile kehtestati märkimisväärse turujõuga ettevõtja juurdepääsu-, mittediskrimineerimise-, läbipaistvuse-, ning hinnakontrolli ja kuluarvestuse kohustused. Konkurentsiamet analüüsis eelmise turuanalüüsi käigus vaskpaarile juurdepääsu turul kehtestatud kohustusi ja leidis, et need on aidanud kaasa vaskpaarile juurdepääsuga seonduvate konkurentsiprobleemide leevendamisele. Kuna aga läbiviidud turuanalüüsi käigus selgus, et Elionil on oma märkimisväärsest turujõust tulenevalt võimalik piiritletud turul (mis hõlmab olulisel määral ka vaskpaarile juurdepääsu) esile kutsuda konkurentsiprobleeme, peab Konkurentsiameti vajalikuks jätkata vaskpaarile juurdepääsu reguleerimist.

Fikseeritud juurdepääsu hulgiturul kohustuste kehtestamisel on Konkurentsiamet arvestanud turu koosseisu kuuluvate teenuste omapäraga ning kinni pidanud proportsionaalsuse põhimõttest ning analüüsinud ka seda, kas kehtestatav kohustus on eesmärgi saavutamiseks piisav ning vähim koormav võimalus. Samuti on Konkurentsiamet kohustuste kehtestamisel analüüsinud, kas ja millisel määral on vajalik kehtestada kohustusi alles arenemisjärgus piiritletud turu koosseisu kuuluvatele teenustele.

6.3. Juurdepääsu kohustused

6.3.1. Juurdepääsu kohustuste eesmärk

Juurdepääsu kohustuste eesmärk on tagada teistele teenuseosutajatele juurdepääs sidevõrgu infrastruktuurile eesmärgiga konkureerida lairiba- ja häälkõneteenuste jaeturgudel. Juurdepääsu kohustusi kehtestamata võib suure tõenäosusega tekkida olukord, kus märkimisväärse turujõuga ettevõtja keeldub juurdepääsu võimaldamisest või võimaldab juurdepääsu ebamõistlikel

tingimustel, takistades sellega konkurentsi arengut jaetasandil ja kahjustades lõppkasutajate huve.

Lisaks eelnevale on juurdepääsu kohustus suunatud ka ESS § 134 lõigetes 1 ja 3 sätestatud eesmärkide saavutamisele seeläbi, et nimetatud kohustus tõkestab sideteenuste turgudel konkurentsi moonutamise ja takistamise ning kaitseb lõppkasutajate huve.

6.3.2. Vaskpaarile juurdepääsu kohustuse kehtestamine

Konkurentsiamet leiab, et vaskpaarile juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemi vältimiseks, sideteenuste turgudel konkurentsi moonutamise takistamise ärahoidmiseks ning lõppkasutajate huvide kaitseks on otstarbekas ja proportsionaalne kehtestada Elionile ESS § 50 lg 1 punktis 5 sätestatud kohustus rahuldada teise sideettevõtja mõistlik taotlus juurdepääsuks konkreetsetele võrguelementidele ja võrguga seotud vahenditele ning võimaldada nende kasutamine vastavalt ESS §-le 51.

Nimetatud kohustuste raames nõuab Konkurentsiamet Elionilt:

- 1) sideettevõtjatele juurdepääsu võimaldamist vaskpaarile ning konkreetsetele võrguelementidele ja vahenditele, mis on vajalikud vaskpaariga seonduvate teenuste kasutamiseks. See hõlmab kohustust võimaldada juurdepääsu muuhulgas järgmistele võrguelementidele:
 - a) lõppkasutaja poolt kasutatavale vaskpaarile (k.a alamvaskpaarile), kui on olemas vastavat vaskpaari kasutava lõppkasutaja nõusolek;
 - b) vabale vaskpaarile (k.a alamvaskpaarile) – vaskpaarile, mis ei ole ühegi kliendi kasutuses.
- 2) heas usus läbirääkimist sideettevõtjatega, kes nõuavad juurdepääsu vaskpaarile või alamvaskpaarile.
- 3) teistele sideettevõtjatele lubatud vaskpaarile või alamvaskpaarile juurdepääsu jätkuvat võimaldamist;
- 4) vaskpaarile juurdepääsu osutamist viisil, mis võimaldab seda kasutaval sideettevõtjal osutada lairiba- ja/või häälkõneteenusuid oma lõppkasutajatele;
- 5) võimaldama juurdepääsu vaskpaarile juurdepääsu teenuste kasutamiseks vajalikele tugisüsteemidele või samalaadsetele tarkvarasüsteemidele juurdepääsu pakkumist, sealhulgas nimetatud teenuste eeltellimise, tellimise, tehnilise hoolduse ja remondi teabesüsteemidele.

Vastavalt ESS § 64 lg 1 on sideettevõtja, kellele Konkurentsiamet on kooskõlas ESS § 50 lg 1 punktiga 5 kehtestanud juurdepääsu kohustuse, kohustatud sõlmima juurdepääsulepingu ja võimaldama juurdepääsu võrkudele, seadmetele ja teenustele Konkurentsiameti poolt antud mõistliku tähtaja jooksul, arvestades, et juurdepääsuks kohustatud sideettevõtjal võib olla vaja luua juurdepääsuks tehnilised tingimused, sealhulgas paigaldada seadmeid.

Nimetatud kohustuste raames on Konkurentsiameti hinnangul otstarbekas ja proportsionaalne nõuda Elionilt järgmist:

Elioni on kohustatud vaskpaarile juurdepääsu teenuste tellimuste rahuldamisel sõlmima juurdepääsulepingu ja võimaldama ligipääsu vaskpaari juurdepääsu teenustele esimese mõistlikult teostatava tähtaja jooksul ning vältima objektiivsete asjaoludega põhjendamata viivitamist. Sealjuures peab Elion vaskpaarile ja alamvaskpaarile täieliku ning jagatud

juurdepääsu teenuse tellimuse korral sõlmima juurdepääsulepingud ja võimaldama vastavatele teenustele ligipääsu hiljemalt 10 (kümne) tööpäeva jooksul teenuse tellimuse saamisest, välja arvatud juhul, kui teenuse tellija on väljendanud soovi rakendada pikemat tähtaega või juhul, kui juurdepääsu võimaldamine võtab Elionist sõltumatute asjaolude tõttu kauem kui 10 (kümme) tööpäeva. Viimasel juhul tuleb teenust tellinud sideettevõtjat ja Konkurentsiametit koheselt teavitada teenuse osutamise viivitusest, viivituse põhjustest ning teenuse võimaldamise kuupäevast, kusjuures tellitud teenust tuleb võimaldada viivitamatult pärast objektiivsete takistuste äralangemist.

Kuna vaskpaarile üleminekul ühe sideettevõtja kasutusest teise sideettevõtja kasutusse esinevad katkestused kliendi juurdepääsul sideteenustele võivad oluliselt kahjustada klientide huve ja konkurentsi vaskpaarile juurdepääsu turuga lähedalt seotud jaeturgudel, leiab Konkurentsiamet, et ESS § 64 lg 2 p 4 kehtestatud kohustuse täitmisel on mõistlik ja otstarbekas määratleda tingimus, mille kohaselt ei või kliendiliini üleminekul katkeda kliendi juurdepääs sideteenustele Elioni poolse tegevuse või tegevusetuse tõttu kauemaks kui üks tund.

6.3.3. Valguskaablile juurdepääsukohustuse kehtestamine

Konkurentsiamet on otsuse kavandi punktis 3.2.4.2. välja toonud, et valguskaablil põhinevad juurdepääsuvõrgud vahetavad välja moraalselt vananenud või nõudlust mitte rahuldavad vaskpaaril põhinevad juurdepääsuvõrgu osad, et tagada klientidele kvaliteetsema ja suurema andmeedastuskiirusega teenuste osutamine ning kui vaskpaaril põhinevat juurdepääsuvõrku vahetatakse välja valguskaablil põhineva juurdepääsuvõrgu vastu, siis teistel teenuse osutajatel on ainukeseks võimaluseks valguskaabluga ühendatud lõppkasutajateni jõudmiseks osta valguskaablil põhinevaid juurdepääsuteenuseid või ehitada oma juurdepääsuvõrk.

Võttes arvesse eeltoodut ning asjaolu, et Elioni üle-eestilist sidevõrku kasutavad ka mitmed teised sideettevõtjad, võib juhtudel, mil Elion hakkab teistele sideettevõtjatele väljarenditud vaskpaari vahetama valguskaabli vastu, esile kerkida oht, et seni vaskpaari rentinud sideettevõtjad kaotavad ühenduse oma lõppkasutajaga ning ühes sellega sideettevõtja teenuste tarbija.

Konkurentsiamet leiab, et eelnimetatud konkurentsiprobleemi vältimiseks, sideteenuste turgudel konkurentsi moonutamise takistamiseks ning lõppkasutajate huvide kaitseks on otstarbekas ja proportsionaalne kehtestada Elionile võttes arvesse ESS § 50 lg 1 p 5 ja ESS § 51 lg 1, järgmine fiiberoptilisele sidevõrgule juurdepääsu kohustused, mis seisnevad järgnevas:

- 1) Juhul kui Elion vahetab vaskpaaril põhineva juurdepääsuvõrgu välja valguskaablil põhineva juurdepääsuvõrgu vastu, on Elion kohustatud:
 - a) teavitama sellest vähemalt 6 kuud ette teisi Elioni vaskpaaril põhinevat juurdepääsuvõrku kasutavaid sideettevõtjaid.
 - b) võimaldama teistel Elioni seni vaskpaaril põhinevat juurdepääsuvõrku kasutavaid sideettevõtjatel kasutada väljavahetatud, valguskaablil põhinevat sidevõrku.

ESS § 62 kohaselt on sideettevõtjatel õigus vabalt kokkuleppida juurdepääsu või sidumise tehnilistes ja ärilistes tingimustes, arvestades ESS § 63 lg 3 sätestatuga ja §-de 50-53 alusel sideettevõtjatele kehtestatud võimalike kohustustega. Võttes arvesse eeltoodut, ei saa välistada Elioni ja sideettevõtjate vahelisi mõlema poole tahtest tulenevaid muid võlaõiguslikke kokkuleppeid (nt võimalust, et sideettevõtjad lepivad kokku kasutusse jääva vaskpaaril põhineva juurdepääsuvõrgu ostu/müügitehingu tingimustes).

6.3.4. Juurdepääsukohustuse kehtestamine otsuse kavandi punkti 3.5. alapunktis 5 sätestatud tugiteenustele

Otsuse kavandi punkti 3.5. alapunkti 5 kohaselt hõlmab fikseeritud juurdepääsu hulgiturg ka juurdepääsu tugiteenuseid, sh seadmemajutust, kaabelkanalisatsiooni ja hoonete ühiskasutust (edaspidi *otsuse kavandi punkti 3.5. alapunktis 5 toodud tugiteenused*).

Konkurentsiamet leiab, et otsuse kavandi punkti 3.5. alapunktis 5 toodud tugiteenustele juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemi vältimiseks, sideteenuste turgudel konkurentsi moonutamise takistamise ärahoidmiseks ning lõppkasutajate huvide kaitseks on otstarbekas ja proportsionaalne kehtestada Elionile ESS § 50 lg 1 p5 sätestatud kohustus rahuldada teise sideettevõtja mõistlik taotlus juurdepääsuks konkreetsetele võrguelementidele ja võrguga seotud vahenditele ning võimaldada nende kasutamine vastavalt ESS §-le 51.

Nimetatud kohustuste raames nõuab Konkurentsiamet Elionilt:

- 1) sideettevõtjatele juurdepääsu võimaldamist otsuse kavandi punkti 3.5. alapunktis 5 toodud tugiteenustele, mis on teistele sideettevõtjatele vajalikud fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste kasutamiseks või oma sidevõrgu väljaehitamiseks;
- 2) heas usus läbirääkimise pidamist sideettevõtjatega, kes nõuavad juurdepääsu võimaldamist otsuse kavandi punkti 3.5. alapunktis 5 toodud tugiteenustele, mis on teistele sideettevõtjatele vajalikud fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste kasutamiseks või oma sidevõrgu väljaehitamiseks;
- 3) otsuse kavandi punkti 3.5. alapunktis 5 toodud tugiteenuste hulka kuuluvale kaabelkanalisatsioonile juurdepääsuks vajalikele tugisüsteemidele või samalaadsetele tarkvarasüsteemidele juurdepääsu pakkumist, sealhulgas nimetatud teenuste eeltellimise, tellimise, tehnilise hoolduse ja remondi teabesüsteemidele (juhul kui sellised süsteemid on loodud).

Tulenevalt ESS § 64 lg 2 on sideettevõtja, kelle suhtes on Konkurentsiamet kehtestanud juurdepääsu kohustuse, kohustatud juurdepääsu kohustuse täitmisel vastavalt kohustuse iseloomule täitma järgmisi nõudeid:

- 1) võimaldama kasutada võrgu seadmeid, ehitisi ning liinirajatisi võrdsetel tingimustel ja kvaliteediga, millega ta seda osutab oma ema- ja tütarettevõtjale, klientidele või äripartneritele;
- 2) võimaldama juurdepääsuks taotluse esitanud ettevõtjal saada juurdepääsuks vajalikku teavet;
- 3) kasutama juurdepääsu seoses saadud teavet üksnes vastava teenuse osutamiseks ning mitte avaldama seda kolmandatele isikutele, kaasa arvatud oma koostööpartneritele ja tütarettevõtjatele, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti;
- 4) mitte piirama oma klientide juurdepääsu teise sideettevõtja poolt osutatavatele teenustele.

6.3.5. Juurdepääsu kohustuste kehtestamise motivatsioon

Juurdepääsu kohustuste kehtestamine on suunatud eelkõige otsuse kavandi punktis 4.5.1. kirjeldatud juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemi vältimisele.

Elioni kui märkimisväärse turujõuga ettevõtja keeldumine fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamisest või juurdepääsu osutamine ebamõistlikel tingimustel kahjustab konkurentsi arengut jaetasandil, kuna sellise tegevusega takistatakse

potentsiaalsete konkurentide sisenemist nimetatud turuga lähedalt seotud lairiba- ja/või häälkõneteenuste jaeturgudele. Samuti on sellise juurdepääsu osutamisest keeldumine või juurdepääsu osutamine ebamõistlikel tingimustel lõppkasutajate huve kahjustav, kuna konkurentsi takistamine jaeturgudel vähendab lõppkasutajatele pakutavate teenuste ja nende hindade valiku võimalusi.

Samas peavad juurdepääsudirektiivi preambuli punkti 19 kohaselt riigi reguleerivad asutused tasakaalustama infrastruktuuri omaniku õiguseid kasutada oma infrastruktuuri enda huvides ja teiste teenuseosutajate õiguseid kasutada vahendeid, mis on olulised konkureerivate teenuste pakkumiseks.

Konkurentsiamet kaalus erinevaid meetmeid, mis tagaksid juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemide lahendamise, ja leidis, et selleks sobivaimad ja proportsionaalseimad, arvestades saavutada soovivat eesmärki, on otsuse kavandi punktides 6.3.2.-6.3.4. nimetatud juurdepääsu kohustused, kuna ükski teine ESS §-s 50 sätestatud märkimisväärse turujõuga ettevõtja kohustus ega mõni muu ESS-is sätestatud meede ei ole nimetatud konkurentsiprobleemi lahendamiseks piisav.

Läbipaistvuskohustus üksi ei oleks juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemi vältimiseks aga piisav, kuna nimetatud kohustus sätestab ainult kohustuse avaldada kõigile võrdsetel tingimustel fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste kasutamiseks vajalikku informatsiooni, kuid ei kohusta osutama vastavaid teenuseid.

Mittediskrimineerimise kohustus ei ole juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemi vältimiseks kohane, kuna nimetatud kohustus on suunatud üksnes sideettevõtjate võrdse kohtlemise tagamisele, kuid ei taga fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamist.

Kuluarvestuse lahususe, hinnakontrolli ja kuluarvestuse kohustus ei ole samuti juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemi vältimiseks kohane, kuna nimetatud kohustus reguleerib sideettevõtja hindasid ja kulusid, kuid ei taga fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamist.

Konkurentsiamet analüüsis, kas Elionile vaskpaarile juurdepääsuga seonduvate juurdepääsukohustuste muutmine võrreldes Elionile juba eelmise turuanalüüsi käigus kehtestatud juurdepääsukohustusega on vajalik, ning leidis, et oluliste muudatuste tegemine ei ole põhjendatud - eelmise turuanalüüsi käigus rakendatud juurdepääsukohustusega sarnased meetmed tagaksid ka edaspidi huvitatud isikutele vaskpaarile juurdepääsu. Konkurentsiamet on seisukohal, et eeltoodud arvesse võttes ei ole kehtestatavad juurdepääsukohustused Elionile ülemääraselt koormavad, samuti on Konkurentsiameti hinnangul Elionil olemas nimetatud kohustuste täitmiseks vajalik tehniline valmisolek ja ressurss.

Valguskaablile juurdepääsu kohustuste kehtestamisel on Konkurentsiamet arvestanud valguskaablil põhineva juurdepääsuvõrgu väljaehitamise eripäraga ning asjaoluga, et nimetatud võrgu baasil osutatavate hulgiteenuste puhul on tegemist väikesemahulise ja piiratud ulatuses ning alles arengujärgus oleva uudse teenusega. Valguskaablile juurdepääsu kohustuse kehtestamisel on Konkurentsiamet lähtunud proportsionaalsuse põhimõttest ning arvestanud, et kehtestatav kohustus on eesmärgi saavutamiseks piisav ning vähim koormav võimalus.

Samuti ei ole Konkurentsiameti hinnangul Elionile üldiste juurdepääsukohustuse kehtestamine otsuse kavandi punkti 3.5. alapunktis 5 toodud tugiteenuste ülemääraselt koormav, sest Elionil on olemas selliste teenuste osutamiseks vajalik tehniline valmisolek ja ressurss; lisaks oli Elionile sarnane juurdepääsu kohustus kehtestatud ka eelmiste turuanalüüside käigus.

Kohustus pakkuda juurdepääsu kaabelkanalisatsioonile juurdepääsuks vajalikele tugisüsteemidele ei ole Konkurentsiameti hinnangul Elionile märkimisväärselt koormav, sest nimetatud kohustus rakendub pärast seda, kui Elion on endale sellised süsteemid loonud. Seejuures peab Konkurentsiamet vajalikuks rõhutada Elioni käsutuses oleva kaabelkanalisatsiooni olulisust – Konkurentsiameti andmetel moodustab Elioni kaabelkanalisatsiooni kaudu teiste sideettevõtjate poolt osutatavate teenuste osakaal ca ...* kaabelkanalisatsiooni kasutamise kogumahust³⁸.

Kaaludes, kas Elionile on juurdepääsu kohustuste kehtestamine vajalik ja proportsioonis ESS §-s 134 sätestatud eesmärkidega, leiab Konkurentsiamet, et:

- 1) fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste jaoks vajalike konkureerivate vahendite kasutamine või paigaldamine, pidades silmas turu arengutempot ja võttes arvesse asjasse puutuva juurdepääsu laadi ja liiki, on Elioni sidevõrgus tehniliselt ja majanduslikult teostatav, kuna Elionil on olemas selliste teenuste osutamiseks vajalik tehniline valmisolek ja ressurss;
- 2) Elioni sidevõrgus on fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste pakkumine mõistliku taotluse korral teostatav võrreldes kasutatavate mahtudega, kuna vastava teenuse pakkumisest saadavad tulud aitavad kaasa investeeringute tegemisele sidevõrgu arendamiseks;
- 3) fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamine mõistliku taotluse alusel Elioni sidevõrgus ei ole ülemäära koormav ega sea ohtu Elioni esialgseid investeeringuid, kuna vastava teenuse osutamisest saadavad tulud tagavad esialgsete investeeringute tasuvuse;
- 4) fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamise kohustuse soodustab konkurentsi lairiba- ja häälkõne jaeturgudel pikema aja jooksul, kuna vastav kohustus tagab sideettevõtjatele sisenemise fikseeritud juurdepääsu hulgituruga lähedalt seotud jaeturgudele, mis omakorda suurendab konkureerivate teenuste pakkumist;
- 5) fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamise kohustuse kehtestamine Elionile edendab nii konkurentsi jaetasandil kui ka kaitseb lõppkasutajate õigusi. Fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate teenuste osutamine soodustab konkurentide sisenemist nimetatud turuga lähedalt seotud jaeturgudele, mis omakorda edendab konkurentsi;
- 6) fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamise kohustuse kehtestamine Elionile edendab üleeuroopaliste teenuste osutamise võimalikkust, kuna nimetatud teenuste osutamine soodustab konkurentide sisenemist fikseeritud juurdepääsu hulgituruga lähedalt seotud jaeturgudele, mis omakorda laiendab lõppkasutajate teenuste valikut.

Kokkuvõtvalt on juurdepääsu kohustuste kehtestamine Elionile:

- mõistlik ja otstarbekas, kuna sellega tagatakse teistele teenuseosutajatele juurdepääs sidevõrgu infrastruktuurile, et edendada konkurentsi fikseeritud juurdepääsu hulgituruga vertikaalselt allapoole seotud jaeturgudel;
- mittediskrimineeriv, kuna Elioni osutatavad fikseeritud juurdepääsu hulgituru hulgiteenused mõjutavad konkurentsi fikseeritud juurdepääsu hulgituruga vertikaalselt allapoole seotud jaeturgudel Elioni ulatusliku infrastruktuuri olemasolu tõttu oluliselt

³⁸ 12.03.2009 Konkurentsiametis läbiviidud Elioni, Elisa ja Konkurentsiameti esindajate kohtumise protokoll. Konkurentsiametis registreeritud 24.03.2009 nr 5.1-1/09-0226-005.

suuremal määral kui teiste sideettevõtjate poolt osutatavad fikseeritud juurdepääsu hulgituru hulgiteenused. Sellest tulenevalt on õigustatud Elionile juurdepääsu kohustuste kehtestamine asjakohasel turul, et tõkestada Elioni võimalust oma märkimisväärset turujõudu ära kasutada konkurentsi takistamiseks;

- läbipaistev, kuna kohustus kehtestatakse selliselt, et isikule oleks üheselt arusaadav, mida Konkurentsiamet tema suhtes on otsustanud ning millised õigused ja kohustused sellest temale tulenevad.

6.4. Mittediskrimineerimise kohustus

6.4.1. Mittediskrimineerimise kohustuse eesmärk

Juurdepääsudirektiivi preambuli punkti 17 kohaselt on mittediskrimineerimise kohustuse eesmärgiks tagada, et märkimisväärse turujõuga ettevõtja ei moonutaks konkurentsi eelkõige juhul, kui tegemist on vertikaalselt integreeritud ettevõtjaga, kes pakub teenuseid ettevõtjatele, kellega ta konkureerib vertikaalselt allapoole seotud turgudel.

Lisaks eelnevale on mittediskrimineerimise kohustuse kehtestamine suunatud ka ESS §134 lõikes 1 ja 2 nimetatud eesmärkide täitmisele eelkõige seeläbi, et nimetatud kohustuse kehtestamisega tõkestatakse konkurentsi moonutamine ja takistamine sideteenuste turgudel ning tagatakse sideettevõtjate võrdne ja mittediskrimineeriv kohtlemine.

6.4.2. Mittediskrimineerimise kohustuse kehtestamine fikseeritud juurdepääsu hulgiturul (väljaarvatud juurdepääs valguskaablile)

Konkurentsiamet leiab, et fikseeritud juurdepääsu hulgiturul on otsuse kavandi punktis 4.5.2. ja 4.5.3.(koos alapunktidega) nimetatud konkurentsiprobleemide lahendamiseks ning konkurentsi moonutamise ja takistamise tõkestamiseks ning sideettevõtjate võrdse ja mittediskrimineeriva kohtlemise tagamiseks otstarbekas ning proportsionaalne kehtestada Elionile ESS § 50 lg 1 punktis 3 sätestatud mittediskrimineerimise kohustus, mille korral peab Elion otsuse kavandi punktis 3.5. kirjeldatud hulgiteenuste osutamisel rakendama sideettevõtjatele samadel asjaoludel samaväärseid tingimusi ning osutama teenuseid ja avaldama informatsiooni sideettevõtjatele samadel tingimustel ja samasuguse kvaliteediga nagu enda või oma tütarettevõtjate või partnerite puhul. Nimetatud kohustuse raames peab Elion muu hulgas rakendama sideettevõtjatele samasuguseid hindasid nagu enda või oma tütarettevõtjate või partnerite puhul.

6.4.3. Mittediskrimineerimise kohustuse motivatsioon

Mittediskrimineerimise kohustuse kehtestamine on suunatud otsuse kavandi punktides 4.5.2. ja 4.5.3. (koos alapunktidega) kirjeldatud hinnadiskrimineerimise, kvaliteedidiskrimineerimise, informatsiooni kättesaadavuse diskrimineerimise, viivitamistaktika, teenuste paketi/seotud teenuste, mittekohaste nõuete, toote strateegilise kujundamise ja konkurente puudutava informatsiooni mittekohase kasutamise vältimisele.

Konkurentsiamet kaalus erinevaid meetmeid, mis tagaksid diskrimineerimisega seotud konkurentsiprobleemide lahendamise ja leidis, et selleks sobivaim ja proportsionaalseim, arvestades kohustuse kehtestamise eesmärki, on otsuse kavandi punktis 6.4.2. sätestatud mittediskrimineerimise kohustus, kuna ükski teine ESS §-s 50 sätestatud märkimisväärse turujõuga ettevõtja kohustus ega mõni muu ESS-is sätestatud meede ei lahenda nimetatud konkurentsiprobleeme täielikult ning ei ole seega asjakohane.

Juurdepääsu kohustused ei ole diskrimineerimisega seonduvate konkurentsiprobleemide ärahoidmiseks piisavad, kuna juurdepääsu kohustused tagavad küll fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamise teistele huvitatud sideettevõtjatele, kuid ei taga neile selliste teenuste osutamisel võrdseid tingimusi.

Läbipaistvuskohustused ei ole diskrimineerimisega seonduvate konkurentsiprobleemide ärahoidmiseks piisavad, kuna nimetatud kohustused sätestavad üksnes kohustuse avaldada kõigile võrdsetel tingimustel fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste kasutamiseks vajalikku informatsiooni, kuid ei kohusta osutama vastavaid teenuseid kõigile võrdsetel tingimustel (sh võrdse kvaliteediga, võrdse informatsiooni kättesaadavusega, võrdse teenuse osutamise tähtajaga, võrdsete nõuete ja toote omadustega).

Mittediskrimineerimise kohustus takistab Elionil kui vertikaalselt integreeritud märkimisväärse turujõuga ettevõtjal fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamisel kohelda oma konkurente vertikaalselt allapoole seotud turgudel ebavõrdselt, võrreldes enda jaemüügi osakonna, tütarettevõtja või partneriga. Samuti aitab nimetatud kohustus vältida märkimisväärse turujõuga ettevõtja konkurentsi kahjustava mõjuga käitumist, mille korral nimetatud ettevõtja osutab fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvaid hulgiteenuseid erinevatele klientidele sarnaste asjaolude esinemisel ebavõrdsel tingimustel.

Konkurentsiamet analüüsis Elionile valguskaablile juurdepääsu osas mittediskrimineerimise kohustuse kehtestamist. Konkurentsiamet leidis, et hetkel, mil valguskaablil põhinevate juurdepääsuvõrkude vahendusel osutatavad teenused on alles arengujärgus ning nimetatud võrkude arenguks on vajalikud mahukad ning kõrge riskitasemega investeeringud, ei ole Elionile valguskaabluga seonduvas osas mittediskrimineerimise kohustuse kehtestamine põhjendatud. Mittediskrimineerimise kohustuse kehtestamine juurdepääsuks valguskaablile võib pikemas perspektiivis piirata valguskaablil põhinevate juurdepääsuvõrkude väljaehitamise arengut ning välistada Elioni motivatsiooni nimetatud võrkude väljaehitamiseks.

Konkurentsiameti hinnangul ei ole Elioni jaoks fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamisel mittediskrimineerimise kohustuse täitmine märkimisväärselt koormav. Samuti on veendunud, et informatsiooni avaldamine teistele sideettevõtjatele samadel tingimustel ja samasuguse kvaliteediga nagu endale või oma tütarettevõtjatele või partneritele ei nõua Elionilt majanduslikult olulisi kulusi.

Mittediskrimineerimise kohustuste kehtestamine Elionile on:

- mõistlik ja otstarbekas, kuna see tagab, et Elion ei kasuta oma turujõudu konkurentsi kahjustavalt ega kohtle oma konkurente ebavõrdselt;
- mittediskrimineeriv, kuna Elioni poolt osutatavad fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvad teenused mõjutavad konkurentsi fikseeritud juurdepääsu hulgituruga vertikaalselt allapoole seotud jaeturgudel Elioni ulatusliku infrastruktuuri olemasolu tõttu oluliselt suuremal määral kui teiste sideettevõtjate poolt nimetatud turu koosseisu kuuluvad teenused. Sellest tulenevalt on õigustatud Elionile mittediskrimineerimise kohustuste kehtestamine, et tõkestada Elioni võimalust oma märkimisväärset turujõudu ära kasutada konkurentsi takistamiseks;
- läbipaistev, kuna kohustus on kavandatud selliselt, et isikule oleks üheselt arusaadav, mida Konkurentsiamet tema suhtes on otsustanud ning millised õigused ja kohustused sellest temale tulenevad.

6.5. Läbipaistvuskohustused

6.5.1. Läbipaistvuskohustuste eesmärk

Juurdepäasudirektiivi preambuli punkti 16 kohaselt on läbipaistvuskohustuste eesmärgiks aidata muuta läbirääkimisi kiiremaks, vältida vaidlusi ja anda turul tegutsevatele ettevõtjatele kindlustunde selle kohta, et teenuste pakkumiste tingimused ei ole diskrimineerivad, ning tagada juurdepääsuks vajaliku teabe võrdne kättesaadavus kõigile huvitatud sideettevõtjatele.

Samuti on läbipaistvuskohustuste kehtestamine suunatud ESS § 134 lõigetes 1 ja 2 nimetatud eesmärkide täitmisele eelkõige seeläbi, et läbipaistvuskohustused toetavad sideteenuste turgudel konkurentsi moonutamise ja takistamise tõkestamist ning sideettevõtjate võrdset ja mittediskrimineerivat kohtlemist.

6.5.2. Läbipaistvuskohustuste kehtestamine fikseeritud juurdepääsu hulgiturul

6.5.2.1. Läbipaistvuskohustuste kehtestamine juurdepääsuks vaskpaarile

Konkurentsiamet leiab, et vaskpaarile juurdepääsu teenusele juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemi vältimiseks, on otsuse kavandi punktis 4.5.1. kirjeldatud konkurentsiprobleemide lahendamise ning sideteenuste turgudel konkurentsi moonutamise ja takistamise tõkestamiseks otstarbekas ja proportsionaalne kehtestada Elionile järgmised ESS § 50 lg 1 punktides 1 ja 2 ning ESS §-s 53 sätestatud kohustused:

- 1) kohustus avaldada Konkurentsiameti nõudmisel vaskpaarile juurdepääsu teenustega seotud andmed kuluarvestuse, tehniliste tingimuste, võrgu omaduste, teenuse osutamise tingimuste ja tasude kohta, välja arvatud juhul, kui vastavad andmed sisalduvad juba näidispakkumises;

Sealhulgas nõuab Konkurentsiamet eeltoodud läbipaistvuskohustuse raames Elionilt järgmist:

- a) Elion peab avaldama vastavalt sideettevõtja teabe taotlusele nii kiiresti kui võimalik, kuid vähemalt 7 (seitsme) tööpäeva jooksul Tallinna piires ja vähemalt 14 (neljateistkümne) tööpäeva jooksul mujal Eestis vaskpaarile juurdepääsu teenuste kasutamise tehnilised võimalused teabe taotluses esitatud asukohas. Juhul, kui teabe esitamine nõuab Elionist sõltumatute asjaolude tõttu enam aega, on Elion kohustatud vastavat sideettevõtjat ja Konkurentsiametit kohe teavitama teabe esitamise viivitusest, viivituse põhjustest ning teabe esitamise kuupäevast, kusjuures teave tuleb esitada viivitamatult pärast objektiivsete takistuste äralangemist;
 - b) kui Elion teeb eeltoodud punktis (a) esitatud teabe taotluse alusel kindlaks, et taotluses esitatud asukohas ei ole vaskpaarile juurdepääsu teenuste kasutamine võimalik tehniliste puuduste tõttu või nimetatud teenuste kasutamine on tehniliselt võimatu, peab Elion punktis a sätestatud tähtaegade jooksul esitama sideettevõtjale üksikasjaliku tehnilise puuduse kirjelduse või teatama nimetatud teenuste kasutamise tehnilisest võimatusest, koos põhjendustega.
- 2) koostada ja avaldada vaskpaarile juurdepääsu teenuste näidispakkumine ja selle muudatused vastavalt ESS § 53 lõikele 4 ning esitada vastav näidispakkumine ja selle muudatused Konkurentsiametile üks kuu enne avaldamist;

Sealhulgas nõuab Konkurentsiamet läbipaistvuskohustuse raames Elionilt, et avaldatud näidispakkumine sisaldaks muu hulgas järgmist:

- a) ESS § 53 lõikes 1 sätestatud tingimusi;

- b) otsuse kavandi punktis 3.5. kirjeldatud teenuste tellimise ja tellimuste täitmise korda (sh tellimuste täitmise tähtaegasid);
- c) tellitava vaskpaari kvaliteedi testimise korda;
- d) lõppkasutaja poolt kasutatava lairiba- või häälkõneteenuse katkestuse tingimusi (sh katkestuse pikkus ja katkestusest teatamise viis) üleminekul Elioni poolt osutatavalt lairiba- või häälkõneteenuselt vaskpaarile juurdepääsu teenuse koosseisu kuuluvate teenuste kasutaja poolt osutatavale lairiba- või häälkõneteenusele.

Vastavalt ESS § 53 lõikele 5 on Konkurentsiametil õigus nõuda sideettevõtjalt muudatuste tegemist näidispakkumisse, kui see ei ole kooskõlas näidispakkumise avaldamise kohustuse eesmärkidega.

6.5.2.2. Läbipaistvuskohustuste kehtestamine juurdepääsuks kaabelkanalisatsioonile

Konkurentsiamet leiab, et kaabelkanalisatsioonile juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemi vältimiseks, on otsuse kavandi punktis 4.5.1. kirjeldatud konkurentsiprobleemide lahendamise ning sideteenuste turgudel konkurentsi moonutamise ja takistamise tõkestamiseks otstarbekas ja proportsionaalne kehtestada Elionile järgmised ESS § 50 lg 1 p 1 ja 2 ning §-s 53 sätestatud kohustused:

- 1) koostada ja avaldada kaabelkanalisatsioonile juurdepääsu näidispakkumine ja selle muudatused vastavalt ESS § 53 lõikele 4 ning esitada vastav näidispakkumine ja selle muudatused Konkurentsiametile üks kuu enne avaldamist. Sealhulgas nõuab Konkurentsiamet läbipaistvuskohustuse raames Elionilt, et avaldatud näidispakkumine sisaldaks muu hulgas järgmist:
 - a) ESS § 53 lõikes 1 sätestatud tingimusi,
 - b) muid tingimusi, mis on huvitatud isikutel vajalikud juurdepääsuks kaabelkanalisatsioonile.

Vastavalt ESS § 53 lg 5 on Konkurentsiametil õigus nõuda sideettevõtjalt muudatuste tegemist näidispakkumisse, kui see ei ole kooskõlas näidispakkumise avaldamise kohustuse eesmärkidega.

6.5.3. Läbipaistvuskohustuse kehtestamise motivatsioon

Konkurentsiameti hinnangul aitab läbipaistvuskohustus kaasa kõigi otsuse kavandi punktis 4.5. (koos alapunktidega) nimetatud konkurentsiprobleemide lahendamisele. Ainult läbipaistvuskohustus ei suuda üldjuhul konkurentsiprobleemi lahendada või ära hoida. Nimetatud kohustust kasutatakse teiste kohustustega kaasneva ning neid efektiivsemaks muutva kohustusena.

Näiteks juurdepääsust keeldumise konkurentsiprobleemi lahendamisele aitavad läbipaistvuskohustused kaasa sellega, et muudavad juurdepääsu tingimused kõigile kättesaadavaks ja läbipaistvaks ning juurdepääsu läbirääkimised kiiremaks. Tehniliste liideste avatus ja läbipaistvus on aga juurdepääsu ja koostalitlusvõime tagamisel eriti olulised.

Hinnadiskrimineerimise, informatsiooni diskrimineeriva kasutamise ja varjamise, viivitamistaktika, teenuste paketi/seotud teenuste, mittekohaste nõuete, kvaliteedi diskrimineerimise, toote strateegilise kujunduse ning konkurente puudutava informatsiooni mittekohase kasutamise konkurentsiprobleemide lahendamisele aitavad läbipaistvuskohustused kaasa sellega, et annavad vastavatel turgudel tegutsevatele ettevõtjatele kindlustunde selles osas,

et vaskpaarile juurdepääsu turu koosseisu kuuluvate teenuste osutamisel ei kohaldata erinevatele sideettevõtjatele erinevaid tingimusi.

Läbipaistvuskohustus on ka mittediskrimineerimise kohustuse loomulik täiend, kuna selleks, et tuvastada käitumist, mis võib diskrimineeriva tegevuse tõttu kahjulik olla, peab osapooltel olema võimalik vabalt jälgida ja võrrelda tegureid, mille puhul diskrimineerimine võiks aset leida.

Ülemäärase hinnakujunduse vältimist toetab läbipaistvuskohustus läbi hindade avalikustamise, mis aitab kiiremini nimetatud konkurentsiprobleemi tuvastada.

Konkurentsiamet kaalus erinevaid meetmeid, mis tagaksid fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate teenuse kasutamiseks vajaliku teabe kättesaadavuse kõigile huvitatud isikutele ja leidis, et selleks sobivaim ja proportsionaalseim, arvestades kohustuse kehtestamise eesmärki, on otsuse kavandi punktides 6.5.2.1. - 6.5.2.2. nimetatud läbipaistvuskohustused, kuna ükski teine ESS §-s 50 sätestatud märkimisväärse turujõuga ettevõtja kohustus ega mõni muu ESS-is sätestatud meede ei taga teabe kättesaadavust nii efektiivselt.

Ainult mittediskrimineerimise kohustus ei ole teabe kättesaadavuse tagamiseks piisav, kuna see ei taga teabe kompaktset (näiteks näidispakkumise kujul) avalikustamist konkreetsete teenuste jaoks efektiivseimal viisil (näiteks veebilehel). Samuti ei ole juurdepääsu kohustused ning hinnakontrolli ja kuluarvestuse kohustused piisavad, kuna nimetatud kohustused ei sätesta konkreetseid kohustusi teabe kättesaadavuse kohta.

Konkurentsiamet analüüsis, kas Elionile vaskpaarile juurdepääsuga seonduvate läbipaistvuskohustuste muutmine võrreldes Elionile juba eelmise turuanalüüsi käigus kehtestatud läbipaistvuskohustustega on vajalik, ning leidis, et oluliste muudatuste tegemine ei ole põhjendatud - eelmise turuanalüüsi käigus vaskpaari juurdepääsu teenusele rakendatud läbipaistvuskohustustega sarnased meetmed tagaksid huvitatud isikutele ka edaspidi vaskpaarile juurdepääsu teenuse osas teabe kättesaadavuse ja läbipaistvuse.

Konkurentsiamet on seisukohal, et eeltoodud arvesse võttes ei ole kehtestatavad läbipaistvuskohustused Elionile ülemääraselt koormavad, samuti on Konkurentsiameti hinnangul Elionil olemas nimetatud kohustuste täitmiseks vajalik tehniline valmisolek ja ressurss.

Otsuse kavandis punktis 6.3.4. rõhutas Konkurentsiamet Elioni käsutuses oleva kaabelkanalisatsiooni olulisust. Võttes arvesse eeltoodud ning sideettevõtjate vahel tõstatunud, Elioni kaabelkanalisatsiooniga seonduvaid vaidlusi, peab Konkurentsiamet põhjendatuks kehtestada Elionile kaabelkanalisatsiooni näidispakkumise koostamise kohustuse eesmärgiga muuta sideettevõtjate vahelisi läbirääkimisi kiiremaks, vältida vaidlusi, tagada juurdepääsuks vajaliku teabe võrdne kättesaadavus kõigile huvitatud sideettevõtjatele ning anda Elionile kui märkimisväärse turujõuga ettevõtjale kindlustunde selle kohta, et teenuste pakkumiste tingimused ei ole diskrimineerivad.

Ülejäänud otsuse kavandi punkti 3.5. alapunktis 5 toodud tugiteenustele (nt seadmemajutuse teenus) ei pidanud Konkurentsiamet läbipaistvuskohustuse kehtestamist vajalikuks – võttes arvesse nimetatud teenuste osutamise seonduvaid erinevaid aspekte (nt teenuste olemus, maht jms) võib sideettevõtja jaoks olla ebamõistlikult koormav otsuse kavandi punkti 3.5. alapunktis 5 toodud tugiteenuste juurdepääsu osas näidispakkumise koostamine. Konkurentsiamet on seisukohal, et nimetatud teenuste osas võimalikud juurdepääsuga seonduvad konkurentsiprobleemid lahendatavad ka Elionile kehtestatava üldise juurdepääsu- või mittediskrimineerimise kohustuse raames.

Läbipaistvuskohustuste kehtestamine Elionile on:

- mõistlik ja otstarbekas, kuna fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamise tingimuste ja hindade avaldamine tagab konkurentsi ja turgude stabiilsuse;
- mittediskrimineeriv, kuna Elioni poolt osutatavad fikseeritud juurdepääsu hulgituru teenused mõjutavad konkurentsi fikseeritud juurdepääsu hulgituruga vertikaalselt allapoole seotud jaeturgudel Elioni ulatusliku infrastruktuuri olemasolu tõttu oluliselt suuremal määral kui teiste sideettevõtjate poolt osutatavad nimetatud turu koosseisu kuuluvad teenused. Sellest tulenevalt on õigustatud Elionile läbipaistvuskohustuste kehtestamine selleks, et tõkestada Elioni võimalust oma märkimisväärset turujõudu ära kasutada konkurentsi takistamiseks;
- läbipaistev, kuna kohustus kehtestatakse selliselt, et isikule oleks üheselt arusaadav, mida Konkurentsiamet tema suhtes on otsustanud ning millised õigused ja kohustused sellest temale tulenevad.

6.6. Kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasude kohustus fikseeritud juurdepääsu hulgiturul

6.6.1. Kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasude kohustuse alused ja eesmärk

Juurdepääsudirektiivi preambuli punkti 20 kohaselt võib hinnakontroll osutada vajalikuks, kui turuanalüüs näitab, et konkurents konkreetset turul ei ole tulemuslik. Reguleeriv sekkumine võib olla suhteliselt kerge [...] või märgatavalt rangem, seisnedes näiteks kuludele orienteeritud tasudega seotud kohustuse kehtestamises, et oleks tagatud hindade põhjendatus seal, kus konkurents ei ole liiga kõrgete hindade vältimiseks piisav.

Juurdepääsudirektiivi preambuli punkti 18 kohaselt võimaldab raamatupidamise (kuluarvestuse) lahusus muuta sisemised ülekandehinnad nähtavaks ja seega saavad riigi reguleerivad asutused vajaduse korral kontrollida mittediskrimineerimise kohustuse täitmist.

Lisaks eelnevale on kuluarvestuse lahususe, hinnakontrolli ja kuluarvestuse kohustuse kehtestamine suunatud ka ESS § 134 lõigetes 1 ja 2 sätestatud eesmärkide täitmisele eelkõige seeläbi, et nimetatud kohustus tõkestab konkurentsi moonutamise või takistamise sideteenuste turgudel ning kõrvaldab EL sees takistused sideteenuste osutamisele, sealhulgas sidevõrkude ja nendega seotud vahendite pakkumisele.

Vastavalt ESS § 50 lg 1 punktile 7 võib Konkurentsiamet sideettevõtja suhtes, kes on tunnistanud märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks, kehtestada vastaval turul seoses sidumise või juurdepääsuga juurdepääsu või sidumist puudutavate kulude katmise ja hinnakontrolliga seotud kohustuse ning kuludele orienteeritud tasudega ja kuluarvestussüsteemiga seotud kohustuse vastavalt ESS §-le 52.

Vastavalt ESS § 50 lg 1 punktile 4 võib Konkurentsiamet sideettevõtja suhtes, kes on tunnistanud märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks, kehtestada vastaval turul sidumise või juurdepääsuga seotud tegevuste kohta eraldi arvestuse pidamise (edaspidi ka kuluarvestuse lahususe) kohustuse, mille raames Konkurentsiamet võib nõuda, et vertikaalselt integreeritud ettevõtja muudaks läbipaistvaks oma hulgimüügi hinnad ja sisemised transferthinnad.

Vastavalt ESS § 52 lõikele 1 võib Konkurentsiamet kehtestada märkimisväärse turujõuga ettevõtjale ESS § 50 lg 1 punktis 7 sätestatud sidumise või juurdepääsu kulude ja tasudega seotud kohustusi, sealhulgas kuludele orienteerituse ja kuluarvestussüsteemiga seotud kohustusi, tingimusel, et ta on turuanalüüsi käigus tuvastanud, et konkurentsi mittetoimimise tõttu on

märkimisväärse turujõuga ettevõtjal võimalik hoida hindu ülemäära kõrgel või madalal tasemel, moonutades konkurentsi ja kahjustades lõppkasutajate huve.

Vastavalt ESS § 52 lõikele 2 võtab Konkurentsiamet ESS § 50 lg 1 punktis 7 nimetatud kohustuste kehtestamisel arvesse sideettevõtja poolt tehtud investeeringuid ja seda, et märkimisväärse turujõuga ettevõtjal peab olema võimalik teenida mõistlikku kasumit, võttes arvesse kaasnevaid riske. Samuti lähtub Konkurentsiamet sideettevõtjale ESS § 50 lg 1 punktis 7 nimetatud kohustuste kehtestamisel põhimõttest, et igasugune Konkurentsiameti poolt nõutav kulude katmise mehhanism või hinna kujundamise metoodika peab teenima efektiivse ja pideva konkurentsi huvi ja suurendama lõppkasutajate kasu. Selleks võib Konkurentsiamet arvestada ka hindu, mis on kasutusel teistel võrreldavatel turgudel.

Kui Konkurentsiamet on kehtestanud märkimisväärse turujõuga ettevõtjale ESS § 50 lõike 1 punktis 7 sätestatud kuludele orienteeritud tasudega seotud kohustusi, siis vastavalt ESS § 52 lõikele 3 peab märkimisväärse turujõuga ettevõtja Konkurentsiameti nõudel tõendama, et teenuse tasud põhinevad teenuse osutamise kuludel, millele lisandub mõistlik kasum.

Vastavalt ESS § 52 lõikele 4 võib Konkurentsiamet vajaduse korral § 52 lõikes 3 sätestatud teenuse osutamise kulude kontrollimisel kasutada ettevõtja poolt kasutatud kulude arvestamise metoodikast erinevat metoodikat. Kui selgub, et teenuse tasud ei põhine teenuse osutamise kuludel, on Konkurentsiametil õigus nõuda tasude kooskõlla viimist teenuse osutamise kuludega.

6.6.2. Kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasude kohustuse kehtestamine

6.6.2.1 Vaskpaarile juurdepääsu teenustele kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasudega seotud kohustuse kehtestamine

Konkurentsiamet analüüsis, kas Elionile vaskpaarile juurdepääsuga seonduvate hinnakohustuste muutmine võrreldes Elionile juba eelmise turuanalüüsi käigus kehtestatud hinnakohustustega on vajalik, ning leidis, et oluliste muudatuste tegemine ei ole põhjendatud.

Võttes arvesse eeltoodut kavandab Konkurentsiamet kehtestada Elionile Sideameti 20. aprillil 2007. a otsuse nr J.1.-45/07/1 (edaspidi *Sideameti otsus*) punktis 6.6.2. kehtestatud hinnakohustustega võrreldes sarnased kohustused, mille kohaselt kavandatakse Elionile fikseeritud juurdepääsu hulgiturul vaskpaarile juurdepääsu teenustele hindade analüüsis kirjeldatud konkurentsiprobleemide vältimiseks ning lõppkasutajate huvide kaitseks kehtestada ESS § 50 lg 1 punktis 4 sätestatud kulude eraldi arvestuse kohustus ning ESS § 50 lg 1 punktis 7 sätestatud kuludele orienteeritud tasudega seotud kohustus.

Kulude eraldi arvestuse ja kuludele orienteeritud tasude kohustuse raames kavandab Konkurentsiamet nõuda Elionilt järgmist:

- 1) Elion peab rakendama teistele sideettevõtjatele ja enda üksustele osutatavatele vaskpaarile juurdepääsu teenustele kulude eraldi arvestamiseks otsuse kavandi lisas 2 toodud metoodikat, mida on Sideameti otsusega sätestatud metoodikaga võrreldes täpsustatud;
- 2) Elion peab rakendama teistele sideettevõtjatele osutatavatele vaskpaarile juurdepääsu teenustele kuludele orienteeritud hindasid, mis on arvestatud vastavalt otsuse kavandi lisas 2 toodud metoodikale, mida on Sideameti otsuses sätestatud metoodikaga võrreldes täpsustatud;
- 3) Elion võib rakendada vaskpaarile juurdepääsu teenustele allahindluseid, kui need põhinevad põhjendatud kuludel;

- 4) Elion võib rakendada vaskpaarile juurdepääsu teenustele erinevaid hindasid, kui need põhinevad kvaliteedi erinevustega põhjendatud kuludel;
- 5) Elion ei või liitumishindadesse arvestata kulusid vaskpaaride ja vaskpaaridega seotud infrastruktuuri ehitamiseks ja/või soetamiseks, mille märkimisväärse turujõuga ettevõtja hiljem võtab arvele oma põhivarana ja millelt ta hiljem hakkab kulumit ja ärikasumit arvestama;
- 6) Elion peab regulaarselt vähemalt üks kord aastas vaskpaarile juurdepääsu teenuste hinnad ümber arvutama. Juhul, kui vaskpaarile juurdepääsu turul on teenuste osutamise kuludes toimunud olulisi muutusi, võib Konkurentsiamet nõuda Elionilt täiendavalt vaskpaarile juurdepääsu teenuste tasude ümberarvutamist.

6.6.2.2 Valguskaabli kliendiliinile juurdepääsu teenustele kulude eraldi arvestamise kohustuse kehtestamine

Konkurentsiamet kavandab kehtestada Elionile fikseeritud juurdepääsu hulgiturul valguskaabli kliendiliinile juurdepääsu teenustele hindade analüüs kirjeldatud konkurentsiprobleemide vältimiseks (eelkõige vaskpaarile juurdepääsu ja valguskaabli kliendiliinile juurdepääsu hindade vahelise ristsubsideerimise vältimiseks) ning lõppkasutajate huvide kaitseks ESS § 50 lg 1 punktis 4 sätestatud kulude eraldi arvestuse kohustuse.

Kulude eraldi arvestuse kohustuse raames kavandab Konkurentsiamet nõuda Elionilt järgmist:

- 1) Elion peab rakendama valguskaabli kulude eraldi arvestamiseks otsuse kavandi lisas 2 toodud meetodikat;
- 2) Elion ei või liitumise kuludesse arvestata kulusid valguskaabli ja valguskaabliga seotud infrastruktuuri ehitamiseks ja/või soetamiseks, mille märkimisväärse turujõuga ettevõtja hiljem võtab arvele oma põhivarana ja millelt ta hiljem hakkab põhivara kulumit arvestama;
- 3) Elion peab regulaarselt vähemalt üks kord aastas valguskaabli kulud ümber arvutama. Juhul, kui valguskaabli kuludes on toimunud olulisi muutusi, võib Konkurentsiamet nõuda Elionilt täiendavalt valguskaabli kliendiliinile juurdepääsu teenuste kulude ümberarvutamist.

6.6.2.3 Kaablikanaliseerimisele juurdepääsu teenustele kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasudega seotud kohustuse kehtestamine

Konkurentsiamet kavandab kehtestada Elionile fikseeritud juurdepääsu hulgiturul kaablikanaliseerimisele juurdepääsu teenusele hindade analüüsis kirjeldatud konkurentsiprobleemide vältimiseks (eelkõige vältimaks vaskpaaril kliendiliinide ja valguskaabli kliendiliinide vahelist ristsubsideerimist) ning lõppkasutajate huvide kaitseks ESS § 50 lg 1 punktis 4 sätestatud kulude eraldi arvestuse kohustuse ning ESS § 50 lg 1 punktis 7 sätestatud kuludele orienteeritud tasudega seotud kohustuse.

Kulude eraldi arvestuse ja kuludele orienteeritud tasude kohustuse raames kavandab Konkurentsiamet nõuda Elionilt järgmist:

- 1) Elion peab rakendama teistele sideettevõtjatele ja enda üksustele osutatavatele kaablikanaliseerimisele juurdepääsu teenustele kulude eraldi arvestamiseks otsuse kavandi lisas 2 toodud meetodikale;
- 2) Elion peab rakendama teistele sideettevõtjatele osutatavatele kaablikanaliseerimisele juurdepääsu teenustele kuludele orienteeritud hindasid, mis on arvestatud vastavalt kavandi lisas 2 toodud meetodikale;

- 3) Elion võib rakendada kaablikanalisisatsioonile juurdepääsu teenustele allahindluseid, kui need põhinevad põhjendatud kuludel;
- 4) Elion ei või liitumishindadesse arvestata kulusid kaablikanalisisatsiooni ehitamiseks ja/või soetamiseks, mille märkimisväärse turujõuga ettevõtja hiljem võtab arvele oma põhivarana ja millelt ta hiljem hakkab põhivara kulumit arvestama;
- 5) Elion peab regulaarselt vähemalt üks kord aastas kaablikanalisisatsioonile juurdepääsu teenuste hinnad ümber arvutama. Juhul, kui kaablikanalisisatsioonile juurdepääsu turul on teenuste osutamise kuludes toimunud olulisi muutusi, võib Konkurentsiamet nõuda Elionilt täiendavalt vaskpaarile juurdepääsu teenuste tasude ümberarvutamist;
- 6) Elion võib rakendada kaabelkanalisisatsioonile juurdepääsu teenustele erinevaid hindasid, kui need erinevused põhinevad põhjendatud kuludel, näiteks erinevad hinnad piirkondadele või võrgu struktuuri osadele lähtudes tehtud investeeringutest vastavates piirkondades või sidevõrgu struktuuri osades.

6.6.3. Kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasude kohustuse motivatsioon

Tuginedes läbiviidud turuanalüüsile on Elioni selgest domineerivast turupositsioonist tulenevalt hinnakontrolli mehhanismi kehtestamata jätmisel Elionil eeldused hindade kokkusurumiseks läbi ülemäärase hinnakujunduse, hinnadiskrimineerimise, röövelliku hinnakujunduse ja ristsubsideerimise. Kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasude kohustus on suunatud fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate teenuste toetamiseks mittediskrimineerival viisil ja hindade analüüsis kirjeldatud juurdepääsu hinnaga seotud konkurentsiprobleemide ärahoidmisele.

Konkurentsiamet kaalus erinevaid meetmeid, mis tagaksid fikseeritud juurdepääsu hulgiturul hindade analüüsis kirjeldatud konkurentsiprobleemide vältimise ning leidis, et kõige sobivam ja proportsionaalsem on kehtestada käesoleva otsuse kavandi punktides 6.6.2.1., 6.6.2.2. ja 6.6.2.3. sätestatud kohustused, kuna ükski teine ESS §-s 50 sätestatud märkimisväärse turujõuga ettevõtja kohustus ega mõni muu ESS-is sätestatud meede ei taga nimetatud konkurentsiprobleemide lahendamist nii efektiivselt. Samuti on Elionil kehtestatavate kohustustega sarnase kulude arvestamise meetodika rakendamise kogemus ning seega ei nõua kehtestatav kohustus ettevõtjalt olulisi lisaressursse ja ei ole ettevõtjale liigselt koormav.

Konkurentsiamet leiab, et kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasude kohustuse kehtestamine Elionile on:

- mõistlik ja otstarbekas, kuna see tagab, et Elion ei kasuta oma turujõudu konkurentsi kahjustavalt, ei takista ebaõiglaste hindade rakendamisega konkurente turule sisenemast ega suru oma konkurente turult välja;
- mittediskrimineeriv, kuna Elioni osutatav juurdepääsu teenus mõjutab Elioni ulatusliku infrastruktuuri olemasolu tõttu olulisel määral konkurentsi juurdepääsu turuga lähedalt seotud jaemüügiturgudel. Sellest tulenevalt on õigustatud Elionile kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasude kohustuse kehtestamine, et tõkestada Elioni võimalust oma märkimisväärset turujõudu ära kasutada konkurentsi takistamiseks;
- läbipaistev, kuna kohustus kehtestatakse selliselt, et isikule oleks üheselt arusaadav, mida Konkurentsiamet tema suhtes on kavandanud ning millised õigused ja kohustused sellest temale tulenevad.

6.6.4. Hinna reguleerimise metoodika valiku analüüs

ESS § 52 lõike 2 kohaselt peab igasugune Konkurentsiameti poolt nõutav kulude katmise mehhanism ja hinnakujundamise metoodika teenima efektiivse ja pideva konkurentsi huvi ning suurendama tarbijate kasu.

Hindamaks alternatiivsete metoodikate sobivust nimetatud kriteeriumitega, analüüsis Konkurentsiamet järgmisi põhilisi Euroopa Liidu sideteenuste turgude reguleerimisel kasutatavaid hinnakontrolli metoodikaid³⁹:

- kuludele orienteeritus: hindade kujundamine lähtudes kuludest, mis leitakse kuluarvestussüsteemide abil. Sellisteks kuluarvestussüsteemideks võivad olla näiteks: *LRAIC (Long Run Average Incremental Costs* - pikaajaliste keskmiste lisanduvate kulude metoodika) või
HC FDC (Historical Costbased Fully Distributed Costs - ajaloolistel kuludel põhinev täielikult jaotatavate kulude metoodika) või
CC FDC (Current Costbased Fully Distributed Costs – jooksvatel kuludel põhinev täielikult jaotatavate kulude metoodika);
- komponendi tõhusa hindamise reegli (*efficient component pricing rule* - edaspidi *ECPR*) kasutamine, mille lihtsustatud vorm on „jaehind-miinus” meetod;
- võrreldavate turgude hindade kasutamine.

6.6.4.1. Kuludele orienteeritud hinnakontrolli metoodika

Kuludele orienteeritud hinnad on kõige sobivamad olukorras, kus turujõud võrguteenuste pakkumise tasandil võimaldab märkimisväärse turujõuga ettevõtjal nõuda ülemääraseid hindu ja kus on ebatõenäoline, et märkimisväärse turujõuga ettevõtja turujõud konkurentsi abil mõistliku aja jooksul väheneks (st eriti juhtudel, kus sidevõrgu dubleerimine on raskesti teostatav). Seda, et fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamiseks kasutatava juurdepääsuvõrgu osade dubleerimine on raskesti teostatav, põhjendas Konkurentsiamet otsuse kavandi punktides 4.3.3. (koos alapunktidega).

Kuludele orienteerituse kohustust kehtestades tuleb jälgida, et leitaks õige hinnatase. Kuigi on oht kehtestada liiga madal juurdepääsuhind, on samuti olemas ka oht kehtestada see liiga kõrgena, mis võimaldab ettevõtjal oma turujõudu ära kasutada ja saada ülemäärast kasumit ning takistada efektiivset sisenemist jaeturule. Hindamaks, et valitud kuluarvestussüsteemid või mudelid sobivad hinnakontrolliks, tuleb jälgida, et need täidavad efektiivselt ESS § 52 lõikes 2 esitatud kriteeriume.

Euroopa Liidu riiklike sideturu regulaatorite poolt kõige sagedamini kasutatavad lähenemised kuludele orienteeritusele on *LRAIC*, *HC FDC* ja *CC FDC*.

LRAIC metoodika võib põhineda jooksvatel või tulevastel kuludel, hõlmates ebaefektiivsuse kohandusi, ning ülalt-alla (retrospektiivsel) või alt-üles mudelil. Kogu teenuse kulu defineeritakse *LRAIC* kontseptsioonist lähtuvalt kui senisele kulude mahule lisanduv kulu, mida kantakse teenust osutades ja mida ei eksisteeri, kui teenust ei osutata. Lähtepunktiks võivad olla ettevõtja ajaloolised kulud, mis hinnatakse ümber lähtudes jooksvatest või tulevastest hindadest ja efektiivsuseeldustest (st välistatakse ebaolulised kulud). Alternatiivina või täiendina võib erinevaid finants- või tehnilisi eeldusi kasutades konstrueerida majanduslikke ja tehnilisi nn alt-üles mudeleid.

³⁹ Vt lk 7 <http://www.ircg.eu/template20.jsp?categoryId=260350&contentId=543311>.

HC FDC ja *CC FDC* meetodikad tähendavad lihtsustatult seda, et ühe puhul on kulude arvestamise aluseks võetud ajaloolised kulud ja teisel jooksvad kulud ehk hetkel käibivad seadmete hinnad, nimetatud kulud jaotatakse täielikult kõigi teenuste vahel, samuti võetakse arvesse võetud mõistlikku kasumit investeringutelt. *HC FDC* meetodika rakendamisel on hinnakontrolli aluseks olevad kulud võrreldavad ettevõtja reaalse majandustulemustega. Samuti on selle meetodika rakendamine oluliselt lihtsam kui *CC FDC* meetodika puhul, kuna ajalooliste kulude teisendamise etapp jooksvatele kuludele jääb kuluarvestussüsteemi loomisel ära.

Eeltoodud hinnakontrolli meetodikate alusel hinna väljaarvutamine on pikaajaline protsess, mis nõuab ettevõtjalt palju tööjõuressurssi ja aega. Näiteks jooksvate kulude teisendamine on keerukas, tuginedes paljudel eeldustel ja eksperthinnangutel ning selle korrektne teostus on seetõttu tööjõuressursirohke. Samuti eeldab korrektne kulude jagamine suurele hulgal kulukirjetele õige kulukäituri leidmist, et need kulud teenustele õigesti jagada.

HC FDC hinnakontrolli meetodika rakendamine on ettevõtjale vähem koormavam, kui *CC FDC* või *LRAIC*-meetodikal põhinevat hinnakontrolli meetodika rakendamine, kuna puudub kohustus teisendada ajaloolised kulud jooksvateks kuludeks ja hinnata tulevasi kulusid.

Konkurentsiamet ei pea põhjendatuks Elionile *CC FDC* või *LRAIC* hinnakontrolli meetodika kehtestamist ja leiab, et piisab lihtsamast ülalt-alla ajaloolisel kulubaasil ja täielikult jaotatavatel kuludel põhineva hinnakontrolli meetodika (*Top-Down Historical Cost base, Fully Distributed Costs – Top-Down HC FDC*) kasutamisest Elioni poolt. Elion on nimetatud meetodikat rakendanud alates 01.09.2007 vaskpaarile juurdepääsu hulgiturul, mille tulemusel on Elioni vaskpaarile juurdepääsu hulgihinnad alanenud. Konkurentsiamet hinnangul on selline meetodika piisav, et vältida ülemääraseid hindasid ja hinnadiskrimineerimist.

Kuludele orienteeritud tasude kohustust täiendab ESS § 50 lg 1 punktis 4 nimetatud kulude eraldamise kohustus, kuna see võimaldab veenduda, et ettevõtja ei ole lisanud fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvatele teenuste hindadele mittevajalikke kulusid. Samuti aitab see kaasa hinnadiskrimineerimise, röövelliku hinnakujunduse ja ristsubsideerimise konkurentsiprobleemi tuvastamisele, kuna võimaldab eraldada jae- ja hulgi teenustega seotud kulusid ja tulusid.

6.6.4.2. *ECPR* hinnakontrolli meetodika

ECPR kasutamine on kõige sobivam olukorras, kui hulgituruga vertikaalselt allapoole seotud jaeturg on kasvavas, laienevas faasis. Selline hinnakontrolli meetod takistab märkimisväärse turujõuga ettevõtjal tõhustada oma turupositsiooni hindade ja kasumi kokkusurumise kaudu ning samal ajal tagab investeerimise stimuleerimise toetuse.

Hetkel on Eestis fikseeritud juurdepääsu hulgiturul selline meetodika sobimatu, kuna vertikaalselt allapoole seotud jaeturgede teenuste mahud liiguvad eri suundades (kõne mahud vähenevad ja lairiba mahud suurenevad) ning seetõttu ei ole vertikaalselt allapoole seotud jaeturu arenemise argument nimetatud meetodika rakendamiseks põhjendatud.

6.6.4.3. *Võrreldavate turgude hindade kasutamise meetodika*

Kuludele orienteerituse ja *ECPR* hinnakontrolli meetodikatele on alternatiiviks ka võrreldavate turgude hindade kasutamine. See seob hinna ühel turul hinnaga teisel võrreldaval turul (mõnikord rahvusvahelise võrdluse näol) ja on iseäranis kasulik varem reguleerimata turgudel seni, kuni on välja töötatud asjakohased kuludele orienteerituse meetodikad.

Võrreldavate hindade kasutamine käesoleval juhul ei ole põhjendatud, kuna see meetod annab vähem täpsema tulemuse võrreldes konkreetse ettevõtja konkreetsete kulude hindamisega

kuluarvestussüsteemi abil. Arvestades, et käesoleval juhul on Elionil olemas kuludele orienteeritud hinnakontrolli kogemus, siis on nimetatud meetodika eelistatum, kui võrreldavate turgude hindade kasutamise meetodika, kuna see annab täpsema tulemuse.

Oluline on ka märkida, et ükski Euroopa Liidu sideturu regulaator, kes on tänaseks fikseeritud juurdepääsu hulgiturul turuanalüüsi läbi viinud, ei ole kehtestanud hinnakontrolli kohustust võrreldavate turgude hindade alusel.

6.6.4.4. Hinna reguleerimise meetodika analüüsi kokkuvõte

Kaaludes eeltoodud kolme võimalikku alternatiivset hinna reguleerimise meetodikat leiab Konkurentsiamet, et kõige sobivam meetodika, mis teenib kõige paremini efektiivse ja pideva konkurentsi huvi ning suurendab lõppkasutajate kasu ning sobib võrguosade dubleerimise vähetõenäolisuse puhul ning ei ole sideettevõtjale ülekoormav fikseeritud juurdepääsu hulgiturul, on ülalt-alla ajaloolisel kulubaasil ja täielikult jaotatavatel kuludel põhinev hinnakontrolli meetodika. Seega on põhjendatud kehtestada Elionile võrreldes Sideameti otsuse punktis 6.6.2. toodud kohustustega sarnased hinnakohustused. Samas peab Konkurentsiamet vajalikuks hinnakohustuse selguse huvides täpsustada kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasu arvestamise meetodikat.

6.6.4.5. Investeeringute ja mõistliku kasumi teenimise võimaluse arvesse võtmine

Vastavalt ESS § 52 lõikele 2 võtab Konkurentsiamet ESS § 50 lg 1 punktis 7 nimetatud kohustuste kehtestamisel arvesse sideettevõtja poolt tehtud investeeringuid ja seda, et märkimisväärse turujõuga ettevõtjal peab olema võimalik teenida mõistlikku kasumit, võttes arvesse kaasnevaid riske.

Konkurentsiamet kinnitab, et otsuse kavandi punktis 6.6.2. (koos alapunktidega) ettenähtud kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasude kohustuse puhul on sideettevõtja poolt tehtud investeeringuid ja mõistliku kasumi teenimise võimalust arvesse võetud.

Ajaloolistel kuludel põhinev fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate teenuste hinnad näitavad tegelikult selle teenusega seotud kulude taset sh investeeringutest tulenevat kulumit, tegevuskulusid ja kapitalikulu sh mõistlikku kasumit. Seega võimaldab kuludele orienteeritud juurdepääsuteenuse hulgihind ettevõtjal katta nii investeeringud kui ka teenida mõistlikku kasumit.

6.6.4.6. Efektiivse ja pideva konkurentsi huviga arvestamine ja lõppkasutajate kasu suurendamine

Vastavalt ESS § 52 lõikele 2 lähtub Konkurentsiamet sideettevõtjale ESS § 50 lg 1 punktis 7 nimetatud kohustuste kehtestamisel põhimõttest, et igasugune Konkurentsiameti poolt nõutav kulude katmise mehhanism või hinna kujundamise meetodika peab teenima efektiivse ja pideva konkurentsi huvi ja suurendama lõppkasutajate kasu. Selleks võib Konkurentsiamet arvestada ka hindu, mis on kasutusel teistel võrreldavatel turgudel.

Kulude eraldi arvestamise ja kuludele orienteeritud tasude kohustus teenib efektiivse ja pideva konkurentsi huvi ja suurendab lõppkasutajate kasu, kuna nimetatud kohustuse eeldatavaks tulemuseks on fikseeritud juurdepääsu hulgituru hindade baseerumine tegelikel kulude. Seega neile alternatiivsetele operaatoritele või teenusepakkujatele, kellele juurdepääsu rent on oluline kulu, väheneb hindade analüüsis väljatoodud hindade kokkusurumise oht, väheneb teiste operaatorite turult väljatõrjumise oht, luuakse eeldused lõppkasutajatele osutatavate jaeteenuste valiku ja kvaliteedi parandamiseks, mille kaudu paraneb lõppkasutajate kasu, kuna teenuste valik mitmekesisust, ning areneb efektiivne ja pidev konkurents turul.

6.7. Kohustuste täitmise tähtaeg

Vastavalt ESS § 49 lõikele 4 annab Konkurentsiamet mõistliku tähtaja MTE-ks tunnistatud isikule MTE-ks tunnistamise otsuses sätestatud kohustuste täitmiseks.

Konkurentsiamet leiab, et fikseeritud juurdepääsu hulgiturul on mõistlik nõuda Elionilt temale otsuse kavandi punktides 6.3.2. – 6.3.4.; 6.4.2.; 6.5.2. (koos alapunktidega) ja 6.6.2. (koos alapunktidega) kirjeldatud kohustuste täitmist alates 01.10.2009.

Tähtaja määramisel on Konkurentsiamet arvestanud, et fikseeritud juurdepääsu hulgiturul on otsuse jõustumise eeldatav tähtaeg juuli lõpp, augusti algus 2009, mis annab Elionile vastavalt kas kahekuulise või pikema ettevalmistustähtaja talle kehtestatavate kohustuste täitmiseks. Samuti on Elionil olemas tehnilised võimalused fikseeritud juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamiseks ning varasem kogemus sarnaste hulgiteenuste osutamisel vaskpaari turul koos läbipaistvus-, mittediskrimineerimise-, juurdepääsu- ning kuluarvestuse lahususe, hinnakontrolli ja kuluarvestuse kohustuste täitmisega.